

L. V. 27)

Const. 30. Kr.

52 D 5

FUNDAMENTA
POLITIAE MEDICAE

CUM

ANNEXO CATALOGO
COMMODAE PHARMACOPOLIORUM
VISITATIONI INSERVIENTE

IN

USUM AUDITORUM
POSITA

A

D. JO. WILH. BAUMER,
MED. PROF. PRIMAR.
IN ACAD.
GIESENA ET PHYSICO PROVINCIALI.

Joh. Theophil. Hoefel. sc.

FRANCOFURTI ET LIPSIAE
IN OFFICINA FLEISCHERIANA.
MDCCLXXVII.

POLYMER MEDICAL
FUNDAMENTA

WAVES OF LIGHT
COMMODITY, MEDICAL, COLLOIDAL
VISITATION, INVESTIGATION

USING AUBURN
POSITIVE

DO NOT WITH STUMBLE
MEDICAL, MEDICAL
IN MEDICAL
GIBSON, ET AL, MEDICAL, MEDICAL

IN MEDICAL, MEDICAL
MEDICAL, MEDICAL
MEDICAL, MEDICAL

PROOEMIUM.

Libelli huius conscribendi rationem ut tibi, Benevole Lector, breviter exponam, mearum partium esse, duxi. Cum inter alias disciplinas medicas, iurisprudentia medica, in Academia nostra, a me tradenda sit; nobis in disciplina hac scriptores eruditissimos non deesse, facile comperi. Inter hos tamen nonnullos, ob proximitatem, praelectionibus academicis minus accommodatos esse, ipso quoque eorum usu didici. A plerisque etiam Politiam medicam iurisprudentiae medicae non satis adaequate admixtam esse, salvis aliorum iudiciis, censeo; cum illa scilicet, ut sapientiae pars, ad curiam, haec vero, iurisprudentiam propius respiciens, ad forum pertineat. Has igitur disciplinas seorsim pertractare, atque Dominis auditoribus meis,

meis, tamquam inter se distantes, propere, commodius visum est. Praeter Politiae medicae dogmata vulgo nota, quaedam longo usu mihi cognita, & forte haud contemnenda, a me adiecta sunt. Unde catalogus, commodae pharmacopoliorum visitationi inserviens, originem traxerit, in ipsa pertractatione indicatum est. Quaedam illi, non tamquam oppido necessaria, sed ut nonnullorum Practicorum sententiis aliquid concedatur, apposita sunt. Herbis officinalibus definitiones Linnaeanae ideo additae sunt; quoniam in siccis etiam quaedam notae adhuc satis conspicuae adhuc distinguui possunt. Pharmacorum quorundam vulgo notorum characteres ac proprietates enumerare, superfluum visum fuit. Si Deus vitam concesserit, iurisprudentiam medicam, in auditorum meorum usum, etiam brevi editurus sum. Vale interim, Benevole Lector, atque his, si placent, utere!

Cap. I.

Caput I.

de Politia medica generatim agens.

§. I.

Politix medicæ definitio.

Scientia rempublicam medicam bene ordinandi administrandique Politia (πολιτεία, civitatis regimen) medica dicitur. Quidquid igitur ad rempublicam, respectu valetudinis civium secundæ tuendæ, ad versæque profligandæ, recte constituendam gubernandamque pertinet, illud hujus disciplinæ objectum proprium est. Cum & magnam fortunarum civitatis partem pecuaria constituat, hujusque usus in civium valetudinem influxum habeat jumentorum pecudum conservationem eadem hæc disciplina quodammodo respicit.

§. II.

Magistratus officium.

Leges in hunc finem collimantes rogare, easque casibus obviis applicare, ut in reliquis sic etiam hic, solius summi Magistratus est. Cum enim reipublicæ gubernacula

cula ipsi tradita sint; prudentissimis legibus civium actiones ita moderari, ut publica salus commodissime obtineatur, nec res publica, ob ejus culpam, detrimentum capiat, plane illius est. Plato Libr. XVI. de regno, necesse, inquit, est, eam maxime ac solum rectam existimare rempublicam, in qua, qui magistratibus funguntur, re vera gubernare sciunt, & non tantum videntur; quatenus enim, scientia & justitia freti, ex deteriore meliorem, pro viribus, civitatem efficiunt, atque servant; eatenus, rem publicam rectam appellari, volumus. Cum præterea, eodem in Georgia teste, circa maximum hominis bonum, nimirum vitam ac sanitatem, Medicina versetur; hic maxima, si unquam, cura & vigilantia opus est. Vid. ill. Laur. Heisteri diss. de Principum cura circa sanitatem subditorum. Helmst. MDCCXXXVIII. & ill. Geor. Gottl. Richter's diff. de cura Magistratus circa valetudinem civium. Gœettingæ MDCCCLVIII. Cel. Geor. Philip. Michaëlis diff. de Principum ratione conservandi subditorum sanitatem. Marburgi MDCCCLXVIII.

§ III.

Sapientiæ pars est.

Sicuti Politia generalis, ita etiam hæc specialis, Sapientiæ pars est, adque ad curiam,

riam, quæ pluribus in locis, mutato nomine, Regimen Principale nunc dicitur, non autem ad forum, ubi secundum leges civiles, ecclesiasticas atque criminales, causæ illuc spectantes dirimuntur, pertinet: Ex quo, Juris Consultos, causarumque Patronos, nisi simul Sapientiæ Consulti sint, Politiam Medicam neque satis intelligere, neque hanc illis curæ cordique esse, sequitur.

Schol. Medicinæ Forensi a pluribus scriptoribus Politiam Medicam hactenus non satis adæquate admixtam esse, eam vero, tamquam disciplinam medico-philosophicam, circa res medicas publicas versantem, melius seorsum pertractari, censeo.

§. IV.

Medicorum circa illam officium.

In Politia medica tam legum salutarium rogatio, quam prudens earum ad casus singulos applicatio principiis physico-medicis nititur; ne igitur a scopo aberretur, tam in legibus politico-medicis rogandis, quam applicandis Medici, ut artis periti, audiendi sunt. Hi vero, ut arduum hoc religionisque plenissimum officium rite explere possint, non solum disciplinas philosophico-medicas ad amussim calleant, ad omnia, quæ ad civium valetudinem secundam tuendam, adque ad adversam aver-

runcandam pertinent, attentissimi sint, de imminentibus ac præsentibus periculis vilitudinem utramque concernentibus ad Magistratum in tempore referant, salutaria illi consilia suppeditent, atque ab hoc rogati, ut viros prudentes ac probos decet, non ad hypotheses, sed secundum indubia principia physico-medica, experientias, experimenta ac rationem, omnia investigent, determinent atque diiudicent, & omnem culpam dolumque sollicitè fugientes, a veritate ne latum unguem quidem unquam recedendum esse, sibi persuasissimum habeant. vid. Cel. Fr. Bœrneri diss. de Medico reipublicæ conservatore, legumque custode. Lips. MDCCLIV.

§. V.

Autorum Testimonia.

Politiam medicam hoc modo instituentiam, tractandamque esse, non solum ipsa res loquitur, sed etiam viri prudentes usuque periti satis testati sunt; quorum nonnullos citare, operæ pretium est. Testante Cel. Vinc. Carrario in tract. de Medico illiusque erga aegrum officio, Ravennæ MDLXXXI. edito, non in aegrotorum lectulis tantum Medicorum officium terminatur; sed etiam, in curiam prodeuntes, reipublicæ consiliis atque decretis suis li-

tant,

tant, & forum aliquando moderantur. Cel. Jo. Bohnius in libro de officio Medici duplici, Lips. MDCCIV. edito, parte II. c. I. Magistratus, inquit, Medicos consulere, horumque censuras in multis exposcere, tenetur; quibus adiuti demum de rebus dubiis sapienter atque integre judicant. In civitatem ejusque integritatem artis medicæ ambitus etiam immediate sese exerit. Medicorum prudentiæ æeris ac victus salubritatem Magistratus, civium salutem invigilans, committit. Cel. Jo. Ern. Hebenstreit in anthropologia forensi Lips. MDCCLI. edita, sect. I. c. I. §. I. consilia, ait, a Medicis Magistratus exigunt; cum, quid reipublicæ causa instituendum perficiendumque sit, illi ignorare haud debeant, & scire præsumantur.

Cap. II.

De constituendis regendisque personis medicinalibus generatim agens.

§. VI.

Personarum medicinarum constitutio.

Finem rite adepturus, de mediis illi aptissimis ante omnia cogitet; ergo, ne reipublicæ personæ in utraque medicina eruditissimæ exercitatissimæque desint, indefessam maximamque Magistratus curam habeat.

Ad salutarem hanc scientiam excolendam
 subjecta iudicio pollentia invitanda sunt;
 illa enim non prolixioris ambitus solum;
 sed & cognitu, diiudicatu, ipsoque exer-
 citio difficillima est; ne, pro nonnullorum
 præiudicio, ad studium Theologicum vel
 juridicum inepti ad medicinam addiscendam
 satis habeantur idonei. Plato in Protagora,
 in republica medicos eruditione claros usu-
 que comprobatos, neutiquam desiderari,
 voluit. Perill. L. B. Christ. de Wolf in
 den vernünftigen Gedanken von dem gesell-
 schaftlichen Leben der Menschen c. 3. §. 380.
 inquit, da man zu Verhütung der Krank-
 heiten große und viele Sorgfalt vonnöthen
 hat; so muß man auch in dem gemeinem We-
 sen zu Abwendung derselben alle mögliche
 Mittel finden: Zu dem Ende hat man ver-
 ständige Aerzte und Wundärzte nöthig.

Schol. Longos terrarum tractus personis
 medicinalibus publicis carere, vel plurium
 civitatum aut præfecturarum curam uni com-
 mitti, consultum non est; in primis si mor-
 bi epidemici, saepius meritabiles, incide-
 rint. Illarum penuria etiam pravis medi-
 castrorum conaminibus ansam præbet.

§. VII.

Earum institutio.

Cum scientiæ salutaris rite addiscendæ ea
 ratio sit, ut sine practica manuductione
 manca

manca debilisque maneat; corpora mortua incidendi, operationes chirurgicas administrandi, processus chymicos instituendi, herbas legendi, artem obstetricandi exercendi, atque medicinam clinicam faciendi, & quidem sub magistrorum experientissimorum diligentissimorumque manu ductione, largissima subministretur occasio. Nec respectu harum disciplinarum necessariis sumptibus parcendum est; nullibi enim melius, quam ad civium valetudinem secundam vitamque conservandas, collocari posse, res ipsa loquitur. Cel. Jo. Bohnius in tract. de offic. Medici dupl. part. I. c. I p. XI. hanc, inquit, filiis artis exercitationem maxime commendo, quæ in visitandis, sub comitatu & manu ductione præceptorum, & practitorum experientiæ magis confirmatæ, ægrotantibus consistit. Perill. L. B. de Wolf. l. c. inquit: Die Anstalten in einem wohlbestellten gemeinen Wesen müssen dahinausgehen, daß man alle Gelegenheit finde, zu lernen, was einem, der die Kunst treiben will, zu wissen nöthig ist, und die angehenden Aerzte und Wundärzte geschwind zur Erfahrung zu bringen. In terris Austriacis, Gallicis, Borussicis, Hassiacis, aliisque non satis laudanda summorum Imperantium huic rei, in maximum reipublicæ emolumentum, impensa cura omnibus nota est.

Schol Illi, qui salutaria scientiam medicam in republica provehendi instituta culpose impediunt; gravissimis haud raro ipsimet damnis afficiuntur; dum prudenti auxilio in morbis destituti, opinione sua citius, pereunt.

§. VIII.

Earnm examen & obligatio.

Dum ad utramque Medicinam faciendam, vel artes illi ministrantes exercendas, personas illarum non satis gnaras, vel malæ famæ, admittere, admodum periculosum sit; ab arte peritis omnes, illas professuræ, sufficienter tendendæ sunt, atque a Magistratu in illarum vitam sollicite inquirendum est, &, his recte se habentibus, jure jurando obstringendæ & medicinam faciendi licentia demum donandæ sunt. Perill. Jo. Henr. de Justi in der Policenwissenschaft §. 113. inquit: Wenn die medicinischen Anstalten ihren abgezielten Entzweck erreichen sollen; so muß man auf die Gelehrsamkeit und Geschicklichkeit derjenigen, so Aerzte abgeben wollen, eine große Aufmerksamkeit haben, und da die medicinischen Facultäten öfters auch wenig gelehrten Personen die Doctor-Würde, des Geldes halben, zu ertheilen pflegen; so muß

muß diese Würde nicht genug seyn, jemand zur Ausübung der Heilungskunst zu berechtigen; sondern ein jeder angehender Arzt muß, über dieß, bey dem Ober-Collegio medico einer strengen Prüfung unterworfen werden. Licet ejusmodi privilegiorum abusus non in omnibus academiis obtineat, & in nonnullis non a solo Medicorum ordine, sed a toto senatu academico, Doctoris gradus candidatis conferatur; attamen tam respectu Medicorum, quam; aliarum personarum medicinalium, quavis cautione opus esse, libenter concedimus.

§. IX.

Illarum officium.

Omnes artem medicam atque chirurgicam, vel disciplinas illis inservientes, quocunque modo exercentes a Magistratu adigendi sunt, ut vitam vivant honestissimam; impuris enim, ebriosis, aliove scelere inquinatis, neque salus publica, neque singulorum civium valetudo curæ cordique est. Dein ut in officio suo pro virili exsequendo omnem diligentiam exerunt, nisi id sponte faciant, cogendi sunt; major enim læsio in cives committi nequit, quam si ex personarum medicinalium incuria, quorum officium longe aliud desiderat, eorum valetudo atque vita negligitur. Ter-

tio firmiter statuendum est, ut illarum quælibet suas res agat, nec, uti nonnullarum perversus mos est, neglecto proprio officio, in messem alienam falcem suam immittat, taliaque tractet, quæ ultra suum captum, nec ipsi concredita sunt. Nec ulli, ut malis artibus se aliorum curationibus, vel rebus ad medicinam prorsus non pertinentibus, admisceat, concedendum est. Denique ut, pacem inter se colentes, unitis, adeoque majoribus, viribus omnia ad salutem publicam privatamque, respectu utriusque valetudinis, pertinentia prudenter ac sedulo procurent, a cunctis serio exigendum est.

§. X.

Honor illis habendus.

Personas medicas ad amissim officio suo fungentes debito honore, prout diversi illarum ordines illum exposcunt, dignas Magistratus judicet, nec ut ab ignorantibus pravisque artis salutaris osoribus contempniantur, ferendum est. Apud gentes politiores v. c. Aegyptios, Arabes, Græcos, Romanos &c. Medicos in honore fuisse, legimus. Nec ad illos pertinet, quod apud ultimos nonnisi de jatroalipolis, aliisque hujus furfuris subjectis, valet. Ad Medicinæ, sicut ad aliarum Facul-

cultatum, Doctores ea quadrant, quæ Cel. Geor. Christoph Walther in tract. de statu, juribus & privilegiis Doctorum omnium Facultatum c. XIII. proposuit, quod scilicet doctoratus privilegia cum equestri dignitate, juris dispositione, connexa sint, & in Imperiali Camera Nobiles atque Doctores ad paria judicentur. Quin omnes disciplinæ ad utramque Medicinam spectantes oppido liberales sunt, omnibusque eas rite tractantibus sua debetur æstimatio; nemoque prudens illam scientiam, quæ salutis humanæ præses est, vel illam rite exercentes vilipendet; cum hi, sæpius non sine periculo suo, aliorum miseris levandis vitæque conservandæ inserviant, & docti, probi diligentes Medici magnum reipublicæ ornamentum atque præsidium sint. Vid Cl. Henr. Lampe in tr. de honore, privilegiis & juribus Medicorum Grœningæ MDCCXXXVI.

§. XI.

Earum remuneratio.

Ut personis medicinalibus, pro labore atque expensis suis, justum honorarium præbeatur, pretiumque persolvatur, nec ab ingratis defraudentur, curam Magistratus quoque habeat; id quod tanto justius atque æquius est, cum istæ, ob pauperum
mu-

multitudinem, gratuitam aliis operam conferendi occasiones & obligationes quotidie habeant; quod in alia vitæ genera non æque cadit; ita ut illi eleemosinarii publici merito dicendi sint. Magna nonnullorum divitum vel iusto tenaciorum, vel in aliis rebus minus necessariis prodigiorum, iniquitas est, qui, promissis antea montibus aureis, medicos etiam pauperiores, post curationem, honorario turpiter defraudant, vel tantillum præbentes, id Medicis dono dari, magnifice arbitrantur.

§. XII.

Autorum Testimonia.

De honorario accipiendo discipulos suos Hippocrates in præceptis sequente ratione commonuit: Remunerationis exigendæ acerbiter, absque cupiditate, suadeo; nequid extorqueas; sed ad opulentiam & facultates respicias; quandoque etiam gratis cures, nempe quando sunt pauperes. Ditiore autem multam atque exactam corporis sui curam & habent, &, haberi, desiderant, illisque inservitur multo molestius. Teste Cel. Dno Ern, Hebenstreit l. c. sect. II. c. v. §. IV. summa æquitas est, illum, qui intra morbos operam præstitit, soluto pro laboribus, curis, vigiliis, cursitationibusque pretio, consolari. Nec desunt suo
offi-

officio iudices, & postulatam Medicorum mercedem, secundum aegroti facultatem, attemperant, &, ubi in exigenda illa inferiores visi sunt, Facultatibus medicis rem decidendam relinquunt.

Schol. I. Iniquissimum atque a Magistratu minime ferendum est, si personæ medicinales, scilicet avaritia ductæ, ab ægrotis pauperibus curationis pretium exigunt atque accipiunt, vel illos impie negligunt.

Schol. II. Pharmaceutæ, empirici, circumforanei, alique tenebriones. medicinam illicite facientes, operæ atque pharmacorum pretium jure exigere nequeunt, neque in illo accipiendo juvandi sunt. Moxente Cel. Dno. Hebenstreit l. c. sect. II. c. V. §. VII. pharmaca, quæ suo consilio ægrotis Pharmaceuta exhibuit, si illorum solutio exigitur, expungenda sunt; cum rei, dolose & cum ægrotantis periculo venditæ, pretia exigere haud possint. Idem de empiricis valere, nullo dubio subiaceret; sed nebulones hi, curationibus suis ipsimet parum fidentes, in ejus initio sibi de pretio prospicere solent, atque dein ægrotos argento emunctos deferunt, solumque ver-

§. XIII.

Collegia Medica.

Ordo in rebus medicis, tam legum medicarum transgressiones impediendo, quam admissas puniendo, & omnia, quæ respectu utriusque valetudinis ad salutem publicam necessaria sunt, procurando, a nullis dicasteriis, quam a collegiis medicis, servari potest. Hæc a Magistratu ex personis politiam medicam bene callentibus, Juris Consultis doctissimis & Medicis experientissimis, viris probitate & diligentia conspicuis, quibus salus publica curæ cordique est, legenda atque ea autoritate augenda sunt, ut, sine aliorum judicum imploratione, id, quod res ipsa fert, possint constituere.

§. XIV.

Eorum usus.

Ad ejusmodi collegia tam a præfecturarum prætoribus, quam a personis medicinalibus, omnia deferenda sunt, quæ civium valetudini periculum portendunt, vel contra leges medicas patrata sunt; ut illis in tempore obviam iri possit. Quin in quovis utriusque Medicinæ casu graviori personis medicinalibus collegia medica a consiliis sint.

§. XV.

§. XV.

Testimonium.

Quod Perill. Dn. de Justi in den Grundsätzen der Policen Wissenschaft §. 351. de republica bene ordinanda administrandaque generatim monuit, id non potest non de politia medica speciatim verum esse. Daß die Policen-Fälle nicht den ordentlichen Gerichtbarkeiten überlassen werden können, bedarf wohl keines weitläufigen Beweises. Alle diese Gegenstände sind so beschaffen, daß zu ihrer Entscheidung eine besondere Erkenntniß der ächten Policen-Grundsätze erfordert wird; welche die ordentlichen Richter selten haben. Der Zusammenhang der Policen-Verwaltung erfordert auch dieses, und eine Aufsicht, die ohne genugsames Ansehen, und ohne die Macht zu strafen, statt finden soll, ist eine leere und vergebliche Anstalt, die nicht die geringste Wirkung haben kann. Die Straffen sind die Mittel, wodurch die Policen-Anstalten erhalten werden müssen. Wenn diese Mittel in der Gewalt anderer sind, die eins theils diese Endzwecke nicht genugsam kennen, andern theils aber von besondern Grundsätzen, Absichten und Leidenschaften regiert werden; so erwartet man die Erreichung dieser Endzwecke vergeblich.

Idem

Idem autor l. c. C. VIII. de collegio medico sequentia speciatim tradidit: Da die Menschen gar vielerley Krankheiten unterworfen sind, die viele frühzeitig in das Grab werfen; so sind alle Maßregeln der Policen zur Bevölkerung eines Landes wenig oder nichts; wenn nicht auch dieselbe ihre Vorsorge auf die Erhaltung der Gesundheit, und Heilung der Krankheiten der Unterthanen, richtet. Zu dem Ende ist in einem wohl eingerichteten Staate zuvörderst ein Gesundheits-Rath nöthig, der aus einigen ansehnlichen Staats-Bedienten, welche eine vollkommene Erkenntniß in dieser Art der Policen Angelegenheiten besitzen, und aus einigen gelehrten, erfahrenen und berühmten Aerzten bestehen muß, und derselbe muß vor alle in diese Bezirk fallende Angelegenheiten eine unermüdete Vorsorge tragen.

Cap. III.

De personis medicinalibus speciatim.

§. XVI.

Medicinæ Professores.

In academiis scientiæ medicæ Professores doctissimi atque diligentissimi constituendi, & ut quilibet disciplinas sibi concreditas practice doceat, adigendi, atque, ad hunc finem
con-

consequendum, quovis modo juvandi sunt; nisi enim illi artem suam subtilius excoluerint, & in erudiendis Medicinæ studiosis perdiligentes fuerint; hi nunquam progressus sufficientes, atque reipublicæ salutares, facient. Nec, alios literatorum ordines medico magis necessarios, plusque juvandos esse, temere contendentes audiendi sunt; etenim inter hujus vitæ bona, diuturna sanitatis conservatione, nihil pretiosius esse potest. Scientiæ salutaris Professores officium suum negligentes tam religioni, quam famæ suæ, pessime consulunt, & si ex hac causa eorum discipuli rectæ ægrotorum curæ habendæ impares fiunt, tunc culpa in illos merito reiiicitur, illis justa pœna a Magistratu irroganda est, eosque divina neglecti officii certo manet vindictio. Perill. L. B. de Wolf l. c. de re medica ordinanda agens, inquit: Man hat in einem wohlbestellten gemeinem Wesen Verfügung zu thun, daß man auf Universitäten nicht untüchtige Leute zu Doctoribus, am allerwenigsten aber zu Professoribus, mache.

§. XVII.

Medicinæ studiosi.

In nonnullis academiis a summo Magistratu legibus saluberrimis cautum est, ne studiosi arbitrio suo, nondum scilicet matu-

ro satisque subacto, relictis; sed prudenti paternæque Professorum suorum inspectioni, propriæ aliorumque salutis ergo, commissi sint. Hoc ubi negligitur, haud pauci, scientiarum cultura fusque deque habita, pessime tempus terunt, argentum temere dilapidant, &, eruditione bonisque moribus vacui in patriam redeunt, reipublicæ nulli auxilio, sed oneri atque detrimento, sunt. Hoc de illis maxime valet, qui arti salutari nomina quidem sua, sed vel nullam, vel valde imperfectam, operam dederunt. Quomodo ejusmodi medicinæ dedecora aliis in morborum curatione auxilio esse poterunt? quin potius tot pestes culposique homicidæ in rem publicam mittuntur, quot ejusmodi mali feriat homines ab academiis in patriam suam redeunt. Hinc artis Machaoniæ cultores non solum a Professoribus suis iterum iterumque serio commonendi, sed etiam a Magistratu academico quavis ratione, ut omni diligentia ad arduum hoc atque religionis plenissimum vitæ genus sese præparent, adigendi sunt.

§. XVIII.

Medicinæ studiosi juvandi.

Cum nullæ artes magis practicam, eamque exactiorem, institutionem, quam Medicina, desiderent, & hanc ob causam
magni

magni ejus cultura constet; ejus Studiosi
fatis suis non sunt relinquendi; sed aequè,
ut aliarum disciplinarum cultores, stipendiis
aliisque auxiliis, in certissimum reipublicæ
emolumentum, liberaliter juvandi sunt.

§. XIX.

Graduum academicorum, collatio.

Licentia medicinam faciendi, gradusque
Doctoris medici, nemini, nisi scientia salu-
tari rite imbuto, conferenda sunt; ne, præ-
ter jus fasque, testimoniis honoribusque
academicis indigno concessis, res publica
fallatur damnisque irreparabilibus afficiatur.
Secus agentes non religioni ac famæ suæ
solum turpem labem aspergunt; sed etiam
meritis pœnis coercendi sunt.

§. XX.

Doctorum medicorum officia.

Cum scientia salutaris longa ac difficilis
sit; ita ut, illam se jam satis callere, nemo
unquam credere debeat: Doctores medici
ferio commonendi, imo re exigente, co-
gendi sunt, ut, per omnem vitam, dili-
gentissimam studiorum suorum rationem
habeant. Teste Platone l. III. de republica,
illi Medici cæteris anteponendi sunt, qui,
ab ineunte ætate, præter artis discendæ stu-
dium, inter plures male valentes versati
sunt;

sunt; quod effatum ad antiquissimam medicinam discendi methodum respiciens, ad practicam Medicinæ studiosorum manuductionem nostris temporibus applicari potest. Officio suo in procurando publica privataque valetudine Medicinæ Consulti pie, caute, strenue ac patienter funguntur. De imminetibus valetudinis periculis, & contra leges medicas temere ac refractarie patratis, Magistratum in tempore commoneant. In casibus gravioribus, reipublicæ amore ducti, amica sibi invicem auxilia præstent, & observationibus medicis sincere inter se communicatis, artem suam, adeo necessariam atque utilem, ditare, nunquam cessent.

§. XXI.

Bohni Testimonium.

Cel. Jo. Bohnius de officio Medici duplici pr. l. c. l. §. IX. & X. Morbi, inquit, novi si non fiunt, certe observantur aut novæ eorum causæ; aut iidem morbi, in diversis subjectis genium evariando, medendi rationem etiam variant. Fallit memoria, fallit iudicium; nisi consultoribus multis excitatum atque suffultum sit. Ut tamen, adhuc nova morborum remedia, hactenus incognita, indies deprehendi. Assiduo studio Medicorum historias atque observationes evolvere, convenit; quo his, ju-

junior in primis artifex, instructus, promptior evadat, & in curationibus suis quasi tot Archiatros, collegas ac consultatores habeat; perinde ut, ipsum Hippocratem egisse, Vallesius in commentario de morbis asseruit

§. XXII.

Eorum officia in praxi medica.

Medici praxin clinicam exercentes pacem, quam soli stulti odio habent, inter se colant, a calumniis, malam mentem prodentibus, abstineant, neque aliorum curationibus, neque rebus ad Medicinam non pertinentibus, ullo modo se admisceant; quin potius legitimam, respectu cujuslibet curationis suscipiendæ, vocationem expectet. Monente Jo Bohnio l. c. §. LIX Medicus nunquam, nisi vocatus, accedat, multo minus ulli invito se obtrudat. Si pluribus curatio quædam committenda est, quod prudentes Medici nunquam repudiabunt, sed potius, re exigente, ipsimet, quo rei prudenter & religiose gestæ testes idoneos habeant, ipsimet postulabunt; sine animi æstu, non nisi id agant ut conjunctis viribus aegrotorum saluti prospiciant. In ejusmodi curationibus cujuslibet Medici vocati sententia cum rationibus audienda, &, re probe ponderata, cum omnium præseni, non at-

tem privatim, commune consilium de morbo tractando capiendum est. Prudentiorum atque usu exercitatorum consilia potissimum hic attendenda sunt. Cuilibet tamen dissensus sui rationes afferre, & si temere agatur, cum ægrotantis venia, a curatione recedere, vel illi calculum suum non adiacere, licitum est. Tam respectu diagnosticos quam curationis morbi in ejusmodi casibus protocollum conscribi, & a Medicis præsentibus, & coram consentientibus, subscribi, quandoque utile est; ne a male feriatis hominibus ea calumniis postea poscendantur, quæ tamen ab ipsis arte approbata sunt. In officio suo exsequendo Medici etiam taciturni sint, nec silentio præruenda temere effutiant, aut de ægrotorum morbo, aliisque connexis, sciscitantibus imprudenter respondeant. Neminem curæ suæ concreditum, etsi nihil lucri inde expectare possint, negligant; sed etiam pauperrimum quemvis ita tractent, ut secum ipsis, in pari casu, actum iri volunt, & coram Deo, justo actionum humanarum vindice, omnium factorum suorum rationem reddituri sunt. Monente Jo. Bohnio l. c. §. CLX. non æstimationi, non quæstui, sed hominum salutis ac vitæ, litandum est. Cum teste Seneca ægrotis suis Medici propitii esse debeant; eorum querelas & obluclationes patienter qui-

quidem ferunt, nihil vero, respectu nutritionis & medicationis, permittant, quod illis perniciosum est.

Obs. Curationes suas, solum notabliores atque ominosiores, & recordationis & defensionis causa, tecto tamen, opus sit, ægrotorum nomine, in protocollo privato consignare medicinam facientibus utile est.

§. XXIII.

Doctorum officium erga personas medicos.

Aliis personis medicinalibus, chirurgis, pharmacopœis, & artem obstetricandi exercentibus, consilia exposcentibus prudenter ac cordate respondeant, iisque in officio recte gerendo, quavis data occasione, Medicinæ Doctores auxilio sint. Errata earum primo privatim & modestis verbis, corrigant, illasque in viam reducant. Si vero privatae atque amicæ correctiones in cassum adhibitæ fuerint, refractariorum peccata ad Magistratum deferant.

§. XXIV.

Vita eorum privata.

Vitam, tamquam summi Numinis servi, piam, castam, modestam, sobriam, omnique culpa doloque malo vacuam, Medicinæ Doctores agant; illorum enim est, ut reliquarum personarum medicinalium

præmonstratores, omnibusque civibus vitæ ad sanctas naturæ leges, a Deo conditas, semper & ubivis accommodandæ, optima exempla sint. Homo autem religionis contemptor, ebrietati, impuritati, aliisque vitiis deditus, officio medici rite gerendo, atque integritatis exemplo aliis præbendo, minime aptus est; nec civium prudentiores ejusmodi furfuris hominibus fident. Verbo dicam, se non tam hominibus, quam Deo, servire, Medici probi semper meminerint. Hippocrates de decenti ornatu, in Medico, inquit, debet esse pecuniæ contemptus, pudor, modestia in vestitu, judicium, lenitas, urbanitas, mundities, superstitionis averfatio, & præstantia summa.

§. XXV.

Medicorum indecora.

Servilia aliis opera præstare, vel gathonici aut ridiculi munere fungi, a gravi serioque Medici officio prorsus alienum est, & medicorum prudentiores, suaque forte contenti, caveant, ne, lucri vel cibi petendi causa, in magnum sui, artisque contemptum, se divitum thraforum, aut petulantium gregi, unquam admisceant. Cujusque fortis homo intra officii sui cancellos manens, nec ultra suos limites evagans, quo-

quovis honore dignus est. Cel. Jo. Bohnius l. c. §. LXXV. Medicum, inquit, non satellitem aut cubicularium, sed consiliarium, se præstare, convenit. Vid. Ejusdem auctoris quinque diss. de officio Medici, Lipsiæ MDCLXXXVII. MDCLII & MDCC. editæ.

§. XXVI.

Medicorum salaria.

Medicis eruditione claris, & officio suo viriliter fungentibus, salaria ad victum & amictum, nec non ad familiam alendam, sufficientia tribuenda, & sic ad onorofum & periculi plenum hoc vitæ genus ingenia excitatiora, in magnum reipublicæ commodum, allicienda sunt. Sed, ut nunc sunt mores, justo parciora Poliattrorum & Medicorum publicorum, quos vulgo Physicos nominant sæpius salaria sunt; ita, ut interdum vix ad amictum sufficiant, & nihilominus, ut sibi in morbis suis atque calamitatibus publicis, Aesclepiadæ, quin Apollines, adsint, civitates efflagitant. A Magistratu summo salaria justo tenuiora, pluribus in locis, secundum justum & æquum augeri possent, si vulgo in res inutiles vel superfluas impensæ circumciderentur.

§. XXVII.

§. XXVII.

Pharmacopœorum dexteritas.

Reipublicæ quoque multum interest, ut Pharmacopœi artis suæ haud rudes sint; sed tam materiam medicam, quam chymiam pharmaceuticam, probe calleant, & processibus chemicis, saltem difficilioribus, ipsimet manus suas admoveant; ne, in cõemendis simplicibus, ab aromatariis, herbariis atque rhizotomis fallantur, &, non sine valetudinis civium, impenforumque jactura, pharmacis falsis, adulterinis, varioque modo corruptis, aliis iterum inponant. Dein ut remedia composita non ab aromatariis vel malis chymicis emanent; sed ipsimet, non proletarie, verum ad artis regulas, quam accuratissime conficiant. Nec ab illis, ut ipsimet, sine præscitu & consilio Medicorum, propria autoritate illorum formulas mutant, aut præscriptis alia temere substituant, ferendum est. Ubi vero, in præscripta a Medico formula errorem occurrere, autumant, de illo eum modeste admoneant, correctionemque expectent. Formularum autographa, vel saltem, ante eorum traditionem, illorum descriptiones, illis servanda sunt; ut, subortis de curatione vel pharmacorum pretio litibus, documentorum loco inserviant. Ad officium suum rite exsequendum,

dum, post exantlata apud Medicorum ordines examina, a Magistratu sacramenti præstatione Pharmacopœi obstringendi sunt. Cel. Jo. Ern. Hebenstreit in anthropologia Forensi sect. I. c. III. §. VI. necessarium est, inquit, ut, ad rem, secundum artis regulas, conscientiæ præcepta & normam sibi a medentibus præscriptam, fideliter agendam, a Magistratu adstringantur. Pharmacopœos aliis spartis v. c. senatorum &c. implicari, vel rebus œconomicis e. g. agrorum culturae, pecuariæ, mercaturæ vulgari, nimium deditos esse, haud consultum est; cum ejusmodi res, sine proprii officii neglectu, geri nequeant.

§. XXVIII.

Eorum vita.

Pharmaceutæ viri honestate conspicui, modesti, diligentes ac sobrii sint, & hoc quidem; ne in conficiendis pharmacis, cum certo ægrotorum periculo, hallucinentur. A turpi etiam avaritia abhorreant, ne, in simplicium coëmptione sumptibus parcentes, deteriora vilioraque comparent, vel iniquum pharmacorum & operæ suæ pretium a civibus maxime pauperioribus, quod sine magna religionis læsione fieri nequit, exigant. Denique nec morosi, nec pigri, sint; sed exactam remediorum præparationem,

nem, quantum fieri potest, die nocteque festinent; maxime in casibus, ubi periculum in mora est. Pharmacopœi officio suo religiose fungentes omni honore digni sunt, & libertas personalis a summo Magistratu illis recte conceditur.

§. XXIX.

Cautelæ dispensatoriorum Pharmac.

Venenatorum, narcoticorum, drastico-
rum, fetum expellentium, aliorumque nocivorum temeraria venditio pharmacopœis gravi pœna interdicenda est; ne iis in aliorum perniciem malefici abutantur. Venena in loco clauso, & nonnisi ipsi pharmacopœo patente servata sint, eorum præparatio in vasis soli huic usui destinatis, fiat & nonnisi personis fide dignis, aut Magistratus sui testimonio præditis, venundentur, & quidem titulo suo inscripta, & pharmacopœi sigillo munita. Nec alia pharmaca, per se quidem innocua, sed nonnisi relative bona, in ægrotorum usum vendant; ne, nec morbo nec remedio satis intellecto, ille falsa fiducia interim neglectus, altiores radices, postea ægre, vel prorsus non, extirpandas, agat. Pharmaca in ægrotorum usum poscentes ad prudentes Medicos, consilii petendi causa, ablegandi sunt. Empiricis, aliisque personis medicinam illicito modo

modo facientibus, medicamenta vendere, pharmacopœis haud liceat; sed posita pœna interdictum sit; ne impiis ejusmodi hominibus nociva arma tradantur, quibus dein in imprudentem miseramque plebem sæviant. Cel. Ern. Hebenstreit l. c. §. XV. interest reipublicæ, inquit, sedulo prospicere, ne medicamenta, sine Medicorum consilio, ab imperitis exhiberi aut accipi, vel mercium nocentium venditio publice institui possit. Interdicendi sunt pharmacopœæ ab imprudente illa, quam sibi arrogant, medicinam faciendi, vel drastica quævis medicamina exhibendi, audacia; nocent enim gravidis vomitoria maxime, & purgantia. Me in praxi clinica hujus abusus maxima damna observasse, testificor.

§. XXX.

Eorum discipuli & focii.

Quædam etiam observationes, respectu tyronum atque fociorum, pharmacopolarum quos vulgo subjecta nominant, necessariae sunt. In illorum numerum nonnisi adolescentes excitatiore ingenio præditos, linguam latinam sufficienter intelligentes, & bonis moribus conspicuos, recipiant, atque in illis probe erudiendis diligentem pharmacopœi operam collocent; sed a pharmacorum dispensatione, antequam artis phar-

ma-

maceuticæ bene gnari sunt, prorsus arceant. Non fociorum veterani pharmacopoliis præpositi solum, qui Provifores audiunt, a Medicorum collegiis examinandi, & jure jurando, de officio suo religiofe exsequendo, a Magistratu obstringendi sunt; sed hoc etiam respectu reliquorum fociorum observandum est, & nescio quænam admodum suspectæ causæ subsint, propter quas isti legibus his, ad salutem publicam adeo necessariis, pertinaciter se subtrahere soleant. Ill. Frid. Hoffmannus in Medico politico §. XXXVI regula XII. ministri, inquit, jure jurando obstringi deberent; quia suis manibus paucissima medicamenta pharmacopœi ipsi præparant atque distribuunt. Omnes vero pharmacopœorum ministri in arte sua probe exercitati, sobrii, modesti, bonisque moribus præditi sint eorumque unus vel alter semper domi se contineat; ne ægrotis in pharmacorum præparatione in mora damnosa sint.

§. XXXI.

Eorum praxis clinica.

Cum pharmacopœi artem suam rite excolentes, & officinis suis exacte prospicientes, multis negotiis jam occupati, & in re satis lauta plerumque positi sint; ut, superbia tumidi vel lucri nimis cupidi, ipsi met

met vel eorum ministri praxin clinicam faciant, pharmaca ægrotis prolubitu distribuant, & illos visitent, minime a Magistratu ferendum est; cum neque medicinæ neque chirurgiæ gnari sint. Cel. Ern. Hebenstreit l. c. sect. 1. c. III. §. VI. haud pauci, inquit, ex pharmacopœis sunt, qui aliqua sui fiducia elati, quandoque Medicos frequenter audiunt, eorumque consilia ex præscriptis formulis subintelligunt, in sanitatis consiliaries se erigere, audent, ut, vel exemptoris narratiuncula se morborum causas satis perspicere, & remedia contra illos ordinare posse, putent, vel ipsi ad ægrotos accedant, cum magno eorum periculo, quorum curam in se, sine mente atque intellectu cognitionis ad illam necessariæ, suscipiunt: quos adeoque, si id facere ausi fuerint, leges publicæ non tantum castigant; sed judex etiam, si quid atrocius, contra sanitatem vitamque hominis commissum est, tamquam criminis reos in jus vocat.

§. XXXII.

Aromatarii.

Ab aromatariis, vulgo Materialisten, pharmaca simplicia, in primis exotica, pharmacopœi cōemunt, istorumque haud pauci ad fraudem tam bene edocti sunt, ut plures merces non genuinæ, sed pluribus modis

dis adulteratæ sint. Ne igitur pharmaca simplicia a fraudatoribus adulterentur, vel exotica corrupta ab aromatariis in regiones nostras invehantur, a Magistratu quantum fieri potest, prospiciendum est. In provida venenorum venditio aromatariis in terdicienda, nec illis remediorum compositorum, ad pharmacopœos spectantium, venundatio licita est.

§ XXXIII.

Ab aromataria pharmacopœi abstineant.

Pharmacopœos contra, non aromataria, sed soli pharmaciæ, vacare, & illis & rei-publicæ consultius atque utilius est. Attamen in urbibus minoribus, ubi ad alendam eorum familiam sola pharmacorum venditio haud sufficit; illis permitti potest, ut aromatariam simul faciant.

§. XXXIV.

Chirurgi rite erudiendi.

Permuli chirurgi, ut vulgaris illorum institutio est, ultra novaculam unguenti illinitionem, emplastri applicationem, venamque secandam, vix sapiunt; quin & hæc haud raro satis sinistre adhibent. Cum vero ista ad chirurgiam discendam faciendamque minime sufficiant; non solum tyrones suos negotiis domesticis minime impedian; sed po-

potius doctrina atque experimentis chirurgi fideliter erudiant; verum etiam omnibus chirurgiam discentibus vel facere incipientibus, ut sectionibus anatomicis, lectionibus & operationibus chirurgicis, artis obstetricandi, physiologiæ, materiæ medicæ atque pharmaciæ intersint, concedendum est. In tyronum exemptione, non tam ad peractos disciplinæ annos; sed ad acquisitam scientiam chirurgicam, attendendum est.

§. XXXV.

Operationes chirurgicæ.

Loco litium de rebus pauci nulliusve momenti inter se, & cum balneatoribus, chirurgis utilius atque honorificentius esset, si in operationibus chirurgicis v. c. cataractæ depositione, herniotomia, lithotomia, atque arte fascias scite applicandi &c. probe instructi atque exercitati essent; ne graves ejusmodi medicinæ fraudulentis circum foraneis non sine reipublicæ detrimento, & chirurgorum dedecore, committendæ essent. Cum etiam cucurbitularum, incisa prius cute, applicatio, non ex consuetudine, sed ad morbos profligandos, suscepta, ad operationes chirurgicas utique pertineat; nulla ratio adest, cur eam sibi dedecori esse, Chirurghi nostri autument; in primis cum bal-
C nea-

neatorum stationes pluribus in locis in de-
suetudinem abierint.

Obs. Haud raro fit, ut chirurgi, me-
rita sua gloriantes, ad hernias incarceratos
curandas in tempore vocati, post repositio-
nem incassum tentatam ægrotum perire po-
tius finant, quam herniotomiam tentent.

§. XXXVI.

Chirurgorum vita.

Quæ supra de Medicis, ut pii docti, ex-
ercitatissimi, cauti, non temerarii, sobrii,
casti, pacis amantes, non avari, sed iusti
& æqui sint, monita fuerunt; omnia hæc
Chirurgos etiam quam maxime decent; nisi
enim his dotibus utramque, vel alterutram,
medicinam exercentes exornati sint; nun-
quam illam religiose, feliciter & cum laude
facient.

§. XXXVII.

Cautelæ in operationibus gravioribus.

Operationes graviores non unus, sed
plures artis Magistri exercitatissimi, ut sibi
mutuo consilio atque auxilio sint, quin &
hi, non sine unius alteriusve Doctoris Me-
dici, utramque medicinam exactissime in-
telligentis directione, eas suscipiant; cum
hic non solum chirurgis, in recta curatio-
nis

nis administratione, a consiliis esse; sed etiam convenientem remediorum internorum usum, in ejusmodi casibus haud raro valde necessarium, præcipere possit. Ex hujus cautelæ neglectu a chirurgis temerariis operationes male peractas esse memini, & post erroris admissionem Medico consulere, sæpius justo serius est. Monente Cel. Jo. Ern. Hebenstreitio l. c. sect. . c. III. §. V. si efficacior chirurgia exercenda est, qua in ægrotantis vitam delinqui posset, a sapientis Medici consilio Chirurgum stare, vas est.

§. XXXVIII.

Nociva V. S. administratio.

Quin & leviores operationes chirurgicæ e. g. venæ sectiones intempestive, vel incongrua quantitate, susceptæ periculo non carent, & in ægrotis, vel ægrotare timen- tibus gravidis aliisque imbecillis Chirurghi illam, in consultis medicis, nunquam administrare deberent. In quarundam febrium acutarum epidemicarumque principio intempestiva venæsectione morbi typum prorsus perversum, naturæ molus turbatos esse, totamque rem pessime cedere, memini. Nec gravidarum, ob nimiam venæ sectionem abortum perpeffarum, exempla defunt Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. §. XV. cum fetum,

inquit, nihil plus, sanguine liberaliter ex vena misso, corrumpat; ut venarum secto-ribus, ne cuivis mulieri venam incidant, imperetur, necesse est.

Obf. Ante tria lustra accidit, ut a mer-
catoris cujusdam uxore, vigessimum octa-
vum annum agente, & quædam graviditi-
tis signa exhibente, ceteroquin recte va-
lente, interrogarer, an sibi, ex sua opi-
nione nimia obesitate laboranti, larga san-
guinis missio conducere? Cum vero san-
guinem ex secta venæ haud ita pridem jam
miserat, nec plethoræ nocivæ notæ aderant;
illam inutilem, quin ob non leve graviditi-
tis augurium, damnosam fore, respondi.
At illa, contempto meo consilio, & scioli
cujusdam pharmacopœi, praxin clinicam
exercentis, & non ulla arte sed vulgi stu-
pore nobilis, suasu sanguinem largiter mi-
sit; quod temerarium factum actutum lipo-
thymia atque abortus embryonis IV. circiter
mensium consecuta sunt.

§. XXXIX.

Eorum remuneratio.

Optandum quoque esset, ut excitatori-
bus Chirurgiæ cultoribus, ad artem suam
subtilius excolendam, & Chirurgis probe
exercitatis, diligentibus atque in officio pu-
blico

blico constitutis, Stadt- und Amts - Chirur-
 gus vulgo nominant, sufficientia ubique
 erogarentur stipendia; quæ ad disciplinam
 hanc subtilius excolendam ingeniis excitatio-
 ribus incitamento sint. Chirurghi eruditi &
 munere suo rite fungentes quovis etiam ho-
 nore digni, & tamquam artem liberalem
 tractantes, libertate personali a summo Ma-
 gistratu merito condonandi sunt.

§. XL.

Balneatores.

In nonnullis locis balneatores artis chi-
 rurgicæ, saltem vulgaris, satis gnari sunt,
 privilegiis suis gaudent, atque chirurgiam
 faciunt. Hi sane ab aliis rudioribus nil,
 præter cutis incisionem & cucurbitularum
 applicationem, sapientibus, omnino distin-
 guendi sunt, illisque venam secandi, vul-
 nera & ulcera vulgaria curandi laxata resti-
 tuendi, fracta coaptandi consolitandique li-
 centia æque tuto, quam chirurgis vulgari-
 bus, concedi potest modo majoris momenti
 operationes chirurgis reliquant peritoribus.

§. XLI.

Utrorumque praxis interna.

Multos chirurgos balneatoresque, ultra
 sphaeram suam sibi sapere videntes, turpi-
 que lucro intuentes, morbis internis curan-

dis illotas manus modo non semper & fere
ubique admoveere, &, cum prudens ho-
rum tractatio longe supra illorum captum
sit, eos deteriores facere, agrotosque in
magna pericula præcipitare, dolendum est.
Ab hac temeritate, cum certis civium dam-
nis conjuncta, non legibus solum, sed etiam
pœnis, pro re nata gravioribus, absterren-
di sunt. Vomitoriis purgantibusque non tan-
tum drasticeis, sed etiam tempore alienissi-
mo datis morbos a chirurgis, balneatori-
bus aliisque empiricis, mali moris quin le-
thales redditos, & embryones ex utero ex-
aurbatos fuisse, sæpius observatum est.

§. XXXII.

Obstetricum institutio.

Quanta plerarumque lucinarum nostra-
rum in arte obstetricandi ruditus sit, cre-
briora nascentium puerperarumque pericula
mortesque, in dubio esse non sinunt; at
quanta inde damna redundant in rempubli-
cam! ut igitur mulieres prudentes, bonis
moribus præditæ, atque adhuc satis valen-
tes, in hac arte probe instituantur, a Ma-
gistratu sedulo procurandum est. Nec vul-
garis soloque illarum institutio theoretica,
vel potius, sine prævia informatione, a
physicis, si diis placet, habita examina ad
artem hanc, multa prudentia & cautione
exer-

exercendam, sufficiunt; sed practica etiam manu-
ductione quam maxime opus est. Non
solum pelvis, uteri & secundarum structu-
ram atque connexionem, graviditatis &
partis instantis, ac nuper peracti, signa;
verum etiam quemvis foetus positum, om-
nia impedimenta, tam ex parte nascituri,
quam parientis, felici exclusioni opposita,
una cum illa removendi remediis, nec non
puerperas & recens natos recte tractandi
methodum accurate intelligant; sed etiam
in partum promovendi enchirisi-
bus usu peritæ sint. Affirmante Cel. Jo. Ern. Heben-
streitio l. c. sect. I. c. I. §. XVI. Magistra-
tum, quæ nascentes attinet, cura etiam
in eo consistit, ut obstetrices ad res suas,
quæ vitam fetus similiter attinent, recte,
laudabiliter atque secure gerendas instituant.

§. XXXIII.

Duæ loco plures in quovis loco sint.

Una mulier hujus artis perita in uno quo-
vis loco haud sufficit, sed duæ, quin in ci-
vitatibus populosis plures, ob partuum co-
piam, nec non ob morbum unius alterius-
ve obstetricis forte incidentem, in quovis
loco habendæ sunt. Quin ubivis locorum
una vel altera hujus artis discipula (Lehr-
Tochter) erudienda atque obstetricibus ve-
teranis, etiam invitis, in laborum execu-
tione

tionē associanda est. Idem modo laudatus autor l. c. §. XXVII. oportet, inquit, semper in republica esse feminas, quas erudiendas magistro alicui arte & exercitio celebri tradere Magistratus possit, quæ pro-vectioribus in hac arte mulieribus assistant, & a præceptore quidem artis leges, ab his autem usum manuumque exercitium, accipiant.

§. XXXIV.

Earum officium.

Ut obstretices officio suo religiose, caute ac diligenter fungantur, legibus atque jure jurando adstringendæ sunt. Instante unius alteriusve feminæ partu, domi vel in proxima vicinia, se contineant, loco, ubi inveniri possint suis indicato. Piæ. modestæ, sobriæ mundæ & diligentes, non autem garulæ, superstitiosæ, fordidæ, bibulæ temerariæ atque avaræ sint. Parturientes nec veri, nec ficti, periculi indicatione terreant. Sellam vel lectum parturienti ita adaptent, ut res desiderat. Tam uteri, quam embryonis situm sæpius modeste explorent, quo, an nîsus a parturiente suscipiendi, partusque arte promovendus, vel potius quiescendum sit intelligant. Omnia ad naturæ leges motusque peragant; nec ad partum etinendum parientes intempestive urgeant,

geant, atque præter rationem & in cassum debilitent, nec, occasionibus partus obstacula removendi temere neglectis; illum sua culpa magis impedian, imo quandoque impossibilem reddant. Lucricupidine ductæ, feminas pauperiores ex partus doloribus laborantes non deferant nec ad ditiores properent; nisi aliam obstetricem peritam, vires suas subituram, antea advocaverint. Casus difficiliore a se haud expediendos, doctioribus enchirisiis, majoribus viribus, quin instrumentis, perficiendos, obstetricandi magistris in tempore indicent; dum auxilio adhuc locus datur, nec status conclamatus est. Post partum, secundas ab utero provide deglubant, non autem, ob læsionis metum, vi avellant. Vid. Frid. Ruyfchii averfaria anatomico - chirurgica dec. II. p. XXXI - XXXXI. Omnia ad rectam recens nati atque puerpera tractationem pertinentia rite peragant; quo e. g. convenientem funiculi umbilicalis deligationem, recens nati ablutionem, fotum, & si debilis, vel anæsthesia correptus, est, artificiosam ejus excitationem, uteri providam expurgationem, puerperæ in lectulum repositionem, moderatam abdominis deligationem, illiusque aptis, non calidis, alimentis nutritionem, regiminis temperati præscriptionem &c. referemus. Quandoque etiam,

ad scelera avertenda vel punienda, ut de feminis in cœlibatu viventibus & de graviditate, vel partu clam edito, suspectis ad Magistratum tempestive referant, & in quovis casu forensi illarum artem concernente, quæ reperta atque vera, non autem incerta vel ficta, religiose cauteque renuncient.

§. XXXXV.

Earnm praxis clinica.

Obstetricibus modo non omnibus, etiam imperitissimis, pessimus mos est, ut gravidis, puerperis & recens natis variorum incongruorum, quin noxiorum, remediorum usum, inconsultis medicis, præcipiant, atque ingerant, & eo ipso gravia pericula excitent, vel jam præsentia augeant. Pernitiosa hæc temeritas a Magistratu legibus ac pœnis serio coercenda est. Rarius fit, ut meretricibus pocula abortiva sceleratæ obstetrices præbeant, vel aliis nefandis artibus fetum ex utero excutiant; sed hoc ad scelera capitalia atque ad forum criminale pertinet.

§. XXXXVI.

Obstetricum remuueratio.

Ut ad hanc artem, laboris quidem tædiique plenam, sed summe necessariam, mulie-

lierum prudentiores cordatioresque alliciantur; non solum honore iustaque laborum remuneratione dignæ; sed etiam, summi Magistratus indultu, ab operibus tributariis (*Der Frohne*) liberandæ, atque salario quodam publico, pro connexorum diversitate, remunerandæ sunt; publico enim inservientes iusta quoque ab illo præmia accipiunt; id quod respectu illarum ideo quoque iustum & æquum videtur, cum plures casus occurrant, in quibus, ob multorum civium pauperiem, nullum vel certe laboribus minime proportionatum, præmium ferunt.

§. XXXXVII.

Artis obstetricandi magistri.

Cum ad casus intricatos expediendos plurimum obstetricum captus atque dexteritas, non obstante manuactione theorectico-practica, haud sufficiant; de artis obstetricandi Magistris doctrina & usu perfectissimis reipublicæ a Magistratu prospiciendum est. Illi vera artem suam theorectice & prartice discipulos suos diligenter doceant; ne reipublicæ riri in arte adeo necessaria exercitatissimi umquam desint. Obstetrices vero, ut supra dictum est, ut in casibus difficilioribus eos in tempore, non autem fero, in auxilium vocent, adigendæ sunt. Me-
dicis

dicis atque Chirurgis hanc medicinæ partem prole intelligentibus, usuque peritis, sparsa hæc, quin & obstetricum institutio, Medicis vero publicis, vel Collegiis Medicis earum examen, & Magistratui illarum autoramentum omnium optime relinquitur. Quod de personarum medicinalium dexterritate, pietate, sobrietate, continentia, diligentia aliisque virtutibus, nec non de illarum honore atque præmiis dictum est, id ad artis obstetricandi Magistros etiam pertinere, me vel non monente, facile percipitur. Affirmante Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. §. XVII. hoc officium Medici sibi datum habent, parturientibus, si per obstetricem fetus expediri nequit, assistendi. Nec audiendi illi sunt, qui indecorum esse, arbitrantur, quo vir parientem curet feminam. Impudicus ille pudor est, impiaque mulierum pietas, si mortem obire, fetumque una secum pessundare, quam ab honesti viri consiliis stare, præoptant.

§. XXXXVIII.

Aegrotorum famuli.

Tam in nosocomiis publicis, quam ædibus privatis, nosocomi apparitorisque, ægrotis inservientes, administrandæ diætæ, porrigendorumque pharmacorum curam gerentes, desideratur. Ad officium hoc personæ

sonæ prudentes, piæ, modestæ, sobriæ taciturnæ atque valentes feligendæ sunt; quæ ad morbi vicissitudines atque symptomata attendant, eaque ad Medicum referant, & tam respectu diætæ moderandæ, quam pharmacorum exhibendorum, illius præceptis accurate obtemperent, ægrotum non deserant, nec ulla huic nociva committant. Alimentis ac præmiis justis contenti sint, furta non committant, & perigrinorum, aliove modo haud curatorum, mortem Magistratui in tempore annuncient. Cautelas has non de nihilo esse, quilibet, ad morbos profligandos bona diætæ & accurato remedium usum opus, & peregrinorum fortunis prospiciendum esse, secum reputans, facile concedet.

Schol. Morbo contagioso acuto laborantibus, præter caeteras observationes, subiecta ætate provectiora tutius, quam juniora, inserviunt, quoniam illorum corpora a miasmate contagioso non tam facile, quam horum, inficiuntur.

Cap. IV.

De legibus medicinalibus.

§. XLIX.

Legum medicorum necessitas.

Si quilibet arte, quam profitetur, satis instructus esset, officio suo, quavis data
occa-

occasione, viriliter fungeretur, aliorum salutem ex æquo curaret, omnesque non nisi eo, quod justum & æquum delectarentur, leges rogare, fere inutile foret. Verum cum ista, ob humanam imbecillitatem, multorum inscitiam morumque perversitatem, minime expectanda sint; in quovis vitæ genere legibus atque pœnis errores coercendi fraudes cohibenda, pravaque licentia compescenda est. His etiam in arte circa civium valetudinem ac vitam versante in primis opus esse, res ipsa loquitur.

§. L.

Earum tenor.

Medicorum, pharmacopœorum, chirurgorum, artis obstetricandi magistrorum, obstetricum, omniumque personarum ad medicinam respectum habentium, officia ita, ut ex istarum artium notioribus, rectoque earum exercitio, fluunt, reipublicæ utiles, & cuivis provinciæ accommodatæ sunt, nec non cuilibet istas rite facienti, ipsisque auxiliis atque remediis, justum pretium, temporum & locorum rationi, aegrotorumque conditioni accommodandum, constituent.

§. LII.

§. LI.

Gratuita pauperum cura.

Ut gratuitam pauperibus ægrotis operam dent, seu illis ex officio inserviant, omnes personæ medicinales, in primis publicæ, adigendæ sunt. Pharmacopœi vero ab illis nil, nisi aes erogatum, exigant. Sed cum ne hoc quidem multis pauperibus præ manu sit, atque, pro magno eorum numero, huic oneri ferendo officinæ pharmaceuticæ impares forent; admodum consultum, atque reipublicæ utile, esset, si eleemosynarum publicarum pars, in auxilium pauperum ægrotantium, maxime in morbis epidemicis, pharmacis cöemendis, atque diætæ procurandæ, impenderetur; illis enim inter pauperes nemo miserius auxiliique indigentior est. Perill. L. B. de Wolf. l. c. c. III. §. LXXX. rectissime inquit: Weil gefährliche Krankheiten gemeiniglich von armen Leuten den Ursprung nehmen, welche sich in ihren Krankheiten nicht halten können, wie sich gebühret; so hat man Anstalten zu machen, daß arme Patienten an Rath, Arzeneien, und nöthiger Pflege, keinen Mangel haben,

Schol. Dnm adhuc in Thuringia commorabar; in nonnullis morbis epidemicis
feli-

feliciter profligandis, aliisque multorum pauperum morbis sporaticis curandis, nec non in Medicinæ Candidatis practice erudiendis, magnam consimilis instituti utilitatem observari.

§. LIII.

Nosocomia.

Ejusdem rei causa tam a Magistratu, quam aliis piis civibus, nosocomia in pluribus locis, non sine maxima laude, fundata sunt, eorumque reditus in pauperes aegrotantes & personas miserabiles collocantur. An autem ubique religiosa primævi instituti ratio habeatur, illorum curatores ac præfecti ipsimet videant. Vid. Cel. Jo. Herm. Fürstenau diss. de xenodochiis Rintel. MDCCXXXIV.

LIV.

Legum incompl. emendatio.

In plerisque provinciis, a longissimo tempore, leges medicinales quidem sancitæ sunt; summi enim imperantes, in ejusmodi salutaribus legibus ferendis, officio suo, haud facile deesse solebant. At quaedam in illis nostro sæculo minus accommodata, aliorum vero scitu factuque oppido necessariorum in illis nulla mentio fit; quaedam igitur de illis deroganda, aliaque iis, prout di-

diversae rerumpublicarum conditiones id
ferunt, surroganda esse, nemo non videt.

§. LIV.

Transgressorum poenæ.

Justis, utilibus atque ex ipsa re desump-
tis legibus quilibet vir prudens ac bonus
exacte & lubentissime obtemperat; dum si-
ne illis salutem communem propriamque
firmo talo stare haud posse, probe intelligit.
At malis justum & aequum haud curantibus,
optimæ etiam leges ludibrio sunt, nihilque
illæ proficiunt; nisi temerarii, protervi mo-
rosique earum transgressores vi, brutorum
instar, cœerceantur, justisque poenis, re
exigente, afficiantur; cujus rei §. XV. ge-
neralis quaedam mentio jam facta est.

§. LV.

Magistratus inferioris incuria.

An Magistratus inferiores, quorum est
invigilare, ut cives legibus conformiter
agant, & dolose ac pertinaciter contra illas
impingentes poenis compescantur, officio
suo semper & ubique satisfaciant; vel po-
rius hæc non ita curent, ut e republica est;
sed in admissis prævaricationibus conniveant,
res ipsa ubique locorum indubium faciet.

Cap. V.

De præsidiorum valetudinis procuratione.

§. LVI.

Remediorum procuratio.

Humanæ naturæ imbecillitas, ut & iniuriarum externarum multitudo ac gravitas, in causa sunt, ut, non obstante quavis circumspectione, morbi tam sporatici, quam epidemici, ingruant, & modo longe lateque strages suas edant, modo singulos rapiant; Magistratus igitur est, in tempore procurare, ne quid respectu annonæ, necessariorum optimorumque pharmacorum, aliorumque auxiliorum in republica umquam defit. Ingruente enim vel jam debacchante hoste, iusto ferius arma parantur. Inter Titi, Romanorum Imperatoris laudes, illum medendæ valetudini, leniendisque morbis, nullam operam non adhibuisse, inquisitoque omnium remediorum genere, Cælius Suetonius Tranquillus in vitis XII. Romanorum Cæsarum retulit.

§. LVII.

Annonæ caræ damna.

Quando ex tempestatum injuria seges vehementer fallit, agri bello vastantur, aut injusta sua lucra frumentarii impune sectantur;

tur; magna annonæ caritas oritur: quæ, ob miseriam publicam victumque immundum ac insalubrem, morbos epidemicos pessimi moris haud raro post se trahit; vel saltem plures, miseria atque fame perire, cogit. Famem a peste exceptam fuisse, Thucydides, Plutarchus, Livius, Eusebius, Galenus, alique testati sunt.

§. LIIX.

Annonæ cura.

Quo autem a republica tantum atque tam commune malum arceatur, annis, in quibus magna annonæ vilitas est, in horreis publicis sufficiens cerealium copia colligenda, & ne vetustate corrumpantur, vetustiora annuatim, æqua aestimatione, cum recentibus permutanda sunt; sic enim moderatum frumenti pretium figi, ac nimia annonæ caritas, & pericula inde metuenda, averti possunt. Illa vero jam imminente, cerealium exportatio cohibenda frumentariorumque avaritia poenis retundenda est. Perill. L. B. de Wolf l. c. § CCCLXXI. inquit: Wenn man die Krankheiten verhüten will; so muß man die Ursachen derselben aus den Weg räumen. Die Menschen werden krank, wenn sie, aus Noth oder Unwissenheit, ungesunde Speisen und Getränke genießen. Man hat demnach

davor zu sorgen, daß kein Mangel an nöthigen Lebens-Mitteln sey. Absonderlich sollte man auch auf Vorrath bedacht seyn, davon man in theuren Zeiten den Armen, um einen mäßigen Preis, überlassen könnte. Idem Perill. Autor l. c. de eadem materia sequenti modo agit: Damit man nicht selbst zu der Pest und ansteckenden Krankheiten Gelegenheit gebe; hat man in theuern Zeiten zu vermitteln, daß arme Leute, die nicht so viel erwerben können, als das Brod kostet, nicht genöthiget werden, aus Mangel, ungewöhnliche Speisen zu essen. Apud eundem l. c. §. CCCXXI. legimus: Weil es nicht in unserer Macht steht, Mißwachs zu verhüten; so ist es nöthig, bey guten Jahren allzeit einen Vorrath übrig zu behalten, und nicht allen Ueberfluß in auswärtige Länder zu verföhren.

§. LIX.

Cerealium puritas.

Cerealium puritati, ne nociva vel heterogenea v. c. secale cornutum (Mutter-Korn) lolium temulentum (Lulch, Trommel Gerste) bromus (Rocken, Trezte) &c. admixta, aut illa corrupta sint, sedulo prospiciendum est. Cel. Dn. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. sect. I. c. II. §. XXV. nascuntur, inquit, ex glumis longa, extus nigra, intus alba, fungosa
cor-

corpora, corniculis similia; unde nostris corniculatum hoc frumentum dicitur; quæ farinam albam, sapore gratam dulcemque, continet. In frumenti aristis falsa hæc germina nascuntur, verumque venenum stupefactivum sunt: Non enim raro evenit, ut incauti homines, frumenti hujus abortivi dulcedine illecti, sibi morbos, imo mortem, devorent. Quodsi igitur integras segetes malum illud corrumpit, nec magno studio grana spuria a genuinis separantur; potest sane fieri, quo stupores, lethargi, apoplexiæ, mortesque aliæ repentinæ eveniant. De frumento verustate vel mala asservatione corrupto idem Autor sect. I. c. II. sequentia protulit: quodsi frumentacea grana, negligentius habita, corruptelam acceperunt; putredinem istam nulla ars, etiam si panis bis coctus inde conficiatur, extinguit, & ab ejusmodi putrida farina comesta febrium malignarum causæ proficiscuntur.

Obs. I. Secale corniculatum atque lolium temulentum, in parca quantitate, secali atque hordeo admixta, notabile quidem damnum facere nequeunt; sed majori copia e. g. ad quartam, tertiam vel dimidiam partem, cum secali crescens, ut, annis hujus sæculi LXX & LXXI. justo pluviosioribus, in nonnullis Hassiæ superioris locis sterilioribus, & maxime in novalibus, factum est; morbum epidemicum spasmodicum, pedetentim incrementa sumentem diuque durantem, nec,

nisi alimentis mutatis, superabilem, vulgo die Krübelkrankheit dictum, utique produxit, qui multis variisque symptomatibus, cardialgiis, doloribus colicis, vomitu, diarrhoea, bulimia, formicante artuum dolore, digitorum corporumque contractione, motibus febrilibus, spasmis, convulsionibus, opisthotono, vertigine, cephalalgia, mentis stupore, deliriis, sopore in mortem abiituro, &c. stipatus fuit.

Obs. II. Salem volatilem impurum, acrem atque narcoticum illi inesse, aquam appropriatum ejus menstruum esse, fermentatione ejus noxiam augeri, panemque ex illo confectum recentem, præ veteri, nocere dietam in melius mutatam, antispastica, acida, appropriata evacuantia, atque extremitatum fricationes optima contra hunc morbum remedia fuisse, experimenta docuerunt. Vid. Cel. Dn. C. L. Nebel in diss. de fecali cornuto ejusque noxis, experimentiis atque experimentis nixa. Giesæ 1771.

§. LX.

Olerum puritas.

Olera venum exposita, nec insectis acribus conspurcata, nec plantis venenosis, acribus vel narcoticis e. g. cucuta majori (conio maculato) minori, napello, solano officinali, furioso (Belladonna) datura, hyoscyamo &c. inquinata sint. Fungorum venenatorum suspectorumque, e. g. agarici muscari Fliegenschwamm, fimetarii Krötenschwamm, boleti pileolo magno crasso infest-

ferius luteo gistige Schweinspilze, lycoperda bovislæ, fungi parviruffi C. B. vulgo vaccini, fungi fordide fulvi in conum fastigiati Raii, Amanitæ fasciculosæ luteæ Dillen aliorumque, maxime locis paludosis genitorum nec non fructuum horæorum imonaturorum vel cum virulentis e. c. cum solani furiosi baccis remixtorum, venditio quoque interdicta sit. Moderatus autem fructuum horæorum maturorum esus nemini nocet, & ex subreptionis vitio fit, ut dysenteriam, mense Augusto, ob nimiam æeris vicissitudinem, subinde epidemice grassantem, prunis cereis innocuis nonnulli adscribant. Plantarum venenatarum notitia in vulgus publicanda, illarumque, quantum fieri potest, eradicatio procuranda est. Vid. Joan. Matth. Fabri strichomania, explicans, solani furiosi recent historiam, August. Vindel. MDCLXXVII. Jo. Jac. Wepferi historia cicutæ aquaticæ, Basil. MDCCXVI. Christoph Conr. Sicelii tr. de Belladonna vel solano furioso, Jenæ MDCCXXIV. commercium literar. Norimb. MDCCXXXI. §. CLXXVIII.

§. LXI.

Carnium putridarum noxa.

Animalium morbidorum, vel morbis interemptorum, carnes aut vetustate corruptæ,

ut & pisces mortui atque putrescere incipientes, neutiquam veneant, & laniis, piscatoribus, falsamentariis, talium venditio sub gravi poena prohibita sit. Cel. Jo. Frn. Hebenstreit l. c. sect. l. c. III. §. VI. putridum omne, inquit, naturæ inimicum est, & synochon putridam victus animalis putrilago accendere potest. De mytilorum quorundam noxia. Vid. Cl. Rud. Aug. Behrens comment, de morbo maculoso hæmorrhagico & noxiis nonnullis mytilis. Brunsv. MDCCXXXVII.

§. LXII.

Potulentorum puritas.

Respectu purarum aquarum civibus ante omnia prospiciendum esse, in sequentibus propositurus sum. Reliqua potulenta quod attinet, cerevisiæ mulsiue coctoribus, ut hæc probe cocta, bene fermentata, nec ullis malis artibus inquinata sint, serio injungendum est. Vini ex fructibus horaeis maturis fermentatione parati, aceti atque spiritus vini & frumenti venditores, ut hæc omnia recte præparata, nec ullis nocivis adultera sint, merito conguntur. A vinorum adulteratione, saturninis aliisque nocivis committi solita, ænopolæ severioribus poenis absterrendi, atque ad ejusmodi fraudes præcavendas, detegendas atque puni-

niendas, vinorum a personis suspectis peregre advektorum, & publice prostantium, Magistratus jussu, ab arte peritis docimasia sæpius instituenda est. Omnes ejusmodi fraudes non sub gravium poenarum minis solum interdicendæ sunt; sed etiam in dolosos legum transgressores, sine personarum respectu, graviter animadvertendum est. Vid. Eberh. Gofel in der Beschreibung der, durch Silberglöte versüßten Wein, entstandenen Weinkrankheit. Ulm 1697. Cl. Jo. Zelleri diss. qua docimasia, signa, causas & noxas vini lithargyrio mangonifati exhibet. Tübingæ MDCCXVII. Cl. Henr. Geor. Mathiessen diss. de vinis lithargyrio infectis, & colica paretico-convulsiva ex eorum haustu oriunda, Gryphisiv. MDCCXLV. Cel. Sam. Theod. Quelmalzii diss. de vinis mangonifatis, Lips. MDCCCLIII.

Obs. Vinis lithargyrio adulteratis detegendis liquor docimasticus ex auripigmento & aqua calcis viva coctione, vel digestionem, recens paratus, qua hepar sulphuris arsenicale obtinemus, adhiberi debet. Hoc liquore successive ac sufficienter instillato, pro diverso adulterationis gradu, sedimentum rubeum, purpureum, vel nigrescens in vino apparet; sed vina genuina, etiam

oligophora, hoc phænomenon non exhibent; sed paululum, maxime circa vasis fundum, pallescunt.

§. LXIII.

Mala alimentorum præparatio & asservatio.

Non ingredientia nociva tantum; sed & mala alimentorum præparatio & asservatio, illa valetudini inimica reddit v. c. ubi semicruda apponuntur, incongrua inter se miscentur, quæ, probæ digestionis loco, fermentationem in ventriculo, vel corruptionem spontaneam, subeunt, atque nocivam acrimoniam producant. Si cerevisia, panis, placentæ, neque probe cocta, neque rite fermentata, sunt. Ubi alimenta, imprimis falsa atque acida, in vasis cupreis, aurichalceis, plumbeis, vel adulteratis stanneis, cocta vel asservata sunt; quibus usibus vasa fictilia atque ferrea multo aptiora sunt. Vid. Cel. Jo. Henr. Schulzii diss. qua mors in olla, vel contagium metallicum, in ciborum, potuum & medicamentorum præparatione & asservatione, cavendum, indicatur. Altorf 1722, recusa 1729. Ill. Andr. Büchneri diss. de circumspecto usu vasorum stanneorum ad potuum ciborumque ex ovis conficiendorum præparationem necessario. Hallæ Magd. MDCCCLII. Rousseau von der Schädlichkeit des Kupfergeschirrs

Schirres in der Haushaltung. Erlang 1753.
 Cel. Sam. Theod. Quelmalcii progr. de
 vasis æneis coquinæ famulantibus, Lips.
 MDCCLIII. Joh. Balch. Phil. Potts nütz-
 liche Gedanken und gründliche Untersuchung
 der metallnen Geschirre. Dresden 1754. Cl.
 Jo. Henr. Joh. Baueri diss. de metallorum
 noxa in alimentorum & medicamentorum
 præparatione cavenda, Praegæ MDCCLVII.

Obs. Cum sectionibus atque demonstratio-
 nibus, ante tria fere lustra, adhuc præf-
 sem, intra paucas hebdomades, ex ædibus,
 ubi pauperes, Magistratus jussu, fila du-
 cendo victum quærebant (Spinnhäusern)
 inconsumtus nimiusque corporum mortuo-
 rum numerus in theatrum anatomicum mit-
 teretur, pluresque ægrotarent; mihi hoc
 suspectum esse, medico illorum pauperum
 ordinario innuebam. Cum vero ille morbi
 causam ignoraret; ego, a Magistratu id
 jussus, in omnia accuratius inquirens, mor-
 bi causam in ciborum in cupreo aheno as-
 servatione reperiēbam. Culinam enim in-
 grediens dictum ahenum, quod mediam
 partem, lentium decocto plenum, hujusque
 superficiem hinc inde viridi colere tinctum
 inveniebam. Aedium præfectus hoc, quid
 sibi velit mihi roganti, in hoc aheno cibum
 indies residuum ad posterum diem fervari,
 ref-

respondit. Hac morbi causa remota, & morbi & mortes cessabant. Ab illorum igitur partibus, qui vasa cuprea ad quorumlibet ciborum coctionem atque asservationem idonea atque innocua esse, perhibent, minime stare possum.

§. LXIV.

Autorum Testimonia.

Cel. Jo. Bohnius de officio Medici duplici pr. II c. IV. §. DCIII. inter cæteras, inquit, Magistratus curas non ultima sit, ut civitas ab alimentorum insalubrium usu, hujusque offensis immunis vivat. Medicorum quoque, ut pote qui sanitatis tuendæ artifices sunt, judicium, ex inspectione maxime captandum, expectetur, an v. c. frumenta femi putrida &c. Panes minus recte fermentati, carnes animalium vitiosæ vel morbosæ, aquæ limpida & clara &c. sint? Perill. L. B. de Wolf l. c. c. III. §. CCCLXXIX inquit: Man hat fleißige Aufsicht nöthig, daß keine ungesunde Speisen auf den Markt gebracht, in den Wirthshäusern und Gasthöfen die Speisen recht zubereitet, die Bierbrauer und Schenken vor einen guten Trunk sorgen, absonderlich aber die Weinschenken den Wein nicht verfälschen und verderben.

§. LXV.

§. LXV.

Pharmacopoliorum panoplia.

Medicamentis præstantissimis recentibus. que pharmacopolia sufficienter instructa sint. Inter hæc remediorum simplicium, maxime indigenorum, primaria ratio habenda est; ne cara talium exoticorum, quibus indigena respectu virium paria, quin potiora, cõemtionem ac pretiosiore venditione ægrotorum, inprimis tenuiorum, fortunas, præter necessitatem, atteramus. Ex bonæ notæ simplicibus, pro re nata, ad Medici prudentis præceptum, composita, cuius casui accomodata, a pharmacopœo concinnari possunt. Ex pharmacis compositis nonnisi præstantissima usitatissima atque corruptioni haud subjecta, in officinis prostare debent. Reliqua, ex diffusa ineptaque farragine conflata, ac vetustate, fermentatione, aliave causa corrupta, pharmacopoliis oneri, ægrotis damno, & Medicis dedecori sunt, atque ex officinis merito exturbantur. Teste Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. sect. I. c. III. §. VI. negandum non est, corpora pharmaceutica sua mole fere opprimi, possumusque magna rerum superfluarum copia carere, sumptusque minuere, quos tabernarum myrepicarum magistri utilibus & usitatoribus pharmacis impendere possent.

Plu-

Plura de hac re in historia lapidum pretiosorum & terrarum lapidumque in usum medicum hætenus vocatorum, Francofurthi MDCCCLXXI. edita, proposita sunt. Vid. Cel. Dan. Ludovici pharmacia modernofæculo applicanda, sæpius edita. Cel. Jo. Gottfr. Brendelii diss. de vanitate plurimum medicamentorum, Gœttingæ MDCCXXXVI. Cel. Geor. Rud. Bœhmerii diss. de iusta plantarum indigenarum in pharmacopoliis reformatis æstimatione, Wittenb. MDCCCLXX.

§. LXVI.

Eorum visitatio.

Pharmacopoliorum visitationis publicæ, a Magistratu sæpius v. v. annuatim, vel singulo biennio, at sine magno sumptuum impendio, ideo adornandæ sunt, ut suppletis omnibus defectibus, atque correctis erroribus, publica illis fides haberi possit. Subdelegati, a summo Magistratu constituendi inspectione, a collegio medico, vel physicis, vel utrisque materiæ medicæ atque pharmaciæ peritissimis, suscipi debent. Ab his in corpus pharmaceuticum seu remedia simplicia, an recta quantitate ac qualitate adsint; & in corpus chymicum, seu in quantitatem & qualitatem pharmacorum compositorum usitatorum, accurate inquirendum est. Ad posteriorem inquisitionem rectæ

rectæ præparationis, & ad utramque, re^æ asservationis, in vasis locisque convenientibus dijudicatio pertinet. Defectus atque errores omnes a visitatoribus annotandi, a pharmacopœo sine mora corrigendi, & correctionis peractæ documenta visitatorum oculis postea subiicienda sunt; qui dein peractæ visitationis rationem Magistratui reddunt. De personis visitatoribus Cel. Jo. Bohnius in officio Medici duplici pr. II. c. II. §. XI. sententiam suam sequenti modo protulit: quia commodius & perspicacius de materia medica Medici judicare possunt, tamquam pharmacopœi dogmatici, non mere empirici, quales nostri stationarii sunt; sine horum opera officinarum publicarum visitationes peragi solent ac possunt. Non nisi in taxa formanda admitti debent. Auctori nostro non de doctis pharmacopœis sermonem esse, ex ipsis verbis clarum est.

§. LXVII.

Privata visitatio.

Cuilibet Doctori medico, in rectam pharmacorum indolem, quibus in medicina facienda uti solet, privatim inquirere licet; in primis, si ab iis, quorum officium id exigeret, non satis de publicis officinarum visitationibus reipublicæ prospectum est; id enim & ægrotorum salus, & Medici religio

gio atque fama desiderant. De hac re Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. sect. I. c. III. §. VI. ita sensit: quanta Medici erga pharmaceutas ferantur fiducia, quando illos suæ voluntatis administratos atque executores constituunt, quilibet intelligit. Sæpe consilium in re optimum successu, ob auxilii ineptitudinem, destituitur; sæpe effectus voluntati oppositus consequitur; si medicamentum vel secus, quam jussum fuit, exhibeatur, vel debita dexteritate haud præparetur. Ex quibus non obscurum est, Medici quam maxime interesse, ut medicamentorum præparationibus invigilet.

§. LXIIX.

Personarum medicinalium cum pharmacopœis collisio.

Pharmacopoliorum, ad leges publicas æque bene instructorum, partes suscipere, vel offendere, neque Medico, neque aliis personis medicinalibus, licitum est; sed omnibus ægrotantibus, in quonam pharmacopolio medicamina sua præparari velint, libera optio juste relinquitur. Secus agentes iniqui, & a Magistratu cohibendi, quin & puniendi sunt; inprimis si turpe aliquod pactum inter personam quandam medicinalem & pharmacopœum, utriusque avaritiæ alendæ causa, initum fuerit.

§. LXIX.

§. LXIX.

Privata Medicorum dispensatio.

An, ut pharmaca sua Doctores medici ipsimet præparent, atque ægrotis suis distribuunt, e re publica sit? diiudicandum est; cum hoc in nonnullis provinciis permissum, in aliis vero prohibitum sit. Primis temporibus pharmaca sua Medicos composuisse, atque in curandorum usus converterisse, nulli dubio subiacet. C. Plinius in histor. natur. l. XXXIV. c. XI. suo iam tempore Medicis pharmaciæ neglectum, & fiduciam in officinis pharmaceuticis collocatam sequentibus verbis obiicit: Medicorum pars major a medicamentis conficiendis abest, quod esse proprium medicinæ solebat. Nunc credunt seplasiæ, ea omnibus quidem fraudibus corrumpenti, factaque iam pridem emplastra & collyria mercantur, tabesque mercium. Nec, Medicos historiæ naturalis atque chymix probe gnaros pharmacis diiudicandis atque conficiendis pharmacopœorum vulgo longe aptiores esse, inficias ire possumus; licet inter pharmacopœos plures chymix pharmaceuticæ regulis atque usu rite imbutos esse, utique concedendum sit. His accedit, quod Medicus, cujus multas ob rationes, non autem æque pharmacopœi, interest, ut cum valetudine secunda

E

ægro-

ægroti in gratiam redeant, pharmacis a se rite elaboratis, tutius, quam aliis, fidere possit, & si ægrotis suis æquo pretio pharmaca sua vendit, id sine reipublicæ damno fieri posse, autumo. Quin si in loco, ubi artem suam Medicus exercet, nullum, vel male instructum, nec emendationem admittens, pharmacopolium est; ut pharmaca sua ipse Medicus præparet, necessitas exigat.

§. LXX.

Bohnii Testimonium.

Quæcunque de hac re commode dici possunt, a Cel. Jo. Bohnio in officio Medici clinici c. XXI. §. CDXXIX sequenti modo enunciata sunt: sub artis primordiis Medici ipsi sua medicamenta concinnarunt, imo totum eorum officium aliquam diu solam chirurgiæ atque pharmaciæ administrationem complectebatur; adeoque ut tunc temporis nullum pharmacopolium, præter Medici officinam, exstiterit. Insequentibus, cum sæcula barbara ingruerent, contigit, ut Medici genuini magis magisque deficerent, & eorum famuli, se satis sapere, sibi persuadentes, lucro allecti, illorum directorio se subtraherent, & si non ipsimet medicinam facerent, pharmacopolia tamen propria instituerent, alienamque artem sibi peculiarem

rem atque propriam redderent. Quod quidem eo facilius efficere poterant, cum molesti illi artis amplitudini, se magis Mediorum nonnulli subtrahebant, & ministrorum illorum numerus indies crescebat; hinc artem pharmaceuticam opificariam reddebant; usque dum, laboribus crescentibus, alios servos ministrosque sibi adjungerent, & Magistratus autoritate eorum tabernæ publicæ evaderent, tandemque in monopolium abirent; si non semper in miserorum salutem, certe pro crumenis pharmacopolarum locupletandis. Ex quibus probis cordationibusque omnibus dijudicare licebit, an pharmacopolis injuriam faciant, noceant, victum præripiant, ac peccent Medici, pharmaca investigando, parando ac distribuendo, id est jure suo connato ac perpetuo utendo? Cum ipsimet etiam Medici, ut olim sic & nunc, systemata & dispensatoria pharmaceutica conscribant, & in scholis suis hujus generis dogmata tradant. Præter Medicum, nemo rectius & artificiose magis, id est cum recta & ex fundamentis physicis petita ratione hoc efficere potest, qui eorum materiam dignoscit, horumque texturam & partes integrantes, & qua lege, sub ipsa præparatione ac miscela, facultates eorum medicamentosæ integræ servantur, novit; quod a pharmacopœo ἀφίχουσός πο

haud expectandum est. Subsequentium etiam temporum Medici excellentiores sua fecerunt & ægris porrexerunt remedia, postquam pharmacopolia publica introducta, & pharmacopœi operarii in publicum prodierant.

§. LXXI.

Juris hujus limitatio.

Cum autem, ex mea sententia, Medicorum potius sit, diligentissima scientiæ salutaris cultura, optimorum librorum lectione, crebriorum experimentorum, ad eruendas stabiliendasque veritates anatomicas, phisicas, chymicas, & chyrurgico-medicas, adornatione, sollicita ægrotorum visitatione, docta formularum medicarum exaratione, indefessa ad morbi symptomata, causas, mutationes, remediorumque operatione attentione, periculorum in utraque valetudine imminentium averruncatione, docta observationum atque experimentorum suorum cum publico communicatione, vices suas pro virili explere, & sic reipublicæ quam utilissimos esse; illis fane, quævis pharmaca conficiendi, neque otium, neque sæpius fortunæ suppetunt: Etsi quædam pharmaca, industria sua inventa, usuque probata, in praxi sua adhibere, illis licitum sit. Attamen & hic cavendum est, ne cum religionis

nis ac famæ suæ detrimento, id ex sola lucrificupidine, fiat, & pro arcanis vulgaria vel vana venditentur.

§. LXXII.

Aliæ rationes.

A sic dictis arcanis, in curatione pluribus Medicis communi, prorsus abstinendum est; quia collegarum suorum consensum, ad ejusmodi remedii usum extorquere, iniquum esset atque absonum. Cum præterea usu venire soleat, ut, in morborum curationibus, admissorum errorum & Medici & Chirurgi insimulentur, quin subinde eorum accusent; tunc præscriptis suis formulis, in pharmacopolio vel archetypo, vel descriptione, asservandis, optimam curationis suæ defensionem suscipere possunt; quod in privata pharmacorum dispensatione non obtinet.

§. LXXIII.

Medicorum pharmacopolia publica.

Quandoque etiam accidit, ut pharmacopolum publicum Doctor medicus possideat; id quod tamen Friderici II. Imperatoris constitutione, quæ penes Cel. Lindenbrogium in cod. LL. antiqu. l. III. constit. Neapolit. tit. XXIV. c. III. exstat, interdictum, nec in

provinciis quibusdam concessum est. Sed, ubi in loco aliquo nonnisi unicum pharmacopolium est, medicamenta in illo rite præparantur, æquo pretio secundum leges publicas venduntur, ejusque visitatio aliis medicis conceditur; nihil damni res publica inde capere videtur. Ubi vero plura uno eodemque loco pharmacopolia sunt; tunc hoc non sine reliquorum pharmacopœorum incommodo atque damno est; nam ejusmodi Medico - pharmacopœos præscriptas in praxi clinica sua formulas aliis etiam pharmacopoliis æque distributuros esse, neque probabile, neque usu compertum est.

§. LXXIV.

Pharmacorum nundinatio.

Sæpius etiam contingere assolet, ut certum quoddam Doctorum medicinæ genus, Pharmacopœi, chymici, Chirurgi, hypocritæ, agyrtae & sycophantæ, nescio quæ arcana, splendidis ridiculisque panacearum, auri tincturarum cordialium, haemotocathartorum, alexipharmacorum, universalium, nonnunquam divinitus, si diis placet, revelatorum, titulis exornata in nundinis publicis venundent, vel vendi procurent, in libellis, schedis atque ephemeridibus deprædicata annuncient, ebuccinent, in stationibus divendant, & circumvagorum auxilio
ubi-

ubivis terrarum distribuunt, atque, vultu-
rum esurientium instar, dementis credu-
læque plebis crumenæ inhient, eamque ar-
gento emungant, ejusque valetudini tur-
pissima ratione obsint; cum tamen plerum-
que nisi pharmaca trita, proletarie confecta,
imo quandoque draffica & nociva, extru-
dant. Ponamus vero etiam, inter hæc sub-
inde bonæ notæ medicamenta occurrere;
nulla tamen nisi relative bona dari, quin
optima alieno loco atque tempore adhibita,
morbo scilicet sinistre dijudicato, nociva
esse, consentientibus ratione atque expe-
rientia, audacter asserimus. Ut igitur sto-
lidæ, semper minorennis miseræque plebis,
Magistratus patrocinium gerat, firmumque
huic damnofo torrenti obicem ponat, nec,
ab ejusmodi nauci hominibus ac nebulonibus
cives valitudine secunda & fortunis impu-
ne fraudari, sinat, reipublicæ quam maxi-
me inter est.

§. LXXV.

Hebenstreitii Testimonium,

Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. S. I. c. III. §. III.
nihilominus pluris, inquit, quam agyrtæ, facien-
di sunt eruditi illi medicamentorum instito-
res; dum, a se auxilia his aliisve, velut
nugantur, morbis salutaria, inventa esse,
persuadere intendunt, suasque merces

maximo suo, aegrotantium autem nullo commodo, saepe damno, longe lateque divendunt. Condonandum neutiquam est, quando sunt, qui, libellis ad externos missis, nescio quas suis inventis virtutes attribuunt, & gladium saepe tradunt, quo se aegroti trucidant, si, magna ergo celebre medium delati fiducia, inconsultis Medicis, pharmacum accipiunt, quod morbi causæ, temporis, viribus aetatis, sexui, aliisque singularibus hominum conditionibus, minime accommodatum est. Nec peregrinas illas medicamentorum formulas novellis publicis divulgare, licitum est, quas penitus exulare oportet; cum alia, quam, quæ ex natura præsentis morbi inveniuntur medicamenta, salutaria esse nequeant.

§. LXXVI.

Medicamentorum Taxa.

Pharmacis a Magistratu justum quoque pretium dicendum est; ut pharmacopœi, illis cœmendis, præparandis atque asservandis operam dantes, habeant, unde vivant, suamque alant familiam; nec tamen emptores iniquis graventur exactionibus. Cum vero pharmacorum, inprimis exoticorum, pretia, pro eorum raritate, advectionis difficultate, & mercatorum lucri cupidine ac fraudibus, vel pro eorum ubertate, majori

jori allata copia, mercatorum spe frustrata, modo augeantur, modo minuantur; in illud singulo semestri spatio, peractis scilicet nundinis celebrioribus v. c. apud Germanos Francofurtensibus ac Lipsiensibus, studiosius inquirendum, aequi & certi aliquid in pharmacorum taxa statuendum, publicandum, & per totum illud tempus stricte servandum est.

§. LXXVII.

Litium de pretio decisione.

Ubi vero de pretii aequitate emptores vel debitores ambigunt; tunc, auditis prius Medicorum collegiis, collatisque cum debiti catalogo formularum schedis originariis, & pharmacorum taxa subsistente, lis a Magistratu, secundum Medicorum pronuntiationem, justum & aequum, dirimenda est. Ut autem Medici ad pharmacorum pretia formularum schedis statim subscribenda adigantur, irrita postulatio est, quam res ipsa non admittit; majora enim illis incumbunt negotia, scilicet in morbos inquirent, aptissima contra illos remedia præcipiant, ad morbi decursum, ac mutationes, atque ad ægrotorum diætam remediorumque effectus animi advertant. Neminemque eorum esse, arbitor, qui tot simplicium atque compositorum pretia variabilia in recente memoria

habeat. Quin in constituendis quorundam pretiis, taxam evolvere, ipfismet pharmacopœis opus est. In debiti catalogo consuetas, quantum fieri potest, denominationes, una cum illorum pondere, ut designent, nec in nimis generalibus atque ambiguis subsistant, pharmacopœi adigendi sunt. Sine medicorum aut chirurgorum formulis ad curationes pharmaca promere, propria manu debitum consignare, ejusque solutionem solo hoc fundamento poscere, tamquam illicitum & valde suspectum, minime illis concedendum est.

§. LXXVIII.

Instrumentorum Chirurgicorum apparatus.

Cum graviores casus chirurgici, variarum machinarum atque instrumentorum apparatus exigentes, subinde incidere soleant, nec tenuiorum fortunarum chirurgi aere suo illa comparare possunt; cariora sumptibus publicis cœmenda, studiose asservanda, & re exigente, chirurgis mutuo danda sunt; ne, si læsi ob intermissam operationem pereant; inanis ab instrumentorum defectu excusatio petatur. Instrumentis fini suo rite adaptatis operationes difficillimas facillimas reddi, Wilh. Fabric. Hildamus epist. XXVI. recte judicavit.

§. LXXIX.

§. LXXIX.

Civium institutio diætetica.

Ad consequendam conservandamque felicitatem, evitandaque damna, officia sua nosse, cujuslibet hominis interest. Id respectu cultus divini, in puerorum educatione ubivis gentium, ratione meliore deteriorave, & quidem in casu priore recte peragitur. Sed officia civilia atque regulas diæteticas a teneris addiscere, modo non ubique negligitur; cum tamen, quod præcaveri potest, admittere, stultum est. Si officia sua cives melius noscerent; & culpæ & pœnæ sæpius præscinderetur occasio. Ubi, quid respectu conservandæ sanitatis morborumque evitandorum, in vita communi agendum fugiendumque esset, apud omnes, saltem quoad regulas scitu maxime necessarias, constaret; multi morbi evitarentur, nec intempestive pluribus civibus, suisque præfidiis respublica atque familiæ privarentur.

§. LXXX.

Aëris puritas.

Cum civium sanitatem aëris puritas quam maxime juvet; ne ille effluviis impuris, acribus & putridis corrumpatur, a Magistratu procurandum est. In urbibus atque vicis

vicis plateæ fimi aliarum sordium collectione, cloacarum effluviis, & putrescentium projectione, inquinandæ non sunt. Rivi, fossæ & aquæductus illos transeuntes, vel circumdantes. sæpius depurandi, liberoque effluxu donandi sunt; ne sordium collectione & stagnatione noceant, putridisque effluviis aërem inficiant. Perill. de Wolf l. c. c. III. §. CCCLXXIX. inquit: Die Luft wird durch den auf den Gassen liegenbleibenden Unrath unrein; man hat daher fleißige Aufsicht zu haben, daß sie beständig sauber und reinlich gehalten werden, und man allen Unflath bey Zeiten hinaus schaffe. Opificiorum immundorum, putridasque exhalationes spargentium e. g. cordonum, officinæ non in urbium vicorumque locis frequentioribus tolerandæ, sed in remotiorem aliquem angulum relegandæ sunt. Monente Cel. Jo. Bohnio l. c. pr. II. c. IV. §. DCVIII. artes immundæ atque opificiorum exhalationes atmosphæram corrumpentes, pestis aut quovis tempore, salutis publicæ causa, prohibeantur, aut ad loca commodiora ablegantur.

§. LXXXI.

Corporum mortuorum effluvia.

De functorum corpora in templis, soli scilicet cultui divino sacris, non sepelienda, & cœmeteria non in urbibus vicisque, sed
in

in loco ab illis remoto, habenda sunt. Brutorum cadavera non ad vias publicas, vel prope urbes vicosque proiicienda; sed in terram defodienda sunt. Maleficorum supplicio affectorum corpora non ad vias regias, sed in loco altiore, ab his distante, visui, in sceleratorum terriculamentum, non autem oderatui patente, exposita sint. Vid. Ill. Frid. Hofmanni diss. de aëris potentia in epidemicorum morborum generatione. Halæ Magd. MDCCXXVII. Cl. Jo. Christ. Ehrlichii tr. de morte ex sepulcris seu de noxis ex sepultura in templis facta oriundis, ibid. MDCCXXIX.

§. LXXXII.

Aquæ stagnantes.

Dum præter ea putredinem, tam hominibus, quam brutis animalibus noxiam aquæ stagnantes concipiant, aërem, in quem continuo exhalant, simili putredine particulariter inficiant, morbisque epidemicis ansam præbeant; ut illis liber defluxus concilietur quovis possibili modo procurandum est. Scrobes vero, eum non admittentes, terra lapidibusque, quantum fieri potest, repleantur. His cautelis rite adhibitis, loca ante insalubria salubriora reddita fuisse, experientia docuit. Vid. Cel. Jo. Zach. Platneri progr. de

pestiferis aquarum putrescentium exhalationibus. Lips. MDCCXXXVII.

§. I. XXXIII.

Aquarum puritas.

Cum aqua ad potum, ciborum variorumque potulentorum coctionem, pharmacorum præparationem, aliosque usus, admodum necessaria sit, atque illa, prout pura vel impura est, sanitati proficua vel noxia sit; reipublicæ multum interest, ut, nisi scaturiginum puriorum rivuli per se in loca habitata defluant, vel putei in puris terræ stratis fodi possint; arte illuc deriventur. Montes petrosi, scissilium plerique, gypsei, arenosi, atque argillofi aquam puram, calcarii vero atque lutosi, nec non strata tophacea atque limosa, impuram largiuntur; aquæ enim, teste C. Plinio in histor. nat. l. XXXI. c. IV. tales sunt, qualis terra est, per quam fluunt; prout scilicet hæc illis irresolubilis vel solubilis est. A puteis putrescentium injectio, atque immunda rivorum ac fluminum exundantium illuvies arceatur, & fimeta brutorum stabula, atque cloacæ ab illis remota sint. Ipsi quoque putei sæpius purgandi, collectusque limus aliæque impuritates eximenda sunt; ne aquæ coenosa, ingrata, atque insalubres reddantur. Cel. Jo. Ern. Hestreit l. c. sect. I. c. II. §. VIII. Et homini, inquit, & pecudibus interest, aqua frui posse,

posse, quæ peregrinæ vel nocentis rei nihil in se suscepit. Deberent autem urbes magna hominum frequentia celebres fontanis aquis, subdiali petra natis, haud destitui, & consultum quidem foret, illas etiam ex loginquo arcessere, atque in urbes, ad communem usum, convehere. Si nulla arte in locum quendam scaturigo pura adduci porest; aqua pluvia in tectum cadens canaliculis, ut apud Batavos fit, excipienda, atque in cisternam, sæpius expurgandam, derivanda est.

Cap. VI.

De avertendis sanitatis & vitæ periculis.

§. LXXXIV.

Aquarum inundatio.

Civium fortunis, valetudini secundæ, quin & vitæ, aquarum inundationes, in primis altæ, admodum nocivæ sunt; quando post subitam altæ nivis regelationem, vel cælum diu multumque pluvium, amnes irritantur, & vaga ripis suis flumina labuntur, vel mari majoribusque fluminibus oppositi aggeres, a nimio aquarum affluxu undisque retortis subito rumpuntur. Omnia influviis libero aquarum defluxui obstantia removendo, & aggeres satis firmos altosque aquarum irruentium vi opponendo, pericula hæc arcentur. Ubi autem diluvia averti nequeunt, ibi domos, vicos ac urbes exstruere, tutum non est;
id

id quod a pluribus ejusmodi loca periculosa olim inhabitantibus, tristi interitu, comprobatum est. Vid. Cel. Jo. Mar. Lancisii tr. de adventitiis cœli Romani qua itatibus, Cl. Christ. Gottfr. Schulzii diss. de noxiis inundationum effectibus. Erfordiae MDCCXXIX. Cel. Ant. Guil. Plazii duæ diss. de removen-
dis sanitatis publicæ impedimentis Lips. MDCCCLXXI.

§. LXXXV.

Incendia.

Incendiis civium vitam, sanitatem atque fortunas sæpius periclitari, tristes experientia quoque evicit. Aedificiorum ex materiis ignem vel prorsus non, vel difficulter, concipientibus v. g. ex lapidibus, lateribus coctis vel crudis & ligno querno, non autem ex tædis, pinis & abjetibus, tectisque stramineis arundinaceisve, constructio, nec non si domus spatio quodam, vel saltem angustioribus, inter se distant, nec continuæ vel admodum contiguæ sunt, incendiorum damna præcaventur, vel saltem eorum impetui extensionique mora ponitur. Camini ex lateribus, non autem trabibus ac macerie constructi, & facilioris purgationis causa, satis ampli atque converritori pervii sint; ne per illos dilapsus vulcanus, summum tectum domumque incendere, properet. Fulminis

nis urentis damna perticis ferreis avertere, nonnulli iam fatagunt. Incendiorum evitandorum cautela & extinguendorum prompta adminicula ad politiam communem pertinent.

§. LXXXVI.

Vulcani officinae.

Officinae fusoriae, vitriariae, aliaeque pulveri pyrio, spiritibus inflammabilibus praeparandis, cerevisiae, lateribus aliisque fictilibus coquendis dicatae, laboratoria chemica, & hypocausta lino torrendo destinata, rite extructa & una cum omnibus materiarum inflammabilium, ignemque facile concipientium v. c. lignorum, carbonum, fenu, straminis, maxime autem pulveris pyrii, receptaculis ac promptuariis a civium domibus remota sint.

§. LXXXVII.

Pulveris pyrii asservatio.

Non magna pulveris pyrii copia uno eodemque loco, nec in contignationibus aedium inferioribus, sed sub tecto, vel potius ejus ingredientia iam praeparata, ex quibus, re exigente, facile confici potest, seorsim asservanda sunt. Praeterea cuiuscunque ignis in ejus receptacula illatio, vel in illis excitatio, gravium poenarum comminatione

F

pro-

prohibenda est. Vid. Cel. Jo. Petri Eberhardi Vorschläge zur bequemen und sichern Anlegung der Pulver Magazine. Halle 1771.

§. LXXXVIII.

Causæ nocentes particulares.

Civium vitæ ac sanitati inimicæ causæ particulares quoque occurrunt. Huc foveæ, & putei depressi haud contecti, præcipitia, viæ vehementer corruptæ, ponticuli fossarum transitum male conjungentes, pontesque fluminibus impositi male fabricati, vel aquarum injuriis aut vetustate corrupti, ex quibus iter facientes facile præcipitantur, aliaque pertinent. Hinc, ut foveæ, inprimis juxta vias sitæ, repleantur, putei contegantur, præcipitia antibus adminiculisque firmentur, viæ, inprimis regiæ, emendentur munianturque, ponticuli ac pontes firmiter construantur, vitiosique quantocyus reparentur, providi & de civium salute solliciti Magistratus est. Consimilibus etiam cautelis respectu aedificiorum male exstructorum, vetustate corruptorum, ruinasque minantium, opus est; ne, ob culpofam ejusmodi incuriam, cives hospitesque irreparabilia damna capiant.

§. LXXXIX.

§. LXXXIX.

Duella & latrocinia.

In re publica bene constituta duella, & tanto magis latrocinia, severis legibus interdenda, & gravibus pœnis cœercenda sunt; civibus enim dissidentibus nonnisi lege agere, & Magistratui injuriam vindicare, convenit, & securitati publicæ tam domi, quam ruri, & in itineribus, prospiciendum est. Nemo in civitate toleretur, nisi qui honesta ratione victum suum quærit, neque peregrinis suspectis transitus vel temporaria comoratio concedatur; nisi syngrapho viatoris, non ficto, sed fide digno, præditi sint. A summo imperante hæc publicæ securitatis præstatio jure requiritur; sine qua neque civium sanitas, neque vita, satis in tuto est. Percussores atque latrones cum republica bellum gerunt, eorumque impunitas res pessimi exempli & periculi plenissima esset. Tutius etiam est, cives cerebrofiores, pacem colere nolentes, proscribere; quam propter malam unius alteriusve nebulonis mentem, tot bonos cives periculis obiicere. Homines imprudentes, rixosos atque suspectos, gladios atque machinas ignivomas gestare, haud liceat. Cel. Jo. Bodinus de republica l. IV. §. CDLXXXVIII. Lutetiae Parisiorum, inquit, ne brevissimos quidem

gladios ferre, bajulis licet; quod antea in contentionibus irati in cædem prorumperent. Eadem lex in omnes si valeret; plures cædibus ac seditione vacuas civitates haberemus. Neque enim prudentis legislatoris est parricidia tam acerbe ulcisci, quam, ne fiant, prospicere, & modis omnibus cavere; ut Medicus quisque peritissimus judicatur, non tam qui morbos curare, quam qui valetudinem tueri, & morbis occurrere, solet.

§. LXXX.

Animalia nocentia.

Homines furiosi, feræ rapaces, jumenta cornubus vel calcibus obvios & adstantes quosvis petentia & pauperiem facientia, canes justo acriores, in quocunque impetum facientes, & animalia rabida, civibus periculosa, quin sæpius lethalia, vulnera infligere solent. Igitur furiosi sollicitè custodiendi, omnique nocendi occasione privandi, feræ rapaces e medio tollendæ, jumenta nocentia sufficientibus adminiculis a custode continenda, vel removenda, canes acres catenis alligandi, vel eorum os loris constringendum, & de rabie suspecti ac tutum necandi, nec, ut in civium pericula, per plateas ac vias vagentur, ferendum est. Remedia contra animalium venenatorum atque

ra-

rabidorum morsus utilia in promptu & publicata sint,

§. LXXXI.

Carcerum conditio.

Sontes & de criminibus valde suspectos carceribus publicis detineri, illosque justas poenas luere, ad securitatem publicam obtinendam, quam maxime quidem necessarium est: sed ita carceres comparati sint; ne ex illorum squalore, frigore, alimentorum prava qualitate vel defectu, aut justo arctiore membrorum constrictione, in illis detentorum sanitas laedatur; quam etiam justo diuturnior in illis detentio denique destruit: hæc enim injusta & Magistratu prorsus indigna, essent, nec ad rectam justitiæ administrationem pertinent. Lactentes una cum fontibus matribus in insalubres frigidisque carceres includere, eorumque sanitatem perfundare, injustissimum est. Quin ipsis fontibus ægrotis de loco salubriori prospiciendum est. Monente Ill. Strykio, poena delictum non superet, vel ipsa custodia ac detentio in poenam convertatur; quod Cel. Jo. Bohnius l. c. §. DCIV. ita interpretatur: ne carcer non tantum squalore nimio, insectorum, glirium, similibumque animalium, sed & frigore, tenebris, & vaporibus, morbis diversi generis gravioribus, imo incurabili-

bus ac lethalibus noceat, iustoque atrocior sit. Casum inquisiti, ad prætoris iussum, catena ferrea majori circa hypochondria durius constricti, atque ad querelas ideo jactatas haud relaxati, pleuritide correpti atque demortui, idem autor l. c. pr. II. c. IV. §. DCV. retulit. Casum pueruli lactentis una cum matre in carcerem frigidum detrusi, atque, ex judicium incuria, tumore totius corporis œdematosi correpti, & catarrho suffocativo enecati, antequam in Hassiam commigrarer, non sine summo mœrore, observavi.

§. LXXXII.

Morbi pestilenciales.

Si in aliis regionibus, maxime vicinis, morbi pestilenciales grassantur, civibus omne commercium cum illis interdicendum, militibus stationariis inde venientes a limitibus arcendi, nec intra præfinitum tempus, ex quo, illos contagio haud infectos esse, appareat, admittendi sunt; imo & mercimoniorum inde allatorum invectio prorsus prohibenda est. Ubi vero morbus pestilentialis domum, plateam, vicum, urbem vel provinciam quandam iam intraverit; ne ulteriores, easque gravissimas, strages edat, sanis commercium cum illis actutum interdicendum, eorum autem saluti, respectu

sa-

sacrorum, Medicorum, chirurgorum, pharmacorum, alimentorum, atque ministrorum, curam illorum habentium, tamdiu prospiciendum est; usque dum morbus hic periculi plenissimus profligatus sit. Vestes, lectus, aliaque ægrotorum vel demortuorum utensilia Vulcano tradenda, vel profunde defodienda sunt. Tum temporis munditie tam in plateis, quam domibus, libero per has aëris perflatu, suffimigiis acidis, consimili diæta ac pharmacis, quam maxime opus est. Vid. Cl. Jo. Ewichii tr. de officio Magistratus tempore pestilentie, Neap. Nemet. MDLXXXII. Cl. Ascanii Centurii de Hortensii l. v. observationum, constitut. & edictor. in peste Mediolanensi. Venetiis MDLXXXIX. Cel. Eliæ Camerarii diss. de peste certo avertenda. Tubingæ MDCCXXI. Cl. Matth. Frauentorferii diss. de modis pestem arcendi, Altorf. MDCCXXII. Constitutiones Saxonicas contra pestem vide in Cel. Jo. Christ. Lünigii codice Augusteo. MDCCXXXVII. & MDCCCLV.

Obs. Cl. Dn. Makenzie, Medicus Anglus, qui per VI. lustra pestis rationes Constantinopoli observavit, easque cum Dno, Jac. Portero communicavit, non universum aërem, sed tantum ægrotos proxime circumdantem, tempore pestilentie, corruptum esse, statuit. Loca, personas & res pestilentiali contagio infecta vitanda, non autem regio-

regionis mutatione opus esse, recentiores observationes docuerunt. Christianos in Turcia degentes, procurata annona & domibus clausis, usque dum pestilentiae tempus transierit, a contagio tutos esse, in Perill. L. B. de Swieten comment. in aphor. Boerhaavii Tom. V. tit. de peste, relatum est.

§. LXXXIII.

Epidemiae contagiosae.

Ingruentibus aliis morbis contagiosis, ut quantum fieri potest, illi in herba suffocentur, a Magistratu quoque procurandum est. Huc dysenterias malignas, febres petechizantes, petechiales, aliasque malignas, variis exanthematibus, v. c. purpura, variolis, rubeolis, morbillis &c. stipatas, atque epidemice grassantes, referimus. Ab ejusmodi morbo laborantium visitatione omnes abstineant, quorum vitae genus vel necessitas, ut illorum curationi intersint, non exigit. Ut vero morbi indolem, ex prudente symptomatum, causarum, juvantium & nocentium aestimatione ac collatione, morbi indolem, nisi jam satis nota sit, conjunctis viribus eruant, Medici adigendi sunt. Pauperibus pharmaca atque alimenta gratuito praebeantur, ipsique aegroti, quandoque refractarii, ut curationem rationalem admittant, auctoritate publica adigantur; ne, propter miseriam, morbi neglectum

glectum, vel malam ab empiricis tractationem, non ipsi solum pereant; sed & morbus periculosus latius diffundatur, atque etiam lautioris conditionis, altiorumque subfelliorum homines denique corripit. Vid. Cl. Jo. Wilh. Dimmelii diss. de morbis contagiosis. Lugd. Bat. MDCLXXXV. Cel. Geor. Wolfg. Wedelii diss. de contagio & morbis contagiosis. Jenæ MDCLXXXIX. Ill. Fr. Hoffmanni diss. de aëris potentia in epidemicorum morborum generatione. Halæ Magdeb. MDCCXXVII. Cel. Jo. Herm. Fürstenavii diss. de contagio & morbis contagiosis. Rintel. MDCCXXXII.

§. LXXXIV.

Lues Venerea.

Quanta damna nefanda lues, ab Hispanis circa sæculi XV. exitum ex India occidentali in Hispaniam atque regnum Neapolitanum allata, atque ex hoc a Gallis, ibi tum temporis militantibus, ulterius propagata, dederit, adeo notum est, ut, hoc fusius declarare, omnino supervacaneum sit. Tetro huic malo arctiores a Magistratu limites poni possunt, si neque lupanaria fert, neque, impura scorta publicum ex corpore quæstum facere, finit. Monente Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. sect. I. c. II. §. XXIX. impura vagaque venere ac lupanaribus in

republica nihil potest esse indignius, nihilque pestilentius; foedo enim cum scortis commercio infernale luis Gallicæ virus longe lateque diffeminatur; nullaque libido sibi ipsi tam atrox poena, quam lascivia est. Quin de hoc morbo jure suspecti a consortio publico segregandi, atque, etiam invit, Medicis, curationis ergo, tradendi sunt; hoc enim modo ulterior contagiosi hujus mali propagatio omnium optime præcaveatur. Modo laudatus autor l. c. sect. I. c. IV §. V. a Magistratu, inquit, sedulo curandum est, ne hac lue tacti vel cum fanis vel cum aliis ægrotis ullum commercium alant; quorum scilicet halitus, omnesque, qui de corpore illorum exeunt, succi, contagiosi quid in se habent. Vid. Cel. Jo. Henr. Bassii tr. de morbis venereis. Erfordiæ MDCCLXIII. a me editus.

§. LXXXV.

Variolarum insitio.

Licet variolarum naturalium, non adeo malignarum, curatio Medicis prudentibus æque, quam insititiarum, procedat; id quod, præter alios Perill. de Swieten in comment. Ad Boerhaviaphorismum MCD. III. fufius docuit, ac documentis publicis probavit; attamen earum insitio apud populos Asiaticos dudum, bono cum eventu,

re-

recepta, id commodi habet, ut recta ætate, conveniente anni tempore, in subjectis ceteroquin sanis, suscipi, curandorum corpus si opus sit, præparari, & morbo statim cognito, diæta, regimen atque pharmaca convenientissima applicari possint; dictæ insitionis administratio per artis peritos a Magistratu, in locis ubi variolæ se iam manifestant, vel grassantur, utique concedi potest. In locis vero contagio isto vacuis, ob hominum plebeorum, insitione non utentium, infectionem, illisque consuetam malam ægrotantium tractationem, ejusmodi experimenta suscipere, haud consultum videtur. Cum vero methodus hæc ex nonnullis causis v. c. mala corporis dispositione, prava diæta, &c. fallere potest, a materia variolosa benigna in nonnullis subjectis variolæ malignæ producantur, nec exempla desint, quod, post rectam hujus methodi applicationem, naturales variolæ, tamen quandoque eruperint; cujus rei quatuor casus mihi in praxi clinica indubii obtigerunt; neminem ad hoc remedii genus admittendum persuaderi aut cogi debere; sed libero curandorum vel cognatorum arbitrio relinquendum esse, arbitror. Vid. Cel. J. D. Mezger in advers. med. Trajecti ad Mosam MDCCCLXXIV. editis §. CLXV. Nisi omnia me fallunt, morbum hunc, pestis instar,

instar, ob incautum sanorum cum aegrotis commercium, de loco in locum transferri, aliquoties me observare, mihi visum fuit, operæque pretium esset, periculum facere, an non, sublato illo commercio, ejus propagatio impediri possit; Cassaris hoc processisse, relatum est. Cum multo plures variolis naturalibus, quam artificialibus, ægrotent, vulgus in hoc morbo modo non semper regimine, diæta & phar macis calidis adeoque nocivis, utatur, rariusque a prudente Medico, nisi sero, consilium expetat; multo plures variolis naturalibus, quam iniitiis, mori, verissimum quidem est: At inde formata conclusio, naturales artificialibus peiores, & curatu difficiliiores, esse, vitium subreptionis est. Vid. Cel. Dn. Medici Sendschreiben von der Ausrottung der Rinderblattern. Frankf. u. Leipz. 1763. & Cel. Dn. Mich. Sarcone de contagio de varuolo, & della necessita di tentarne l'estirpatione, Neapoli MDCCLXX.

Schol. Ut variolis correptos Medicis, prudentibus statim curandos tradant, incautum vulgus adigendum est; id enim nisi fiat, ingens inter infantes strages editur, & contagii limites dilatantur.

§. XCVI.

Empirici.

Licet a vulgari cognitione scientia medica mirum quantum remota sit; nulla tamen ars est, cui plures, & fere vel pessimus vel stolidissimus quisque, illotas manus admovent. Ecclesiastarum, pharmacopœorum, chirurgorum, balneatorum atque obstetricum nequiores medicinam facere, & falcem suam, non sine maximo ægrotorum damno, messi alienæ immittere, haud dubitant. Quantaque circumforaneorum, hypocritarum, ac seplatorum turba regiones complures inundatæ sunt! Ut carnifices, muliatros, fabros ferrarios, opiliones, judæos atque anus, aliosque hujus furfuris homines, jam taceam. Cum hi ad unum omnes neque corporis humani structuram, neque utriusque valetudinis causas, notas atque effectus, neque remedium naturam, vires & relationes inter se atque ad morbos, diversumque horum statum, variasque complicationes, intelligant; non potest non fieri, ut stolidam plebem, eique similes, multis fortunarum atque valetudinis damnis, quin vitæ periculis, afficiant, lethoque dent. Hic, ut insipientis, miseræ, semperque psychologicæ minorennis plebis patrocinium Magistra-

stratus gerat, pessimosque illos nebulones, in illicito versantes, ab utriusque medicinae praxi severe arceat, & in nequitia doloque suo perseverantes poenis coërceat. Circumforaneorum fraudes, civibus atque hospitibus perniciosæ, ad nundinarum libertatem minime pertinent; nisi quis eandem ad crumenisecarum artificia quoque extendere velit. Perill. Christ. de Wolf l. c. c. III. §. CCCLXXX. inquit: Man hat in dem gemeinen Wesen darauf zu sehen, daß niemanden, Krankheiten zu curiren, zugelassen werde, von dem man nicht genugsam versichert ist, er verstehe, was dazu erfordert wird, und sey geschickt, seine Kunst auszuüben. Idem autor l. c. C. VI §. DLXXXII. prioribus sequentia prudenter addidit: Durch Quacksalber, Markschreyer und andere Landläuffer wird das Geld aus dem Lande gezogen, und die Obrigkeit sollte nicht, wegen eines von ihnen zuerrichtenden kleinen Abtrags, verstaten, daß sie ihr Werk öffentlich treiben und den unvorsichtigen das Geld ablocken.

§. XCVII.

Judicium inferiorum incuria.

Ne contra civium valetudinem vitamque talia facinora patrentur, tantaque reipublicæ dedecora admittentur, imperantium legi-

gi-

gibus, omnibus fane fervandis, satis quidem cautum est. Sed nescio, qui fiat, ut in malis his coercendis nonnulli Magistratus inferiores adeo oscitanter agant, & sic, in valetudine ac vita fidei suæ creditorum custodiendis tuendisque, vel culpose vel dolose, tam incurii malique sint, & noxarum, quin homicidiorum participes se reddant. Cel. Ah. Fritsch med. pecc. c. I. in culpa, inquit, Magistratus sunt, qui vagam & publico perniciosam medicandi licentiam non coercunt, & ἀπειθεύτες ac veræ artis prorsus ignaros impostores e republica non expellunt. Huic Cl. Dn. Pattin epist. CXVIII assentitur, inquiens: prætores, illos ferentes, culpæ proximi sunt. Quo indignius autem, teste M. T. Cicerone, rem honestissimam & rectissimam stultorum & improborum audacia, summo cum reipublicæ detrimento, violat; eo studiosius & illis resistendum, & reipublicæ consulendum est.

§. XCVIII.

Aliorum auctorum testimonis.

Cel. Jo. Bohnius l. c. pr. I. c. III. §. XX. XVI. infelicior, inquit, hominum conditio videri potest; quod ipsorum vitæ minus, quam aliis extrinsecis, & sæpe nullius momenti, rebus, prospectum atque cautum

Vel perfecte artem discant; aut non me-
deantur.

Nam si aliæ peccant artes; tolerabile
certe est:

Hæc vero, nisi sit perfecta, est plena
periculi,

Et sævit, tamquam occulta & domesti-
ca pestis.

Cap. VII.

De embryorum ac sobolis cura.

§. XCIX.

Conjugiorum promotio.

Cum ex civium multitudine, habilitate
atque diligentia reipublicæ potentia atque
felicitas æstimanda sit; illorum vero plures
vel morte naturali, vel intempestiva, ra-
pantur, summi Magistratus cura omni tem-
pore eo directæ sit; ut connubia prolifera
facilitentur, atque parentes, copiosam sci-
tamque sobolem, in reipublicæ emolumen-
tum, bene educantes, quovis modo juven-
tur, variisque oneribus, quantum fieri po-
test, leventur. Hoc eo magis procuran-
dum est, cum hac ratione multa damna
morbiq; ex venere vaga oriunda, qui-
bus improvida juvenus sese obicere solet,
evitantur.

Gravidarum cura.

Gravidis, futuri temporis spem utero gerentibus, magna cura ac reverentia debetur; ne, tamquam animo imbecillæ, timore percellantur, ad iram provocentur, motibus vehementioribus, laboribusque gravioribus periculose obiiciantur, aut externis injuriis officiantur; quoniam ex his caussis abortum facile patiuntur. Cum præter ea multum interfit, ut fetus integri ac formosi, non autem monstrosi, nascantur; omnia ostenta a gravidarum oculis removenda, nec valde monstrosi, aut morbo, aspectum terricum exhibente, laborantibus, sine partis vitiosæ obvelatione, in publicum prodire, licitum sit; hæc enim vehementem nocivamque sensationem, & subsequenter ingratam imaginationem, in gravidis & mente & corpore imbecillis, producunt; similisque labes embryonibus quandoque affricatur. A gravioribus operationibus chirurgicis, sectionibus anatomicis, lanienis, & maleficum suppliciis, gravidæ, in primis sensibiliores minusque adsuetae, quoque arcendæ sunt; ne graves intempestivæ curiositatis poenas pluribus modis dent. Gravidas neque in carcere insalubri detinendas, neque territioni, aut rigorosæ quæstioni sub.

subiiciendas, & tanto minus afflictivis corporis pœnis ultimove supplicio afficiendas esse, in medicina forensi ulterius declarabitur,

§. CI.

Hebenstreitii Testimonium.

Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. sect. I. c. I. §. IV. e conspectu, inquit, publico mutili, distorti monstrosi &c. auferendi, nec talia naturæ lidibria spectaculis publicis sistenda sunt. Veluti enim nec humanum quidem est, ex hominum miseriis lucrum capere velle homines; ita periculum omnino subest, ne, per phantasiæ (potius sensationis) maternæ efficaciam, nascitura reipublicæ germina corrumpantur; quod superioribus annis Lipsiæ contigit, ut, a viso homine cruribus manco, quem agyrta circumducebat, miserrimum fetum, cruribus quoque mancum, offensa mater pareret. Laudanda est illius, quod penes Athenienses, teste Plutarcho in Lycurgo, fuit instituti ratio, ne ejusmodi ostentis, in publico versari, liceret.

§. CII.

Ex illicito coneubitu gravidæ.

Suspectum utriusque sexus consortium, quantum fieri potest, præcavere, ejusque

occasiones præcidere, tutius meliusque est, quam pœnis peccantes afficere. Ad illas, quæ graviditatis ex concubitu illicito vel vago suspectæ sunt, attendendum, & in pertinaciter negantibus ventris inspectio ab arte peritis suscipienda est; ne poculis abortivis aliisque scelerosis artibus, quarum male feriat homines pleni sunt, embryonem excutiant, vel partum clam editum exponant, aliave ratione negligant, aut violentas ei manus iniiciant. Recte Tullius Tiro apud Gellium in noctibus Atticis l. VII. c. III. sensit, summa, inquit, professio stultitiæ est, sceleribus cogitatis non ire obviam; sed manere operirique, ut, cum admissa & perpetrata fuerint, tum denique, ubi, quæ facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur. Idem autor l. XII. c. I. quædam, ait, fraudibus nituntur, ut fetus quoque ipsi in corpore suo præcepti obortiantur. Hoc publica detestatione communique odio dignum est, in ipsis hominem primordiis, dum fingitur, dum animatur, inter ipsas artificis naturæ manus, interfectum iri.

§. CIII.

Nothorum cura.

Nec una recens natos perimendi via est; nam licet vis aperta illis quandoque non infere-

feratur; haud raro tamen, ex necessariæ curationis defectu, lenta morte percunt; idque subinde malitici, sæpius tamen matris, aliorumve qualemcunque curam eorum habentium, paupertati, adscribendum est. Ad miserorum illorum educationem imprægnatores non solum publicitus adigendi sunt; sed etiam, nisi illud sufficere possit, vel fieri nequeat, publica eorum cura habenda est. Ipsæ matres graviditate, partu, lactatione, aliisque subeundis tenellorum curis, jam satis pœnarum dant; nec aliis eas afficere, plures ab rationes, consultum, sed, ut ad meliores mores redeant, illas adigere, satis est. Monente Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. sect. I. c. I. §. IX. postulat tutelam, eaque vehementer indiget, infelix corruptissimarum matrum soboles, cui illæ vel nascituræ, vel nascenti insidias struunt, mortemque intendunt. Salutaria his consilia opponenda sunt; ne illæ vel pharmacis fetum excutere, vel eundem, postquam clam pepererunt, pessundare, exponere, manuque illata, vel, quod perinde est, neglectu curæ, nascentibus natisque debitæ, internecione delere possint.

§. CIV.

Legitimæ sobolis cura.

Necessaria quidem ac laudabilis cura est, quæ moribus puerorum formandis impenditur; at sola ad propositum finem obtinendum haud sufficit; sed alia quoque infantum puerorumque tractatione quoque opus est, nimirum ut eorum sanitas vitæque conserventur; ne imbecillis, claudis, aliove modo vitiatis, civibus respublica oneretur, suisque idoneis supplementis privetur. Hac de causa, matres, nutrices, aliæque tenellorum curam habentes, probe instruendæ sunt, qua diæta & regimine recens nati, infantes atque pueri uti debeant, & quomodo ab illis injuriæ externæ, omniaque pericula, arceantur. Respectu lactationis, omnium optimum est, si mammas recens natis ipsæ matres præbent; ubi vero id, ex causa morali! vel morbosa, fieri nequeat; nutrices juvenculæ, bonis moribus præditæ atque sanæ, nulloque morbo contagioso v. c. scabie, lue venerea, malis ulceribus &c. infectæ, Medicis in consilium vocatis, quærendæ sunt. Ob solum fluorem nutricis malignum, absentibus adhuc aliis luis venereæ, notis lactentes pessima lue venerea, in tenero corpore cita incrementa capiente, correptos esse, a me aliquoties observatum, & in actis Acad. Elector. Mogunt.

gunt. Tom. II. §. CCCCLVI. indicatum est.

§. CV.

Gellii Testimonium.

A. Gellius l.c. nonne in hac quoque re^o inquit, solertia naturæ evidens est, quod posteaquam sanguis ille, opifex, in penetrabilibus suis omne hominis corpus finxit, adventante jam partus tempore, in supernas se partes profert, & ad fovenda vitæ atque lucis rudimenta præsto est, & recens natis notum & familiarem victum offert? Quam ob rem non frustra creditum est, sicut valeat ad fingendas animi & corporis similitudines vis & natura feminis; non secus ad eandem rem lactis quoque ingenia & proprietates valere. Quæ, malum, igitur ratio est, nobilitatem istam nati modo hominis, corpusque & animum, benigne ingenitis primordiis inchoatum, insitivo degenerique alimento lactis alieni corrumpere; præsertim si ista, quam ad præbendum lac adhibetis, improba, si impudica, si temulenta est.

§. CVI.

Carcere attentarum infantes.

Rearum, vel de crimine quodam suspectarum, infantes una cum matre in carcere

insalubri, v. c. squalido, frigido, sine periculo detineri nequeunt; sed vel una cum matribus, sufficienter pastis ac potis, in loco salubri fervandi sunt. Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. sect. I. c. II. §. XXX. si mater, inquit, criminis rea ob morbum, malum victum, carcerisque squalorem, lactis defectu laborat; cum tamen, propter imbecillitatem, ab lactari & jusculis forte nutrir, infans nondum possit, & si similes casus alii eveniunt; tunc eorum qui rem publicam curant, singulare aliquod erga nascentes officium est, ut, si mater soboli mammas præbere haud possit; illa nutrici tradenda sit; qua in re pios atque aequos decet esse iudices; cum matris crimina insons infantulus ferre, suoque damno expiare, haud debeat.

§. CVII.

Pauperis sobolis cura.

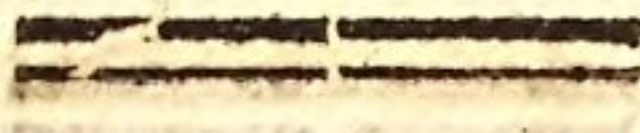
Parentes adeo gravem pauperiem perferentes, ut soboli suo, in primis annona cara, neque necessarium victum, neque amictum, suppeditare possint, a re publica juvandi sunt; ne inevitabili miseria illa pereat, sed in reipublicæ, cui nati sunt, emolumentum conservetur. Hoc iura divina, humana atque politica ab iis, penes quos summa rerum potestas est, nec non
ab

ab iis, qui illorum vices gerunt, omnino exigunt. Optime de republica meriti sunt, qui in infantes expositos, orphanos, aliosque miseros, alendos pecuniam suam, multum ipsis olim, ex divino promisso, lucraturam, collocarunt! Quanto etiam fatius est, sumptus tam pio modo impendere, quam argentum atque fortunas suas inutili, minus honesta, quin quandoque impia atque damnosa, ratione dilapidare, profundere, ac perdere.

§. CVIII.

Sectio cæsarea.

Ufu quandoque evenire solet, ut gravidæ, fere vel prorsus transactis graviditatis mensibus, vel a læsione externa aut imorbo confectæ, vel obstetricantium culpa, aut causis partum prorsus impedientibus, sub partus doloribus fatis cedant, & fetus sæpissime adhuc superstes in utero retineatur. Ejusmodi embryones vivos negligere, & una cum matribus mortuis sepelire, tamquam impium, legibus jam dudum prohibitum est; optandumque esset, ne unquam ejusmodi piacula admitterentur. Ex lege Regia XI. digest. t. VIII. leg. II. vetitum est, mulierem, quæ prægnans sit, humari, antequam partus ei excindatur, qui contra fecerit, spem animantis cum gravida peremisse,

misſe, videtur. Si igitur triftis ejusmodi cafus contigit; a Magiftratu ſemper & ubique procurandum eſt, ut ab arte peritis ſectio cæſarea inſtituatur, & ſic embryo, ut plura exempla docent, reipublicæ conſervetur. Hanc fetum vivum ex matris mortuæ utero excindendi methodum veteribus jam notam uſitatamque fuiſſe, præter legem modo citatam, ex Scipionis Africani, Julii Cæſaris & Manlii exemplis diſcimus; utpote qui cæſonum nomen ex hac operatione traxerunt. Vid. Caii Plinii hiſtor. natur. l. VII. c. IX. Chriſt. Vateri diſſ. de hominis partu poſt matris mortem Wittenb. MDC-CXIV. Polyc. Gottl. Schacher progr. de ſectiõne cæſarea in matre ſub partu mortua adhuc inſtituenda, Lipſ. MDCCXXXI. Quin & in partu per ſe, ob pelvis vitium &c. impoſſibili, in vivis ſectiõne cæſarea quandoque opus eſt. Vid. Cl. Franc. Roſſeti tr. de exſectiõne fetus vivi ex matre viva ſine alterutrius vitæ periculo &c. A Caſp. Bauhino ex idiomate Gallico in Germanicum translatus & hiſtoriis auctus. Francofurthi MDCCl. Conallus ô Connel de operationis cæſaræ neceſſitate ac poſſibilitate in partu deſperato, Lugd. Bat. MDCCCLI.

Cap. VIII.

De mortuorum cura.

§. CIX.

Sepultura honesta.

Mortuis exequias honestas tempestivasque facere, justum quidem bonumque est; sed cavendum, ne ridiculo modo & cum heredum detrimento nimis fastuosæ sint. Inutiles ejusmodi impensas circumcidere, easque, si res finit, in alias pias causas collocare, multo melius atque prudentius est. In vita bene acta, bonaque fama post obitum relicta, non autem in ejusmodi caeremoniis ac naniis, laus vera atque perdurans posita est. Sed hujus rei, ad politiam communem pertinentis, non nisi connexionis ergo, brevissimam mentionem facere, libuit. De locis sepulturæ accommodatis, ne hæc viventium valetudini secundæ obsit, supra dictum est.

§. CX.

Mortuorum ostentatio.

Publica mortuorum ostentatio ideo forte olim in consuetudinem deducta fuit, ut, illos, non violenta, sed naturali, morte extinctos esse, inter omnes constaret. Sed cum nostris temporibus hoc ex aliis rationibus

bus modo non semper sciri possit, & si forte in mortibus subitaneis violentiæ suspicio inciderit; in ejusmodi suspectas mortes inquirere, Magistratus sit. Illa vero, quæ apud plebeios homines, factus causa, fit, omnino ridicula, quin aliquando admodum pernitiosa est; sæpius enim accidit, ut morbis malignis contagiosisque defunctorum corpora aërem vicinum particulis acribus putridisque repleant, stolidæque plebi, acervatim accurrenti, diutiusque ibi commoranti, similem labem affricent. Plures ineptam hanc curiositatem, simili morbo petechiali morteque luere, memini. Corporum morbis malignis contagiosisque mortuorum exhalationes atque attactum non contagiosa esse, ut nonnulli perhibuerunt, prorsus falsum est; cujus rei in sectione anatomica quadam cum vitæ periculo, certior factus sum, nullum mihi de ea dubium, sed signum, relictum est.

§. CXI.

Cadaverum incisio.

Morbis haud contagiosis extinctorum corpora incidere, atque in mortis causas accuratius inquirere, ex his morbi causas emere, & cum morborum historia conferre, in magnum scientiæ medicæ incrementum atque reipublicæ emolumentum, cedit.

dit. Ejusmodi ergo corporum mor-
 tuorum incisiones a Magistratu quavis ra-
 tione juvandæ sunt; id quod in nosocomiis
 publicis commodissime, & consuetudine
 sensim introducta, etiam apud privatas fieri
 potest, oportet autem, ut Medici atque Chi-
 rurgi, artis subtilius excolendæ, non lucri
 causa, ejusmodi sectiones sponte suscipiant.
 Perutiles ejusmodi labores viri nonnulli de
 re anatomica ac medica optime meriti, non
 sine maxima laude, præstiterunt. Vid. Cel.
 Theophil. Bonetus in sepulcreto anatomico
 Genev. MDCLXXIX. & a. J. J. Mangeto ib.
 MDCC. edita, & Ill. Jo. Bapt. Morgagnus
 in V libris de sedibus & causis morborum
 per anatomen indagatis. Lugd. Bat. MD-
 CCLXVII.

§. CXII.

Sepulturæ tempus.

Cum non desint morbi mortis speciem
 præ se ferentes v. c. recens natorum anæste-
 sia, syncope, olighæmia, post enormem
 sanguinis profusionem, affectus catalephici,
 apoplectici, carus, rigores universales, con-
 gelationes, suffocationes in aqua, a pruna-
 rum vaporibus, exhalationibus sulphureis,
 vel laqueo, &c. nec vivorum sub ejusmo-
 di accidentibus sepultorum exempla desint;
 quale in puerpera tertio die, cum exequiæ
 ipsi

ipsi parabantur, reviviscente mihi innotuit; subitanea in primis morte defunctorum sepulturæ, ut perversus nonnullorum mos est, minime festinandæ sunt. Incipiens corporis putredo, indeque pendens odor cadaverosus, sola certissima mortis indicia sunt. De illis, qui elati revixerint, Cai. Plinius in historia naturali l. XVII. c. LII. plura exempla retulit, femineumque sexum huic malo inprimis opportunum esse, asseruit, feminaeque exemplum proposuit, quæ exanimis visa, post VII. dies in vitam revocata sit. Similes historiæ a Fortunato Fidei relat. med. l. IV. c. V. & Ambr. Pareo l. XXIV. c. XXVI. Paris. MDLXXXII. editis enarrata sunt. Vid. Jo. Mar. Lancisii l. II. de subitaneis mortibus. Romæ MDCCIX. Cel. Jo. Christoph. Dethardingii diss. de morte. Rostoch. MDCCXXIII. Cel. Mich. Alberti diss. de resurrectione semimortuorum medica. Halæ Magd. MDCCXXVII. Cl. Jac. Jean Bruhier diss. sur l'incertitude des signes de la mort, & l'abus des enterremens, à Paris MDCCXXXII. a Cl. Dn. Jo. Gottfr. Jancke idiomate Germanico donata. Lips. MDCCLII.

§. CXIII.

In aqua suffocati.

Plura in aqua suffocatorum exempla ad-
sunt, qui, post nonnullas etiam horas, arte
ad-

adhibita in vitam iterum revocati sunt; id quod maxime in illis, quorum foramen ovale, non prorsus clausum, aliquali sanguinis circulo occasionem dat, locum habet. Foramen hoc etiam in adultis non semper occlusum esse, ex aliquot adultorum exemplis, in sectionibus anatomicis, mihi observare licuit. Prudenter ac pie igitur a Magistratu omnes, posito etiam præmio, ut ex aqua submersos extraherent, atque resuscitationis tentamina facerent, invitati sunt. Tempestivæ sanguinis missiones, æris in pulmones, protracta prius, lingua, pro epiglottidis allevatione, sæpius repetitæ inflationes, alvi clysteribus acribus sublationes, valentiores diuturnioresque corporis agitationes atque extremitatum fricationes, aliaque nota adminicula, huc pertinent. Vid. Cl. Dn. Rud. Aug. Behrens *Kunst ertrunkene Menschen wieder zu erwecken.* Braunschweig 1742. Cel. Geor. Aug. Langguth *diff. de reddenda recens suffocatis anima.* Wittenb. MDCCXXXVIII. Ejusd. *progr. de curatione recens præfocatorum magis imperanda, quam impedianda,* ib. Cl. Jo. Christ. Redlich *diff. de submersorum resuscitatione.* Lips. MDCCCLXXIV.

Obs. Infantes ac pueros aqua suffocatos, ob dictam rationem, adultis facilius in vitam revocari posse, ratio, docet, atque nonnullis exemplis didici.

§. CXIV.

Alio modo suffocati.

Laqueo suspensos, fulmine tactos, carbonum, musti fermentantis vel sulphuris vaporibus prævocatos consimili fere ratione, citaque in aërem liberum protractione, quandoque excitari posse, experientia docuit. Melancholicam, quæ sibi ipsi laqueo gulam fregerat, larga sanguinis missione, frictionibus, imprimis circa collum, aërisque in pulmones inflatione, a me exsuscitatam esse, memini. Puerulum VI. circiter annorum in cli-bano, post panem coctum extractum, adhuc usto calidiore, & ad pauca minuta improvide obturato, suffocatum cita in aërem liberum protractione, larga frigidaë affusione, vehementioribusque agitationibus in vitam revocatum, & subsequente febre, iterum sanatum esse, recordor. Vid. Cl. Rud. Wilh. Crause diss. de fulmine tactis. Jenæ MDCLXXXIV. ejusd: diss. de laqueo vel aqua suffocatorum in vitam restitutione, ib. MDCCV. Cel. Jo. Andr. Münchii relatio physico medica de duabus personis fulmine tactis, quarum una in vitam revocata est. Halberstadii MDC-CXXXII.

§. CXV,

§. CXV.

Frigore extincti.

In illis etiam, qui frigore perierunt, resuscitationis pericula in tempore facienda sunt. Cum autem ab uno extremo ad alterum actutum procedere, naturæ minime amicum sit; frigore peremptos in calida tepidaria inferre, haud consultum est; sed successive refocillandi sunt. Nive illos operire, vel balneo frigido immittere, dein frictionibus pertractare, atque in lectum reponere, & per gradus calorem ac vitam in illis excitare, multo consultius est. Tres personas, quæ sub coelo frigido multum algerant, & tepidarium valde calidum intraverant, apoplexia subito extinctos esse, meminî; humores enim a nimio calore expandi, antequam partes solidæ rigentes cedere possint, sanitati vitæque pestiferum est.

§. CXVI.

Autochirorum sepultura.

Autochiros, salvo rationis usu, mortem oppetentes v. c. maleficos majus supplicium hoc modo effugientes, aliorum deterrendorum causa, inhonesto loco modoque merito sepeliuntur; id quod etiam in homines perditissimis moribus diu præditos, vitæ usum fusque deque habentes, & se ipsos,

H

fu-

furiis quasi acti, necantes, cadit. Sed ne innocentibus sepultura inhonesta infamiae nota invratur, atque in eorum cognatos simul peccetur, probe cavendum est; non enim a scelerosis clanculum enecatorum, & in autochirorum speciem positorum, exempla defunt. Melancholicos, maniacos, quin & delirio diffimulato laborantes, violentas sibi ipsis manus inferre, tristis experientia sæpius evicit, atque ex horum morborum indole clarum est. Ubi igitur quædam dubiæ mentis suspicio adest; corporis mortui sectione, aliorumque connexorum ponderatione, casus dati conditio ab arte peritis eruenda, & tunc demum de sepultura justî aliquid statuendum est.

Cap. IX.

De brutorum morbis dijudicandis curandisque.

§. CXVII.

Pecuariæ utilitas.

Quantam reipublicæ utilitatem pecuaria præstet, altius deducere, prorsus supervacaneum est; cum pecorum multitudine ad vescendum, ad agrorum cultus, ad vehendum atque ad corpora vestienda, nobis opus esse, inter omnes constat: illam igitur, quantam quælibet regio ferre potest,

al-

altius promovendam, atque conservandam esse, nulli dubio subiacet.

§. CXVIII.

Brutorum morbi.

Hominum atque brutorum morbis, tam acutis, quam chronicis, ut & sporaticis atque communibus, magna similitudo, cæteris paribus, intercedit. Quemadmodum enim inter homines morbi epidemici benigni vel maligni quandoque longe lateque grassantur; ita inter bruta morbi communes, haud raro maligni atque contagiosi, strages suas, non sine magno reipublicæ detrimento, brevius vel longius exercent. Morbos eorum sporaticos atque longos, etiam damnosos, haud raro accidere, tam notum, quam quod notissimum est. Vid. Cl. Jac. Ambros. Langii diff. de differentia inter hominum morbos cum brutis communes & proprios. Altorf. MDCLXXXIX. Cel. Bernh. Ramazzini diff. de contagioso morbo, qui in Patavino agro & tota fere ditione Veneta in boves irrepsit. Patavii MDCCXII. Jos. Kanolds historische Relation von der Pest des Hornviehs. Breslau 1713. Ill. Fridr. Hoffmanni heilsame Vorschläge wider die grassirende Hornvieh-Seuche. Halle 1716. Ill. Jo. Mar. Lancisii tr. de peste bovilla anni MDCCXI. Romæ MDCCXV.

& in ejus operibus Genevæ MDCCXVIII. junctim editis. Cel. Jo. Andr. Fischer progr. de contagio pecudis bubulæ, quod Thuringiam affligit. Erford MDCCXXIV. Der halberstädtischen Physicorum Untersuchung der 1723. grassirenden Hornvieh-Seuche, in constit. March. tom. V. sect. IV. c. III. Cl. Rud. Aug. Behrens Vorschläge von einigen guten Hülfsmitteln gegen die Hornvieh-Seuche. Braunschweig 1745. Cl. Joh. Gerh. Wagners Nachricht von der grassirenden pestilentialischen Hornvieh-Seuche. Lübeck 1745. Cel. Burch. Dav. Mauchard duæ diss. de lue vaccarum. Tübingæ MDCCXXXV. Perill. Lud. de Hollberg Bedenken über die jetziger Zeit regierende Viehseuche, Wismar 1746. Cel. Jo. Christoph Rideli, Collegæ mei quondam conjunctissimi, Untersuchung der grassirenden Hornviehseuche. Erfurt 1749. Cel. Dan. Gottfr. Schrebers Sammlung der in der Königl. Preussischen Landen ergangene Verordnungen und medicinisch. Gutachten die Kindvieh-Seuche betreffend Halle 1745.

§. CXIX.

Muliatrorum inscitia.

Fabri ferrarii, equisones, bubulci, opiones, suarii, carnifices &c. homines anat-

tomiae comparativae, Physiologiae, Pathologiae, Diætetices, materiae medicae, pharmaciae, therapiae atque chirurgiae, in quantum scilicet artem veterinariam disciplinae hae respiciunt, ut plurimum quam maxime rudes, veterinariam haecenus fecerunt, & cum methodum medendi neutiquam morbis adaequatam, sed illo peiorem, saepius ingrediantur; mirum non est, illorum conamina, maxime in morbis late grassantibus, non ex sententia sed male, modo non semper cessasse. Dum etiam brutorum morbo extinctorum dissectionibus interesse, famæ noxium esse, credant; in anatomia comparativa & indagandis morborum sedibus & causis, requisitos profectus non facient.

§. CXX.

Remedia insufficientia.

Pharmaca illa, quibus, tamquam panaceis, ut plurimum indocti veterinarii uti solent, formulis olim ex inepta ingredientium farragine concinnatis, medicinam vulgarem atque adhuc rudem sapientibus, antilimicis, continentur. Hæc decantata illa remedia esse solent, quæ ejusmodi calamitatibus publicis, indole earum minime investigata, tam confidenter, quam temere, opponi solent, & ne stultitiæ quid desit, in ephemeridibus publicis modo hæc, modo

illa formula ebuccinatur, aliis præfertur, magnisque laudibus extollitur; quasi vero in tanta morborum diversitate remedia universalialia existerent.

§. CXXI.

Aetiologiæ ratio habenda.

Si verum est, neminem morbos curandi methodum scire, qui, unde hi ortum sumant, ignoret, morbosque curare, teste Hippocrate, nihil aliud esse, quam causas eorum tollere; in brutorum vitiis atque morbis auferendis, ante omnia ab arte peritis ex causarum antecedentium, ac symptomatum præsentium, juvantium ac nocentium, investigatione, ponderatione ac collatione inter se, & sectione anatomica, causam proximam morbi eruendam, veramque morbi historiam formandam; & tunc demum rationalem medendi methodum stabilendam præcipiendamque esse. Quis enim non videt, nisi tribus Anticyris insanabile caput sit; sic morbos melius profligari posse, quam si formulæ futes, morbo minime accommodatæ, anxie conquiruntur. Neque brutorum morbi sporatici neque communes unius ejusdemque, sed diversissimæ, indolis sunt, & sibi aliisque persuadere, morbum ignotum remediis incertis & quando-

do-

doque æque igr otis, superatum iri, absonum atque a fine proposito alienissimum est.

Scholion. Ut brutorum morbos admodum diversos esse, exemplo declarem, varios boum morbos in Wetteravia Darmstadiua MDCCCLXXVI. hinc inde grassatos esse, breviter enarraturus sum. In locis depressioribus humidioribusque tempore aestivo, febres putridæ, in aliis cholera sicca & humida, & in locis siccioribus febres inflammatoriæ haud malignæ observatæ, Magistratus jussu a Physicis investigatæ, rectaque medendi methodo in tempore profligatæ sunt. Observationes in utraque boum cholera, tam in illius tractatione, quam cadaverum sectionibus, habitas loco convenientiore proponam. Ante triennium in planitie ejusdem regionis arenosa, tempestate calidissima, plures vaccae apoplexia (von dem schiesenden Blut) extinctæ fuerunt. Quis quæso, dictos morbos ad unum genus pertinere, & una eademque medendi methodo tractandos esse, experientia ac ratione contradicentibus, autumabit.

§. CXXII.

Generalis medendi methodus.

Cum similibus vitiis ac morbis bruta, quam homines, laborent, illique fere non-

nisi denominationibus inter se differant; post accuratam caussarum cognitionem, iisdem remediis ex medicina, quæ victu, pharmacis & manu medetur, petitis curandi sunt; nisi quod diversa animalium brutorum genera, atque ætates, aliquod, respectu qualitatis, & insigne respectu quantitatis, auxiliorum discrimen ponat.

§. CXXIII.

Medicorum officium.

Ex his clarum est, brutorum morbis tam dijudicandis, quam curandis, neminem prudente atque in arte sua bene exercitato Medico, aptiorem esse; modo in anatomia comparativa rite exercitatus, & terminis veterinariorum technicis, in quavis fere provincia quodammodo variantibus, rite imbutus sit, & veram ingruentium morborum indolem ex morbi historia, cadaverum sectione, & juvantium nocentiumque ponderatione, probe eruat. Hæc Medico dedecori esse, nemo prudens arbitritur; sic enim reipublicæ inserviunt, atque ex brutorum sectione vel curatione illorum nemo infamiæ notam incurreret; utpote quæ nonnisi scelera committentibus juste inuritur. Judicante Cel. Jo. Ern. Hebenstreit l. c. sect. l. c. IV. §. X. morbos brutorum, partem bonorum constituentium, con-

contagiosos & late grassantes, quorum progressus hominibus noxius fieri potest, sistere, Medicis neutiquam inhonestum; sed maxime laudabile, ac societati humanæ maxime proficuum ac salutare, est.

§. CXXIV.

Inprimis Physicorum.

Poliatorum atque Medicorum provincialium, publice constitutorum, officium omnino requirit, ut Magistratui, de brutorum morbis grassantibus interroganti, scite respondeant, cadaverum accuratis sectionibus intersint, eas dirigant, morbi symptomata in brutis ægrotantibus investigent, causas prægressas ponderent, veram morbi indolem definiant, atque rationalem medendi methodum præcipiant; ut cives suos Magistratus edocere possit, quo modo malis atque damnis his omnium optime occurrì possit. Imo & patribus familias atque veterinariis, se de brutorum morbis eorumque curatione consulentibus, Medici libenter a consiliis sint. Cum vero a muliatorum atque empiricorum consiliis, tam in suis, quam pecorum suorum, morbis multo libentius, quam a prudentum medicorum, imprudens vulgus stet; tam illorum conamina, præsertim in calamitatibus publicis, retundenda sunt, & hoc, ad saniora

utilioraque consilia sequenda, imperio adigendum est; cum in ejusmodi casibus non de re privata, sed publica, agatur.

§. CXXV.

Contagii averruncatio.

Morbo brutorum contagioso in provinciis vicinis grassante, fines, ne pecora infecta traducantur, sollicite custodiendi, omneque boum pecudumve commercium cum illis interdicendum est; unius enim vitiosi translatione integras provincias contagio correptas esse, tristi experientia satis constitit. In locis ubi malum jam grassatur, ab ægrotare incipientibus integri actutum removendi, nec homines ægrotorum curam habentes in sanorum stabula admittenda sunt. Columella de re rustica l. VI. c. V. confestim, inquit, ita a sanis morbidi segregandi sunt; ne quis interveniat, qui cæteros contagione labefaciat. Morbosos statim trucidandi, & una cum pelle in terram altius defodiendi Bernensibus mos est. Vid. Perill. de Haller commentatio de lue bovilla agri Bernensis. Goettingæ MDCCLXXIV.

§. CXXVI.

Cadaverum sepultura.

Non omnes morbos alicubi grassantes malignos atque contagiosos esse, supra jam dictum

dictum est. Ubi igitur ex communi causa non contagiosa plura jumenta moriuntur; eorum pelles sine periculo detrahi, atque in coriariorum usus venire possunt: at nihil hic generatim definire licet; sed morbus alicubi grassans ab arte peritis semper & ubique accurate investigandus atque determinandus est. At in morbis vere contagiosis vel bruta extincta una cum pelle in terram altius sine mora defodienda, vel eorum pelles in loco ab hominum brutorumque animalium accessu remoto deglubendæ, ibique in cupis capacioribus, in terra defossis, calce viva prope condienda atque in aqua calcis, cerdonum more, tam diu macerandæ sunt, usque dum sal volatilis causticus, cui noxa debetur, correctus sit. Duratio hujus temporis, pro calidioris frigidiorisve cœli temperie, menstruo, bimestri, trimestri, quin longiore spatio absolvitur. Ji vero, qui brutis mortuis eorumque detractis pellibus contagium haud inesse, contendunt, minime audiendi sunt. Ab ejusmodi pellibus sub tectis exsiccationi expositis in pago vicino intolerabilem foetorem ortum, & luem bovillam insigniter auctam, esse, probe memini. Jis vero prudente Magistratus jussu in terram defossis, morbi imperus iterum deferbuit.

§. CXXVII.

Hebenstreitii testimonium.

Cel. Jō. Ern. Hebenstreit l. c. sect. I. c. IV. §. XVIII. sequentia de hac re proposuit: pelles seorsim defossæ sunt; cum Lipsiæ essent ex coriariis, qui, cum animalis peste extincti cutim tractarent, morbis malignis infecti sunt, quibusdam subitanea morte, post nova, qualia in peste esse solent, symptomata, abreptis.

§. CXXVIII.

Scholæ veterinariæ.

Quod in nonnullis provinciis Magistratus vel officio suo pie fungentes, vel damnis propriis alienisve cautiores facti, scholas veterinarias publico sumptu instituerint, illis magnæ laudi merito ducitur. Nec Medicis laudabilibus ejusmodi institutis strenuam operam navantibus hoc dedecori; sed potius indubium prudentiæ eorum, optimarumque partium in rempublicam susceptarum, documentum, aliisque viris cordatioribus incitamentum est, ut de republica simili modo bene merendi occasiones arripiant. In utilissimis ejusmodi scholis artem veterinariam medicinæ atque chirurgiæ studiosi discere, & reipublicæ in posterum, in gravibus ejusmodi casibus, prodesse possunt.

sunt. Ab ejusmodi doctoribus illi, qui armentorum pecorumque ægrotorum curam habent, ut salutaria consilia, atque auxilia petant, adigendi sunt. Vid. Cel. Jo. Christ. Polyc. Erxleben Einleitung in die Vieharzneikunst. Göttingen 1769. practischer Unterricht in der Vieharzneikunst. ibidem 1771. Hrn. Franz Jos. L. B. von Lam bewährte Horn, Schaf, Pferd, und Federviehs Arzneikunst. Wien 1765. Hrn. von Sind vollständiger Unterricht in den Wissenschaften eines Stallmeisters. Frankf. u. Leipz. 1769 Ejusd. Abhandlung von der Nâhkrankheit der Pferde. ib. 1768.

Cap. X.

De pharmacis, quæ in pharmacopolis publicis proflare debent.

§. CXXIX.

Pharmacorum Schema.

Licet inutili remediorum copia officinæ publicæ haud gravandæ sint; necessarius tamen eorum numerus rectaque qualitas, requiritur. Aliquam de illis normam daturus, schema aliquod, a viris nonnullis in medicina ac pharmacia eruditissimis datum a summo Magistratu comprobatum, & a me notulis auctum, hic subiiciam; quod pharmacopoliis apta ratione visitandis inservire po-

poterit. Cum autem in urbium minorum officinis pharmaceuticis remedia simplicia bonæ notæ, & ex compositis non nisi usitatissima, asservare, satis sit; asterismo notatorum coëmptio & præparatio ejusmodi pharmacopœis præcipienda non est; cum plerumque ad Medici atque Chirurgi, ibi, vel in vicinia, habitantium, præscripta pharmacorum, maxime compositorum, apparatus accommodent.

Schol. Primo corpus pharmaceuticum secundum tria naturæ regna, & dein chymicum pertractantur. Interdum tamen, propter materiarum similitudinem, ab hoc ordine recessum est.

§. CXXX.

Naphtha terræ ejusque producta.

Naphtha terræ, vel petroleum album.

Ambra grisea, levis, striata, maculosa sit, rubrum vilius est. Acui candenti non adhaereat, accensa flammam concipiat, gratumque odorem spargat, & nihil vel parum relinquat.

Asphaltum, bitumen Judaicum, est bitumen minerale, induratum, fragile, splendens, nigrum, tritum fuscum, accensi odor gravis.

Suc-

Succinum in fragmentis.

Praeparatum.

§. CXXXI.

Sales styptici eorumque praeparata.

Alumen crudum.

Ustum.

Vitriolum album.

Cyprinum.

Martis, purum non natura, sed arte
producitur.

Colcothar, seu caput mortuum vi-
trioli.

Naphtha.

Oleum vel acidum concentratum.

Phlegma, vel ros.

Spiritus.

dukis hic naphtha vitrioli nobilitatus
liquorem mineralem anodynum Hoff-
manni constituit.

§. CXXXII.

Arsenicum & auri pigmentum.

Arsenicum, sal semimetallicus est.

Pulverulentum, album.

CrySTALLinum, naturale.

Artificiale, cum sale alcalino sub-
limando factum.

* Flavum ex IX. arsenici partibus &
sulphuris una sublimando factum.

* Ru-

- Rubrum ex X. arsenici & sulphuris duabus partibus eod. modo fit. Flavum & rubrum natura productum rarius occurrit.

Auripigmentum, sandaracha Graecorum est minerale ex arsenico & sulphure constans, flavum, & micis quasi aureis splendens. Ex hoc & aqua calcis vivae liquor docimasticus vinorum lithargyrio infectorum, hepar sulphuris arsenicale, paratur, & recens ad hunc usum optimus est.

§. CXXXIII.

Sulphur.

Sulphur citrinum, particulis terreis non inquinatum fit.

Flores sulphuris, est sulphur sublimando depuratum.

Lac sulphuris.

§. CXXXIV.

Sales essentiales.

Ad sales acidos essentiales, in officinis servandos hi referuntur:

Sal aceto fellae.

Suicini volatilis, sunt crystalli squamosae, oleo fo-acidae. Succino pulverato, cremore tartari, saccharo Thomae, sale ammonico vel communi adulterars solent.

Tar-

Tartarus crudus.
 Cremor tartari, terra alba non adultera-
 tus sit.
 Crystalli tartari.

§. CXXXV.

Sales alcalici, volatiles et fixi.

Salium alcalinorum volatilium atque
 fixorum sequentes, puri, in officinis prosta-
 re debent:

Sal cornu cervi volatilis.

Volatilis Anglicanus ficcus, a cathartico
 Anglicano differt.

Oleofus sylvii.

■ Viperarum.

Cineres clavellati, albi sint.

Sal absintii.

Cardui benedicti.

Centaurei minoris.

Genistæ.

Plantarum, vel herbarum universalis.

Sales plantarum sulphuris acido non
 imbuti, multo minus saturati, sint.

Sodæ, vel soda Hispanica depurata.

§. CXXXVI.

Sales medii.

Sales medii accurate saturati, nec particulis
 terreis, vel metallicis, inquinati sint.

Sal acidularum catharticus. v. c. Ebshamien-
fis, Egranus, Sedlizenfis, Seidschutzen-
fis &c. vel artificialis ad horum naturam
præparatus.

Ammoniacus,

Flores martiales, aroph. Paracelsi.
Simplices.

§. CXXXVII.

Sacchara.

Ex sacchari speciebus sequentes in offici-
nis servantur:

Saccharum album, durum, albissimum sit.

A veterum saccharo naturali, seu succo
arudinis sacchariferæ, solis calore in spis-
, ut artificiale, differt.

Lactis.

Penidium.

Perlaturum.

Manna est succus dulcis, natura
concretus, cum saccharo natu-
rali similitudinem habens. Cala-
brina duriuscula & quodammo-
do translucens est.

§. CXXXVIII.

Terræ.

Terræ officinales genuinæ & puræ sint,
ceteroquin perinde est, ex quam regio-
ne desumptæ sint.

Bo.

Bolus alba, linguæ prompte adhæret, atque ex albo rubescens est.

Rubra.

Calx viva, recens & bene asservata sit.

Magnesia nitri est terra alcalina, evaporatione, & calcinatione, non autem præcipitatione cum acido vitrioli, præparanda. Levissima atque albissima sit.

Terra figillata alba.

Rubra. A bolis non, nisi forma, differunt.

§. CXXXIX.

Lapides.

Pluribus lapidibus usu medico destitutis officinæ gravatæ sunt; ex illis hi usitatiores sunt.

Corallia alba.

Rubra.

* CrySTALLUS montana præparata; qua tamen, tanquam humoribus nostris in solubili carere possumus.

Lapis hæmatitæ.

Spongiarum.

§. CXL.

Metallica & semimetallica.

Cerussa alba, pura & ponderosa sit.

Chalybis vel Martis limatura, pura, nec par-

particulis aeneis aut aurichalceis qualis claustrariorum est, inquinata, nec ferrugine exesa sit.

Crocus Martis adstringens, rubeus est.

Aperitivus antimoniatuſ Stahlii dilâte rubet, atque antimonio diaphoretico martiali quodammodo ſimilis eſt.

Lapis infernalis, lunaris, niger & compactus ſit.

Litthargyrium; quod pro calcinationis gradu & colore flavo vel albo, in aureum atque argenteum vulgo dividunt.

Minium.

Plumbum uſtum.

Saccharum ſaturni cryſtallinum.

Viride aeris, vel ærugo aeris.

Cadmia fornacum (Oſenbruch) vel nihil	}	album, pompholyx, flores Zinci albi, acrimoniæ expartes ſint.
---	---	--

Grife-um, tutia præparata, modice gravis.

Foſſilis, lapis calaminaris, minera Zinci cinerea vel rubescens eſt.

§. CXLI.

Antimonium ejuſque præparata.

Antimonium crudum, purum atque ſtriatum ſit.

dia.

diaphoreticum edulcatum, album,
in sipidum, non emeticum fit.

non edulcatum,

Martiale, vel cachec-
ticum martiale.

Antimonii butyrum, liquor crassus, regu-
lino acidus & corrosivus est.

Glyfus.

hepar, vel crocus metallorum,
calx antimonii partibus reguli-
nis inquinata, emetica, atque
fusca est; ad tartari emet. præ-
parationem adhibetur.

Regulus martialis.

medicinalis, seu febrif-
gum cranii, sine sale
communi parandus, a
scoriis rite separatus sub-
tilissime pulveratus, insi-
pidus & coloris punicei est.

Sulphur auratum ultimæ præcipi-
tationis.

rubrum, vel Kermes mine-
rale, multo cariore, quam
præcedens, pretio constat.

Vitrum rite fusum, & coloris hyacinthi-
ni, fit. Ex hoc tartarus emeticus
præparatur, & respectu doseos, an-
cum duplici vel simplici crystallosum
tartari portione factus sit, sciendum est.

§. CXI.II.

Mercurius ejusque præparata.

Mercurius currens, seu vivus, purus sit. dulcis, densus atque insipidus sit, cum aqua calcis vivæ colorem nigrescentem, sed cum solutione alcalina non aurantium, induat Rarus & acris nocet.

Præcipitatus albus, probe edulcatus sit.

sublimatus, vel corrosivus, acerrimum venenum est. Turpethum minerale, citrini coloris, probe edulcatum sit.

Aethyops mineralis.

Antimoniatus.

Cinnabaris factitia.

nativa, pura particulis lapideis non inquinata sit; factitiæ puræ non est præstantior præparata; usibus internis destinata minio non adulterata sit.

§. CXLIII.

Fungi.

Ad fungos officinales sequentes pertinent:

Agaricus, albissimus, levis & fragilius sit.

trochiscatus, recens, nec viribus delectus sit.

quer-

quercus pedis equini facie, præ-
paratus, hæmotasticus.

Fungus chirurgorum, lycoperdon.
Sambuci.

§. CXLIV.

Radices officinales.

Radices justo tempore effossæ, rite de-
puratæ, siccatae atque asservatæ, non cor-
ruptæ, cariosæ, atque inertes sint.
Radix althææ.

Alkannæ rubræ, sapor ex subacri
subdulcis.

Angelica, fibrosa, ex subacri ama-
rescens apii.

Ari, aronis, serpentariæ majoris. Sa-
por non nimis vestutæ acris.

Aristolachiæ cavæ, globosa, intus
cava, fusca, peramara.

Radix aristo- lachiaë veræ	{	longæ, crassa, extus fusca,
		intus alba, amarescens.
		Rotundæ, crassa, aliquatenus
		globosa, extus fusca, intus subflava, amara.

Asari, tenera, fibrosa, extus fusca,
intus subflava, acerrima.

Asparagi sativi.

Bardanæ.

Bistortæ, vel serpentariæ vulgaris ru-
bræ, acerba; extus subnigra, in-
tus rubea.

• Brusci vel rusci, myrti folii, aculeati, albida, ex subdulciamara.

Bryoniæ, vitis albæ, prægrandis, alba, ex acri amara.

Calamiaromatici acori veri, excorticata alba, ex acri amara.

• Capparum, subflava, subdulcis.

Carlinae, cardopatii, subflava ex acri subdulcis.

Caryophyllatae, fibrosa, fusca, sapor & odor aromaticus.

Chinae, crassa, ponderosa, farinosa, fere in sipida, extus fusca, intus expallido rubea. Non sit cariola.

Cichorei sylvestris, extus fusca, intus subflava, amarescens.

Corolidæ majoris, symphyti, extus nigra, intus fusca, mucilaginoso, insipida.

Contrayervæ Peruvianæ, fibrosa, extus fusca, intus subflava, subacris.

Costi amari, crassa, interdum permedium dissecta, extus fusca, intus subflava, ex subacri amarescens.

Curcumæ, ponderosa, saturate flava, aromatica, non cariola, sit.

Cyperi rotundi, parva, coniformis, extus fusca, intus subflava, ex acri aromatica.

Dyctamni albi, hujus radice cortex
al-

albus in officinis servatur, odor aromaticus, sapor ex subacri amarus.
 Enulæ, helenii, fusca, sapor ex acri amarus, odor aromaticus.

Galangæ minoris, tuberosa, ponderosa, extus fusca, intus rubea, acris, aromatica, non cariosa sit.

Glycyrrhizæ, lequiritiæ.

Ejus baculi.

Graminis.

Hellebori albi, extus subnigra, intus alba, sapor ex amarescente peracris, nigri, nodoso-fibrosa, sapor ex amaro acris.

Hermodactylorum, cordiformis, in uno latere fulcata, extus subflava, intus alba, farinosa, subacris.

Jalappæ, mechoacannæ nigræ, fusca ponderosa, ex acri dulcis.

Imperatoriae majoris, ostrutii, extus fusca, intus subflava, ex amaro acris, fragrans.

Ipecacuannæ, tenuis, nodosa, extus grisea, intus subflava, ex acri subamara.

Ireos Florentinæ, alba, farinosa, ex dulci acris, odor violaceus.

Levisticum, extus fusca, intus subflava, ex subdulci subacris aromatica.

Liliorum alborum, alba, mucilaginosissima, ex amaro subdulcis.

- * Malvæ vulgaris.
- * Mechoacannæ albæ, crassa, extus fusca, intus grisea, farinosa, ex subdulci peracris.
- * Pareiræbravæ, crassa, lignosa, extus nigra, intus grisea, ex amaro acris.
- * Petasitidis majoris.
- Petroselini vulgaris.
- Pimpinellæ albæ, extus ex fusco flava, intus alba peracris.
- * Plantaginis aquaticæ.
- Pœoniæ, intus alba farinosa subdulcis.
- Polypodii vulgaris, extus ex fusco nigrescens, intus fusca, dulcis non lignosa.
- Pyrethri officinalis, extus obscure, intus dilute, fusca, peracris.
- Rhabarbari orientalis ponderosa, saturate flava, striis rubeis distincta, non cariota, vel situ, corrupta, fit.
- Rubiæ tinctorum, extus pallide, intus saturate, rubra, subarama.
- Saponariæ majoris, lævis, extus fusca, intus subflava, subdulcis.
- Saraparillæ, tenuis, longa, extus fusca, intus alba, farinosa, subdulcis.
- Scorzoneræ lati foliæ, extus flava, intus alba, farinosa, subdulcis.
- Spicæ Celticæ, alpinæ, Valerianæ Celticæ, sunt radices cum foliis abato-

to-oblongis, oblusis, integerrimis.
Color fuscus, odor aromaticus, sapor
amarus.

Indicæ, nardi, graminis cyperoi-
dis aromatici Indici, spica incur-
va, ciliata structura fibrosa,
color fuscus, sapor, amarus
& aromaticus. Florum nomi-
ne utraque vulgo venit.

Squillæ, seillæ, alba vel subrubra,
bulbosa, amara, taraxaci, extus fus-
ca, intus alba, subamara.

Tormentillæ, nodosa, extus obscure,
intus dilute, fusca, adstringens.

Turpethi, lignosa, extus obscure fus-
ca, intus pallida, subacris.

Valeriane majoris, fibrosa, fusca,
ex acri amarescens, minoris, fibrosa,
extus fusca, intus alba, subacris
aromatica.

Vincetoxici, hirundinariæ, fibrosa,
extus subflava, intus alba dulcis.

Zedoariæ, tuberosa, cinerea, ex
acri amaricans, fragrans.

Zingiberis albi, nodosa, pallida, acris
aromatica, non cariota sit.

nigri, ejusdem plantæ ra-
dix, infusione cum aqua
fervida ita immutata.

§. CXLV.

§. CXLV.

Herbæ.

Herbæ genuinæ, iusto tempore lectæ, rite siccatae, & mundæ, nec vetustate inertes, aliove modo corruptæ, sint.

Herba abrotani, angusti folii, chamæcy parissi vel fantolinæ, pedunculis unifloris, foliis quadrifariam dentatis. Recens citrumolet, sapor ex amaro acris est.

* Absinthii Pontici, artemisiæ foliis multipartitis, subtus tomentosis, floribus subrotundis nutantibus, receptaculo nudo. Sapor amarus.

Vulgaris, artemisiæ, foliis compositis, multi, fidis, floribus subglobosis, pendulis, receptaculo pappolo. Sapor peramarus.

* Acetosæ, rumicis, floribus hermaphroditicis, foliis hastatis.

* Acetosellæ, oxalis, scapo unifloro, foliis ternatis.

Adianthi albi, rutæ murariæ, asplenii, frondibus alternatim decompositis, foliolis cunei formibus, crenulatis. Sapor amarescens.

nigri veri, capilli Veneris, asplenii, frondibus subtripinnatis,

natis, foliolis alternis, pinnis lanceolatis. Sapor subdulcis. Inter V. herbas capillares refertur.

Agerati, cupatorii Mesues, achilleæ, foliis lanceolatis, obtusis, acute ferratis. Sapor amarus est.

Agrimoniæ, foliis caulinis pinnatis, impari petiolato, fructibus hispidis. Sapor ex subamaro adstringens.

Alceæ, foliis sinu to angulosis.

Alchimillæ, majoris, foliis lobatis. Sapor subamarus atque adstringens.

Althææ, bismalvæ, hibisci, foliis simplicibus tomentosis. Herbis V. mollientibus accensetur.

Anagallidis, foliis indivisis, floribus puniceis. Sapor ex amaro acris.

Anethi hortensis, graveolentis, seminibus compressis.

Aristolochiæ longæ, foliis cordato-oblongis, undatis, caulæ infirmo, floribus solitariis. Sapor peramarus, nauseosus.

Arnica, veræ, ptarmicæ montanæ, doronici plantaginis folio, foliis caulinis oppositis.

Artemisiæ, caule purpurascente, foliis pinnatifidis, planis, laciniatis, floribus erectis.

Afari, foliis petiolatis, subcordatis, floribus trifidis. Sapor amarus.

* Basilici, ocymi vulgationis citrati, foliis ovatis, glabris, calycibus ciliatis. Sapor acris, odor aromaticus.

Betonicae, spica interrupta, corollarum lacinia labii intermedia emarginata. Sapor subacris.

* Borraginis, foliis omnibus alternis, calycibus patentibus.

* Botryos Mexicanæ, ambrosioidis, chenopodii, foliis oblongis, sinuatis, racemis nudis, multifidis. Odor suavis, sapor amarus.

Brancae ursinae, acanthidis, foliis sinuatis inermibus. Subacris est & viridi colore spiritum vini tingit.

Cardui benedicti, centaureæ, calycibus duplicato spinosis, lanatis involucreatis, foliis semi decurrentibus, denticulato-spinosis. Sapor amarus.

Centaurii minoris, gentianæ, corollis quinque fidis, Hypocrateriformibus, calycibus membranaceo carinatis, caule dichotomo foliis cordatis. Sapor amarus.

Chærefolii, scandicicis, feminibus nitidis ovato-subulatis, umbellis sessilibus, tateralibus. Odor balsamicus, sapor ex subacri aromaticus.

Cha-

Chamaedryos, *teucarii*, foliis cunei formi ovatis, incis, crenatis, petiolatis, floribus subverticillatis, ternis, petiolatis. Sapor ex amaro adstringens.

*Chamaepyti*os, *ivæ artheticae*, *teucarii*, foliis trifidis, linearibus integerrimis, floribus sessilibus, lateralibus solitariis, caule diffuso. Sapor amarus, recentis odor terebinthinæ æmulus.

Chelidonii majoris, pedunculis multifloris. Sapor ex acri subamarus & adstringens.

minoris, *ranunculi*, foliis cordatis, angulatis, petiolatis.

Cicutæ majoris, *aquaticæ maculatæ Gesneri*, *conii maculati*, seminibus striatis. Recentis odor cantharidum odori similis, siccae sapor subacris.

* *Cochleariæ* foliis radicalibus subrotundis, caulinis oblongis, subsinuatis.

* *Consolidæ majoris*, *symphyti*, foliis ovato - lanceolato - decurrentibus. Sapor mucilaginosus.

* *Saracenicæ*, *virgæ aureæ angustifolæ*, minus ferratæ, *solidaginis* caule erecto, racemis alternis erectis. Sapor acris & adstringens.

* *Cy-*

* Cynoglossi, foliis lanceolato, ovatis, tomentosis, corollis calycem æquantibus. Recentis odor quodammodo narcoticus est.

* Dictamni Cretici veri, crigani foliis tomentosis, spicis nutantibus odor & sapor aromatici sunt.

* Ebuli, sambuci, cymis trifidis, stipulis foliaceis, caule herbaceo. Recentis odor gravis.

Erysimi, filiquis spicæ adpressis, foliis runcinatis. Siccae odor ingratus, sapor nullus, recentis autem acris. Euphrasie flore albo, foliis ovatis, linearibus, argute dentatis.

Farfaræ, tussilaginis, scapo imbricato unifloro, foliis subcordatis, angulatis denticulatis.

Fœniculi, anethi, seminibus ovatis. Fummarie, pericarpis monospermis, racemosis, caule diffuso. Sapor ex subacri amarus.

* Galegæ, rutæ caprariæ, leguminibus strictis, erectis, foliolis lanceolatis, strictis, nudis. Sapor dulcis.

* Geranii Robertiani, pedunculis bifloris, foliis quinque trive partitis, lobis pinnatifidis, calycibus hirsutis. Recens foetet.

* Ga-

Gratiolæ, digitalis minimæ, floribus
pedunculatis, fervatis. Sapor ex acri
amarus, nauseosus,

Hederæ terrestris, glaucomatis fo-
liis reniformibus, crenatis. Sic-
cæ sapor ingratus.

Hepaticæ nobilis, anemones foliis trilobis,
integerrimis. Sapore & odore caret.

stellatæ, matrisylvæ, asperulæ
foliis octonis, lanceolatis,
floribus fasciculatis, pedun-
culatis. Odor suavis, sapor
subamarus. Huic alias galii
species v. c. quaticum, mollun-
ginem &c. male substituunt.

Herniariæ glabræ herbacæ, mille-
granæ. Recentis sapor subsalsus.

Hyssopi, spicis secundis. Recentis sa-
por & odor aromaticus.

Levistici, ligustici, foliis multiplici-
bus, foliolis superne incis. Apium
quodammodo sapit. Odor aromaticus.

Linariæ vulgaris, flore luteo, antirrh-
ni, foliis lanceolato-linearibus, con-
fertis, caule erecto, spicis termina-
libus sessilibus, floribus imbricatis.

Lupuli salictarii, humuli.

Majoranæ, origani, foliis ovatis,
obtusis, spicis confertis, compactis
pubescentibus. Recentis sapor acris,
odor aromaticus.

Malvæ vulgaris, caule procumbente, foliis cordato - orbicularibus, obsolete quinquelobis. Sapor mucilaginosus.

* Mari veri, Syriaci, teucrii, folis ovatis, utrinque acutis, integerrimis. Recentis odor fragantissimus, sapor acris.

Marrubii albi, denticulis calycinis setaceis, uncinatis. Sapor amarescens.

Meliloti vulgaris, trifolii, floribus racemosis, leguminibus nudis, dispermis, caule erecto. Odor gratus, melleus.

Melissæ hortensis citratæ, floribus ex axillis inferioribus subsessilibus. Citrum olet.

Menthæ crispæ, floribus spicatis, foliis cordato dentatis, undulatis, sessilibus. Odor aromaticus, sapor ex acri amarus.

Mercurialis, caule brachiato, foliis glabris. Mucilaginosa est, & V. herbis emollientibus annumeratur.

Millefolii, achillieæ, foliis duplicatopinnatis, glabris, laciniis linearibus, acute laciniatis.

Nicotianæ, hyoscyami Peruviani; foliis lanceolatis. Odor quodammodo narcoticus, sapor acris & nauseosus.

Ori-

Origani Cretici (vulgo Spanischer Hopfen) spicis aggregatis longis, prismaticis, rectis, bracteis membranaceis calyce duplo longioribus. Sapor ex acri amarus, odor aromaticus.

— — vulgaris, sylvestris, spicis subrotundis, paniculatis, glomeratis, bracteis calyce longioribus, ovatis.

* Oreoselini, athamantæ foliolis divaricatis, felini pinnis ad angulos obtusos pinnatis, pinnulis incis, non ferratis. Sapor ex subacri aromaticus. Prunellæ, consolidæ minoris, bracteis cordatis.

Pulegii, menthæ, floribus verticillatis, foliis ovatis, obtusis, subcrenatis. Sapor ex acri amarus, odor aromaticus.

Pulmonariæ maculosæ, foliis radicalibus ovato cordatis. Mucilaginosæ est, maculas etiam sicca retinet.

Roris marini hortensis, angustiore vel latiore folio. Sapor subamarus, odor aromaticus.

Salviæ, foliis lanceolato-ovatis, integris, crenulatis, floribus spicatis, calycibus acutis. Sapor subamarus, odor aromaticus.

Saniculæ , foliis radicalis simplicibus ,
flosculis omnibus sessilibus.

Saponariæ maioris , lævis , calycibus
monophyllis cylindricis , foliis ova-
to lanceolatis.

* Satureiæ hortensis , pedunculis bifloris.
Odor fragans , sapor peracris , aro-
maticus.

Scabiosæ , corollulis, quandrifidis , co-
rollis radiatis , caule hispido.

* Schœnanthi cum floribus , iunci odo-
rati spicati , laguri spiculis paniculæ
coniugatis, ovatis. Saporem amarum
præstat , atque odorem aromaticum
spargit. Spica non orbatus sit.

* Sclareæ , hormini , salviæ foliis rugo-
sis , cordatis, oblongis, villosis , fer-
ratis , bracteis floralibus, calyce lon-
gionibus, concavis, acuminatis.

Scolopendii vulgaris , linguæ cervinæ,
asplenii frondibus ensiformibus , in-
tegris , basi cordatis , inflexis.

— — linguæ cervinæ veræ , ceterach,
asplenii , frondibus pinnatifidis, lobis
alternis confluentibus. Sapor nullus.

Scordii nostratis, teucris, foliis ovato lanceolatis, ferrulatis, sessilibus, floribus sæpe binatis. Odor alliarius, sapor amarus.

Serpilli vulgaris, thymi floribus capitatis, caulibus decumbentibus, foliis planis, obtusis, basi ciliatis. Sapor acris, odor aromaticus.

* Sideritidis, betonicae verticillatae, calycibus spinosis. Odor haud ingratus, sapor nullus.

Tanaceti vulgaris, lutei, foliis pinnatis, pinnis pinnatifidis, ferratis. Sapor amarus, odor gravis.

Thymi vulgaris, erecti, foliis revolutis, ovatis, floribus verticillato spicatis. Sapor ex amaro acris, odor aromaticus.

Trifolii aquatici, fibrini, menyanthæ foliis ternatis. Sapor peramarus.

Verbasci, foliis utrinque tomentosis, decurrentibus.

Verbenæ, spicis filiformibus, foliis multifido laciniatis. Sapor subamarus, adstringens.

Veronica officinalis, spicis laterali-
bus pedunculatis, foliis
oppositis, caule procum-
bente. Sapor amarescens,
odor haud ingratus.

Vincæ pervinæ, foliis ovatis. Sa-
por amarus, subadstringens.

* *Urticæ mortuæ*, lamii flore albo, fo-
liis cordatis, acuminatis, petiola-
tis, verticillis viginti floris.

§. CXLVI.

Flores.

Flores genuini recto tempore collecti, in
aëre sicco cito siccati, probe asservati, nec
vetustate corrupti sint. Vires facile amitten-
tibus officinæ onerandæ non sunt.

Flores *acaciæ*, sapor amarescens, odor
gratus.

Anthos, roris marini, recentes & fra-
grantés sint.

Arnica veræ, *doronic*i plantaginis
folio, sapore acres, colore subflavi.

Aurantiorum, *naphæ*, odorem amit-
tunt.

Balaustiorum, *granatorum*, rubri, ad-
stringentes.

Bellidum minorum.

Bor-

Borraginis, floribus IV. cordialibus annumerantur, fusci fiunt.

* Buglossæ, ex IV. cordialibus, colorem fere purpureum fervant, sapore subacrescunt, his in officinis echii vulgaris flores vulgo substituunt.

Calendulæ, color flavus perdurans, & sapor ex acri amarus est.

* Carthami, cnici subacres, & obscure flavi sunt, salivam colore dilute flavo tingunt.

Centaurii minoris, rubri, amari.

Chamomillæ Romanæ, color albus, sapor ex amaro aromaticus, odor balsamicus.

vulgaris, sublutei, odore grati, sapore amari.

Cheiri, levcoii lutei, odor gratus, sapor ex acri amarescens.

Croci orientalis pistilla, pura, odore fragrante, sapore ex acri amarescente prædita, nec carthami vel granati floribus &c. adulterati sint.

Farfaræ, tussilaginis, color luteus, sapor subacris.

Genistæ, spartii, color ex flavo subviridis, sapor subacris.

Hyperici, ex flavo fusci, & ex amaro adstringentes.

* Liliorum alborum, flavescent atque odorem perdunt.

* convallium, flavescent, odore privantur, amarum sapiunt.

Malvæ arboreæ, color purpureus, sapor subacris.

Meliloti, flavi, odore grato.

Millefolii, seu ejus summitates.

* Nymphææ albæ, flavescent, saporem ex amarescente adstringentem præstant.

Papaveris erratici.

* Persicorum, sapor subdulcis est, color in obscure fuscum mutatur.

* Pœoniæ, color purpureus, sapor ex dulci amarescens.

Primulæ veris, paralyseos, color viridescit, odor haud ingratus, sapor subdulcis.

* Rosarum albarum.

* pallidarum.

rubrarum.

* Salviæ, color fuscus fit, odor gratus, sapor ex subacri aromaticus est.

Sambuci, color subflavus, odor ingratus, sapor subamarus est.

Saf-

Sassafras, magni constant, colorem
& odorem maxima ex parte perdunt.

Scabiosæ, color coeruleus ex parte
pallefcit, fapor subacris est.

Spicæ Celticæ & Indicæ vide inter
radices.

Stœchadis Arabicæ, odor quodam-
modo aromaticus, fapor ex acri
amarefcens.

Citrinæ, germanicæ, gna-
phalii, color flavus, fapor
amarefcens.

Tanaceti, color flavus, fapor ama-
rus, odor ingratus.

Tiliæ, color subflavus, fapor sub-
dulcis, odor gratus.

Tunicæ, color ex parte flavefcit, odor
gratus, fapor subdulcis.

Verbafci, color in fufcum mutatur,
odor fuavis, fapor ex dulci subad-
ftringens.

Violarum, fapor subamarus est, co-
lorem atque odorem fat cito per-
dunt, nifi in vitris, loco calido pro-
be ferventur,

Urticæ mortuæ albæ.

§. CXLVII.

Semina.

Semina matura, pura ac probe asservata, nec vetustate rancida sint.

Semen amomi, baccæ rotundæ, pipere paulo majores, ex fusco-nigricantes, sapore atque odore aromatico.

Anethi hortensis, compressum, quasi membranaceum, tribus striis insignitum, colore dilute fusco, sapore aromatico, odore grato.

* Angelicæ sativæ, latum compressum, striatum, & albicans, sapor & odor aromaticus.

Anisi vulgaris, oblonge rotundum, parvum, striatum, subviride, dulce, aromaticum.

stellati, badiani, capsula seminalis stellam sex septemveradiis, tot grana continentibus, exhibet. Color ex fulvo-fuscus, sapor aromatico dulcis.

* Apii sativi, parvum, striatum. Quatuor calidis minoribus accensetur.

* Aquilegiæ, nigrum, parvum, spensdens.

Avenæ.

* Bar-

- * Bardanæ, oblongum, fuscum, striis
nigris distinctum, sapore amaricante.
- * Basilici, ocymi vulgationis, par-
vum, nigricans, mucilaginosum.
- Cannabis sativæ, parvum, rotun-
dum, cinereum, oleosum, dulce.
- Cardui benedicti, oblongum, teres,
striatum, scopulam quasi referens
amarum.
- Mariæ, oblongum, quodam-
modo compressum, fuscum,
mucilaginosum, amaricans.
- * Carthami, album, oblongum, an-
gulare, dulce. Maturum & pon-
derosum sit.
- Carvi, cari, cumini pratensis. In-
ter IV. calida majora refertur.
- Cicerum rubrorum.
- * Citri, peramarum.
- * Citrulli, extus ex fusco nigrescens,
intus album, subdulce. Ad IV.
frigida majora pertinet.
- * Cochleariæ, parvum, rotundum ex
rubro fuscum, ex acri amaricans.
- Coriandri vulgaris, sativi, rotun-
dum, sapor aromaticus.

Cucurbitæ, planum, margine cinctum, album. Inter IV. frigida majora militat.

Cydoniorum, fulva, mucilaginosæ.

Cynæ, vel fantonici, parvum, fuscum, ex acri amarum.

Cumini Romani, oblongum, striatum, ex flavo spadiceum, cimices redolens.

* Dauci Cretici, oblongum, superiore parte acutius, incanum, sapore ex acri aromatico.

Vulgaris, forma & sapore cum Cretico fere convenit.

Erucae, sinapi hortensis, parvum, rotundum, flavescens, acre.

Fabarum vulgarium albarum.

Fœniculi Cretici, oblongum, striatum, ex cinereo spadiceum ex subacri dulce. Multo oleo dives est, atque a stipidibus purgatum sit.

vulgaris, odor gratus, sapor dulcis. Calidis IV. majoribus accensetur.

Fœnu Græci, parvum, angulosum, durum, flavum, mucilaginosum, sapore atque odore ingratis.

Hordei.

Hyo-

Hyoscyami albi, parvum, planum, reniforme, pallidum, oleosum.

Levistici, planum, membranaceum, oblongum, striatum, pallidum, amarum, fragrans.

Lini fativi, oblongum, planum, fuscum, oleosum.

Lycopodii, musci clavati repentis, pulveris instar perparvum, subflavum.

Malvæ, semilunare, fuscum, mucilaginosum.

Melonum, cucumeris semine crassius atque pulposius. Ad frigida IV. maj. pertinet.

Milii solis, lithospermi Cretici maj. rotundum, album.

Napi fativi, parvum, rotundum, ex rubro nigrum, ex acri amaricans.

Nigellæ, cumini nigri, angulosum, rugosum, nigrum, acre.

Oryzæ.

Papaveris albi, parvum, oleosum, dulce.

Petroselini, parvum, oblongum, striatum, ex subacri amarum

Poeoniæ, rotundum, pisi forme, subdulce.

Psy:

Psyllii, puliciforme, fuscum, mucilaginosum, subacre.

* Rutæ, parvum, reniforme, nigrum, subacre.

Sabadilli, oblongum, nigrescens, sapor ex amaro acerrimus.

Staphidis agriæ, triangulare, asperum, ex nigro griseum, acre, odore ingrato.

• Tanacetii, ex fusco flavescent, sapor ex amaro aromaticus.

* Violarum, rotundum, albicans, oleosum, subacre.

* Urticæ Romanæ, fuscum, oleosum, subacre.

§. CXLVIII.

Ligna.

Lignum aloës, agallochum. Odor fragrans, sapor ex subacri amarus. Verum, ob pretium exorbitans, raro, si umquam, ad nos affertur.

Guaiaci, sanctum, ponderosum, resinosum & nigricans sit. Saporem ex acri amarum præstat, gratum odorem spargit.

Juniperi.

• Nephriticum, fuscum, durum, grave, atque ex acri amaricans est.

Vae

Variis coloribus tinctura ejus aquo-
sa ludit.

Quassia; radix ejus lignosa extus
fusca, intus alba, sapore amarif-
simo prædita est.

Rhodium, fuscum, grave. Sapor
ejus ex acri amaricans, & odor sua-
vis est.

Santali albi, pars ligni exterior est.
Sapor ex subamaro aromaticus,
odor gratus; uterque tamen citri-
no debilior.

citrini, reliquis præstantior.

Sapor subamarus, odor fra-
grans est.

rubri, pars ligni interior, du-
ra & gravis est. Integri co-
lor saturate ruber, commi-
nuti, ab additamento sali-
no, floride ruber.

Sassafras, sapor ex acri subdulcis,
odor aromaticus, fœniculi æmulus.

§. CXLIX.

Cortices.

Cortices genuini bene siccati, & conser-
vati sint.

Cortex cascarillæ vel chacarillæ,
color fuscus, sapor amarus.

Cas-

Cassiae caryophyllatae, canellae Cubanae, odor aromaticus, sapor acris, caryophyllorum aromaticorum aemulus.

Ligneae, xylocassiae, canellae Malabaricae, sapor mucilaginosus & peracris.

Cinnamomi, canellae Zeylanicae, color ex flavo - rubeus, sapor ex acri subdulcis, odor gratus, aromaticus. Oleo suo essentiali non orbatum sit.

Chinae de China, Peruvianus, tener, cannulatus, subfuscus, & sapore ex amaro subadstringente, non vero crassus, planus & adstringens, sit.

Culilavan, caryophylloidis, color fuscus, sapor ex peracri amarus. Fraxini, color ex cinereo subviridis, sapor ex acri atque amaro adstringens.

Guajaci ligni, color e cinereo rubeus, sapor ex acri amarescens.

Sassafras ligni, odor aromaticus gratus, sapor ex acri dulcis

Simarubae, fibrosus, pallidus, sapor ex amaro subadstringens.

Tamarisci fructicosae, color ex griseo

leo fuscus, sapor ex subacri subamarefscens.

Thymiamatis, thuris, color ferrugineus, odor suavis, sapor ex acri amarus.

Winteranus, canella Magellanica, crassus, cannulatus, extus cinereus, fungosus, intus solidus & pallidus, sapor ex peracri amarefscens.

§. CL.

Folia.

Folia rite siccata, bene asservata, nec vetustate corrupta sint.

Folia aurantiorum.

Lauri.

Malabathri, oblonga, acuminata, densa, glabra, tribus nervis a petiolo ad apicem excurrentibus prædita sunt, sapor gratus, odor aromaticus est.

Populi arboris oculi, gummoso resinosi sunt, suave olent.

Sennæ, cassiæ foliis sexjugis, subovatis. Alexandrina acuta, colore ex flavo subviridi, sapore ex subdulci amaricante, nauseoso, prædita, Italica obtusiora ac viliora sunt. Utraque mundata sint, ac petiolis careant.

I.

Visci

Visci querni , lanceolata , obtusa sunt.

§. CLI.

Baccae.

Baccae maturæ , bene siccatae , asservatae ,
nec vetustate corruptae sint.

Baccae alkekengi.

Ebuli.

Juniperi.

Myrtillorum.

§. CLII.

Nuclei.

Nuclei recentes , nec vetustate corrupti ,
aut rancidi sint.

Amygdalæ amaræ.

dulces.

Nuclei persicorum.

Pineæ.

Pistaciæ.

§. CLIII.

Fructus & pulpæ.

Ex fructibus sequentes in officinis serva-
ri possunt.

Aurantium , Curassavicum.

* Baniglia , vaniglia , est filiqua compres-
sa , longa , fusco - atra , saporis suba-
cris , odoris aromatici.

Caricæ, vel ficus passæ, pingues, non ficæ verminosæ aut vetustate corruptæ sint.

Cardamomum minus; grana angulosa, fusca, thecis minoribus inclusa, odor gratus, sapor aromaticus.

maximum, grana paradisi, sunt parva, triquedra, extus spadicea, intus alba, saporis acris.

Caryophylli aromatici, & **anthopylli**.

Cassia fistularis, est filiqua longa, rotunda, nigricans in loculamentis suis pulpam nigrescentem ex acido dulcem, una cum seminibus depressis, includens. Ejus pulpa non nimis vetus nec justo ficcior sit.

Cerasa acida ficcata.

Citrus.

Tamarandi filiquæ, filamentis lignosis prætextæ e fusco nigricantes, non tam hæ, quam earum pulpa in officinis servatur; nigra & acida est; rob prunorum &c. non inquinata sit.

§. CLIV.

Gummata.

Gummata pura, genuina, nec vilioribus adulterata sint.

Gummi Arabicum, purum atque pellucidum sit. Ceraforum substituere solent. Opopanax, in glebas compactum, graveolens, flavescent & saporis ex acri amaricantis est.

Sarcocolla, sunt granula gummosa, parva, friabilia, rufescentia, prædulcia.

Tragacantha communis.

Electa, est gummi leve, pellucidum, odore non ingrato.

§. CLV.

Gummi resina.

De gummi resinis idem valet, quod de gummatibus modo in commune dictum est.

Amoniacum, a quisquiliis liberum sit, sapor ex amaro nauseosus, & odor gravis est.

depuratum.

Asæ foetidæ, liseris foetidi, ex granis flavescentibus composita est, odorem allium spirat, & plus partium gummosarum, quam resinosarum, continet.

Bdellii ex granis pellucidis concreta est, ferrugineo colore gaudet, sapore atque odore myrrham æmulatur.

Euphorbii, ex granis pellucidis constat, odore nullo, sapore acerrimo ac nauseoso prædita est.

Galbani, est succus plus gummosus, quam resinofus, colore ex flavo subfusco, & sapore ex acri amaro præditus.

Guaiaci, friabilis, nigrescens est, prunis injecta gratum odorem spargit; nativa hæc a resina, spiritu vini rectificatissimo ex ligno extracta, differt.

Guttæ, flava & acris est, multas partes gummosas, paucas resinofas, continet.

Hederæ, color ex fusco nigrescens, sapor ex acri amarus; multæ partes resinofæ, paucae gummosæ illi insunt.

Ladani, ex griseo nigrescens, in spiras contorta, sapore ex acri amaro prædita est, atque fragrantem odorem accensa spargit.

Myrrhæ electæ, multas partes gummosas, paucas resinofas, in sinu suo fovet, saporem ex acri amarum præstat, atque odorem gratum emittit. Ex hac liquamen myrrhæ vel oleum myrrhæ per deliquium paratur. Cum autem facile corrumpatur; ad usus recens parandum est.

Sagapeni, color fuscus, sapor peracris, odor ingratus, porraceus.

Styracis calamitæ, ex flavo rubescens, sapor ex acri dulcis, odor fragrans.

Tacamahacæ in globas compacta, ex flavo rufa, sapore subamaro, odore non ingrato, donata est.

§. CLVI.

Resinæ.

Resinæ puræ, nec aliis vilioribus adulteratæ, sint.

Resina abietina, vel pini, colophonía, fusca, friabilis.

Anime (vulgo gummi) arida, friabilis, sapore terebinthinæ æmulo, odore fragrante.

Benzoe, asa dulcis (vulgo gummi) arida, friabilis, fusca, sapore acri, odore suavi.

Ejus flores.

Camphora, resina volatilis, vel oleum essentiale ficcum est. Pura, candidissima sit. Odor fragrans specificus, sapor ex acri amaricans.

Ialappæ, non duriuscula, sed fragillima, non obscure, sed dilutea fusca nec pice aliave resina adulterata sit.

A Pharmacopeis tutius præparatur.

Iuniperi, sandaracha Arabum (vulgo Gummi) pellucida, subflava, friabilis, accensæ odor suavis.

Lacæ in granis (vulgo Gummi) ex fusco rubescens, sapor subadstringens.

Tabulis, Schellac, ex fusco paratur.

Lacri-

Laricis, terebinthina cocta.

Lentisci, mastiche in sorte.

in granis vel electa, alba,
pellucida, friabilis, odo-
re grato.

Olibani, thus (vulgo Gummi) duri-
uscula, semipellucida. Sapor ama-
ricans, odor accensi fragrans.

Sanguinis draconis in granis (vulgo
Gummi) ruber, sapore adstringente.
tabulis, arte factus, impu-
rus, & in aqua solubilis
est, ad ignem non ardet.

Scammonii, diagrydium, purum splen-
dens, acre.

Sulphuratum.

§. CLVII.

Balsama.

Balsama naturalia genuina, non arte facta
& probe conservata sint.

Ambra liquida, vel styrax liquidus, resina
liquida, tenax, ex flavo fusca, sapore
ex acri aromatico, atque odore suavi præ-
dita, ut plurimum vero ex styrace, myr-
rha ac terebinthina arte factus est.

Balsamus de Copaiva, albus, clarus, fra-
grans, & in tincturis spirituosus - alcali-
nis totus solubilis fit. Aureo colore,
majorique densitate præditus deterioris
indolis est.

Indicus ficcus, fere pellucidus, recens ductilis, vetus friabilis, sapor acris, odor suavis, benzoës aemulus, est.

Nucistæ, ex nucis moschatae oleo expresso ac stillatitio factus.

Orientalis verus, de Mecha, opobalsamum, color ex flavo rubescens, melli fluido similis, odor chærephylli æmulus, sapor ex acri amarescens. Vix unquam genuinus in officinis prostat.

Peruvianus albus, color pallidus, odor suavis, sapor ex acri amaricans est; huic balsamum de copaiva in officinis substituere solent.

Niger, color ex nigro rubescens, sapor ex acri amarus, odor fragrans, est. Mixtionem cum oleis expressis respuit.

Tolutanus, color ex flavo rubescens, odor fragrans, sapor ex dulci aromaticus.

Terebinthina communis, alba, pura & fluida, fit.

Veneta, pura, liquida, odore fragrans, sapore ex acri amaro.

Balsama artificialia:

Balsamus Arcaei.

Sulphuris amygdalatus.

Anisatus.

Terebinthinatus.

Vitæ Hoffmanni.

§. CLVIII.

Animalia.

In officinis sequentia infecta atque amphibia asservantur.

Afelli, vel millepedis integri.
præparati.

Coccinilla vel cochinilla, quæ integra, granulata, externe albicans, & trita purpurea, sit, ac salivam colore ex fusco-rubente masticata inficiat. Ex hac, vel fantalo rubro, lacca Florentina paratur, quæ levis & pulchre rubens sit.

Lumbrici terrestres exsiccati.
Viperæ Italicæ.

§. CLIX.

Animalium partes.

Ex animalibus desumpta hæc officinalia sunt.

Axungia piscis asciæ.
Castorei.

Axungia Viperarum Castoreum, ponderosum, fuscum, graveolens atque amarum sit.

Fel tauri inspissatum.

Ichthyocolla, vel colla piscium, alba, ponderosa, solida, totaque solubilis sit.

Ossa: Eboris rasura.

Cornu cervi rasura.

Philosophice præparatum.

Ustum

Sepiæ.

Unicornu verum, marinum, dens teres, striatus & tornatilis, ex mandibula superiore ceti narhval est.

Fossile, sunt dentes, maxillæ, cornua aliaque ossa animalium fossilia, fragilia & moschum quodammodo redolentia.

Sperma ceti, album, pinguedinosum, ex tenuibus lamellis compositum, non vetus & rancidum sit.

§. CLX.

Animalium producta.

Inter animalium producta officinis pharmaceuticis inservientia hæc referuntur:

Bezoar occidentale, ex lamellis compositum, fragile, leve, coloris cinerei, viridifcentis vel nigrescentis, est, & peregrini aliquid intus concludere solet.

Oriente, lamellatim concretum, leve, glabrum, ac durum, est; corpori albo affricum lineam ex luteo-viridem relinquit, ac spiritum nitri ac falis, in iis solubile, rubro colore imbuit.

Cera alba.

Citrina.

Chermes, Kermes vel tinctorum grana, integra & rubicundo fusca sunt.

Concharum testæ præparatæ, in acido solubiles, nec terreis adulteratæ sint.

Gallæ turcicæ, parvæ, duræ, ponderosæ, nodosæ & nigrescentes sint.

Lapides cancrorum præparati, de quibus modo dictum quoque valet.

citri acido saturati.

Margaritæ occidentales.

Mel simplex.

Rosarum, ex illo & rosarum rubrarum foliis conficitur.

Mo-

Moschus Alexandrinus est substantia granulosa, pinguis, sapore ex subacri amari-
cante, odore specifico, fragrantissimo.
Globulos Moschatos ingreditur.

Zibethum, fuscum, unctuosum, amari-
cans, fragrans, & papyro affricum sine
crassamento, solubile sit.

§. CLXI.

Aceta.

Aceta simplicia pura, debitoque acore
prædita sint, & composita ingredientium
saporem præstent, odoremque spargant; nec
turbida, corrupta aut vappida sint

Acetum bezoardicum, per infusionem
paratum.

Lavendulæ.

Lithargyrii.

Rosarum.

Rubi Idæi.

Rutæ.

Squilliticum.

Vini.

— destillatum.

Ex aceto & melle oxymel simplex, &
addita radice squillæ, oxymel squilliticum
conficitur.

CLXII.

Aquæ stillatæ simplices.

Pharmacopolia multis aquis stillatitiis simplicibus, maxime ex rebus sale volatili & oleo essentiali carentibus, factis, adeoque nec sapore nec sapore nec odore præditis, vel etiam nimia aquarum sapidarum atque odoriferarum copia onerare, minime consultum est. Nec alium forte illæ usum haberent; nisi ut, parum, vel prorsus non, in usum tractæ, denique corrumpantur, perditisque opera ac sumptibus, effundendæ sint. In iis præparandis non tam ut earum copia, sed virtus, obtineatur, allaborandum est. In vasis vitreis vel cupreis stanno puro largiter obductis, sine interjecta mora, destillationi subiiciantur; ne contagium metallicum nocivum contrahant. Non justo debiliores, nec turbidæ aut corruptæ; sed, pro ingredientium ratione, sapidæ vel odoriferæ, aut utraque qualitate præditæ, quod adjectis litteris f. & o. indicatum, & asservatæ sint.

Aqua acaciæ florum, f. o.

- * Acetosæ
- * Anethi, f. o.
- Anisi, f. o.
- * Bellidum minorum.
- * Borruginis.

Cardui

Cardui benedicti, f.

* Carvi, f. o.

Caryophyllorum aromaticerum, f. o.

Ceraforum nigrorum, o.

Chærefolii, o, f.

Chamomillæ, f. o.

• Cichorii.

Cinnamomi, f. o.

Cornu cervi citrata.

• Ebuli

* Fabarum florum.

Fœniculi, f. o.

* Fragorum.

Fumariæ

Galegæ, f. o.

Hyssopi, f. o.

• Lavendulæ, f. o.

* Liliorum alborum.

• Convallium.

Majoranæ, o, f.

* Matricariæ

Melissæ, f. o.

Menthæ, f. o.

Millefolii.

Naphæ florum, o.

Papaveris erratici.

Petroselini, f. o.

Plantaginis.

* Pœoniæ florum.

* Prunellæ.

* Pulegii

Pulegii.
 Rosarum, f. o.
 Rubi idæi, f. o.
 Rutæ.
 Salviæ, f. o.
 Sambuci florum, f. o.
 Scordii, f. o.
 Serpilli, f. o.
 Spermatis ranarum.
 Tiliæ florum, f. o.
 Verbenæ.
 Veronicæ.
 Ulmaria, f. o.

§. CLXIII.

Olea essentialia, stillatitia.

Olea essentialia, stillatitia, spiritu terebuthinæ, oleis expressis v. c. de been, non facile rancescente, suorum subjectorum extractis, & spiritu vini rectificatissimo adulterantur; quæ fraudes, pro corruptionis diversitate, odore alcohole vini, & aqua detegi possunt. Pauca, quæ in frequentiore usu sunt, a pharmacopeis tutius præparantur.

Oleum absinthii, viride est.

Anethi.

Anisi, album est, & in frigore spissescit.

Anthos, vel rorismarini.

Auran-

Aurantiorum expressum, de Pergas-
gamo, leve est, & elaeosacharis
parandis idoneum.

stillatitium; ingratum est.

* Calami aromatici.

* Caieput, vel cardamomi longi.

* Cardomomi minoris.

Caryophyllorum aromaticorum, gra-
ve est, & in aqua fundum petit.

De Cedro, citri essentielle expressum,
leve est, & aquæ supernatat, elæo-
saccharis conficiendis inservit.

Chamomillæ vulgaris, cæruleum est.

* Chærefolii.

Cinnamomi, grave & percarum.

* Citri corticum.

* Coriandri.

* Cubebarum.

* Cumini, rubeum est.

Fœniculi, dulce est & in frigore coa-
gulat.

* Hyssopi.

Iuniperi e baccis, subviride est.

Lavendulæ.

* Lauri e baccis.

* Ligni rhodii.

Sassafras, grave est & in aqua ad
fundum agitur.

Macis.

• Maioranæ

Melis.

Melissæ. Oleum fecum vini melissa
imprægnatum substitui solet.

Menthæ crispæ, viride est, & ingra-
tum odorem spargit.

* Millefolii, subcæruleum est.

Origani Cretici, rubeum & peracre est.

Nucis moschatæ.

* Petroselini.

Pini.

* Piperis dulce est.

* Pulegii.

* Rutæ, in frigore coagulat.

* Sabinæ.

* Salviæ.

* Satureiæ.

Spicæ, seu lavendulæ angustifolio.

Oleum terebinthinæ a spica abstractum
substituunt.

Terebinthinæ, vel spiritus terebin-
thinæ.

* Thymi.

§. CLXIV.

Olea stillatitia empyreumatica.

Olea stillatitia empyreumatica acria sunt,
atque odorem ingratum, empyreumaticum,
spargunt; quod tamen in rectificata non
æque cadit.

* Oleum betulinum, Krumbholzköhl.
Cerae

Rectificatum

Cornucervi, subtiliori oleo suo
non orbatum sit.

Rectificatissimum, oleum
animale Dippelii, album,
pellucidum est, subdul-
ce sit. In vitris minori-
bus, plenis, probe ob-
turatis asservandum est;
ne aëris accessu rufescat
& vires perdat.

Ligni guaiaci.

* Mastiches.

Philosophorum.

Tartari foetidum.

§. CLXV.

Olea expressa.

Olea expressa ex seminibus & fructibus
recentibus, non corruptis, præparentur,
pura, vilioribus non adulterata, recentia
nec rancida sint.

Oleum amygdalarum dulcium. Ex hoc,
oleo citri expresso, camphora & radice al-
kannæ

Bezoar-

Bezoardicum Wedelii fit.
 Cacao, vel butyrum cacao.
 Hyoscyami feminis.
 Laurinum.
 Lini.
 Nucis moschatae.
 Nucum iuglandium.
 Olivarum, papaveris oleo adulterari
 solet.
 Ovorum, oleo amygdalarum, oliva-
 rum &c. inquinari solet.
 Palmæ, flavum est, & ireos Floren-
 tinæ rudicem redolet.
 Papaveris feminis.

§. CLXVI.

Olea cocta.

Ex oleis coctis hæc usitatissima sunt, & partim coctione, partim leni digestionem pa-
rantur.

Oleum absinthii.

Anethi.

Chamomillæ.

Hyperici, rubeum est.

Liliorum alborum.

Linariæ, viride est.

Lumbricorum terrestrium.

Mastichinum.

Menthæ, viride est.

Momordicæ.

Rosarum, subviride est.

Scorpionum.

Verbasci florum.

§. CLXVII.

Essentiæ.

Essentiæ, pro ingredientium differentia, spiritu vini rectificato, vel rectificatissimo, & vulnerariæ sine sale alcalino, rarius aqua paratæ, & ritæ saturatæ sint.

Essentia absinthii composita.
simplex.

* Adianthi albi.

Alexipharmaca Stahlîi ordinaria
temperata.

* Ambre.

Ammoniâci Gummi.

* Angelicæ.

Aristolochiæ rotundæ.

Asæ dulcis, benzoës, simplex.
foetidæ

* Cardamomi

Balsami Peruviani.

* De Copaiva.

Cascarillæ.

* Catechu.

Cardui benedicti.

Castorei simplex.

Centaurei minoris.
 Chinæ corticis, Peruviani.
 Cinnamomi.
 Citri corticum.
 Croci orientalis
 Enulæ radicum.
 * Fuliginis Clauderi, quæ aquosa est.
 Gentianæ rubræ.
 Ialappæ radicum.
 Hirundinariæ, vincetoxici, radicum.
 * Hyperici
 * Ligni aloës
 guaiaci.
 Sassafras.
 Lignorum.
 * Macis.
 * Mastiches.
 Myrrhæ cum alcali.
 fine alcali.
 Pimpinellæ albæ radicum.
 Populi oculorum, vulnerraria.
 * Santonici seminis.
 Scordii.
 Succini cum alcali.
 fine alcali.
 Theriacalis.
 * Trifolii fibrini.
 Tormentillæ.
 Zedoariæ.

§. CLXVIII.

Tincturæ.

Tincturæ officinales conveniente menstruo ac methodo factæ, rite saturatæ & probe fervatæ sint.

Tinctura antimonii acris saturate rubra sit.
Tartarifata.

Benzoës.

Bezoardica Wedelii.

Catechu.

Coralliorum.

Laccæ.

Martis aperitiva.

Metallico saponacea Dippelii, saponem chemicus, saturate rubra sit.

Papaveris erratici.

Rhabarbari, anima rhabarbari, alcalina est, sed pro re nata, cum cremore tartari vel sale mirabili Glauberi &c. præparari potest.

Salis tartari.

§. CLXIX.

Mixturæ.

Mixtura simplex ordinaria, seu spiritus diatrion.

*

Temperata; hæc loco spiritus theriacalis essentiam alexipharmacam Stablii eadem quantitate contine.

* Peto.

- * Pectoralis Wedelii
- * Polychresta Halensium, vulgo Mils.
Essent, ex mixtura simplici tempe-
rata atque extracto panchymagogo
Crollii fit.
- Tonico - nervina Stahlil.

§. CLXX.

Elixiria.

Elixiria colore obscuriore minus elegante,
e. g. fusco, obscure viridi, nigricante,
quam essentia atque tincturae gaudent.
Eorum menstrua pro ingredientium diver-
sitate, spirituosae, vinosae, aquosae, vel mix-
tae, sunt.

Elixirium antifebrile.

aperitivum Clauderi.

Balsamicum Hoffmanni spirituosum,
vinosum.

Sydenhami, laudanum
liquidum.

Pectorale Wedelii.

Proprietatis cum rhubarbaro.

§. CLXXI.

Aqua compositae.

Aqua compositae vinosae vel spirituosae
vino non oligophoro, & spiritu vini, puris,

non antea ab aliis rebus abstractis, præparatæ, rite saturatæ ac bene asservatæ, claræ, non turbidæ sint, nec empyrevma redoleant.

Aqua Anhaltina.

Apoplectica spirituosa.

Embryorum.

* Carbunculi.

* Carminativa per infusionem.

Cinnamomi cydoniata.

vinosa.

* Epileptica Langii.

Hungarica, vel spiritus anthos.

Liliorum convallium cum vino.

* Mastichina.

Melissæ cum vino.

Menthæ cum vino.

Theriacalis.

Veronicæ cum vino.

Vulnerariæ Gallorum (eau d'arque-
busade)

* Zedoariæ vinosa, simplex.

* anisata.

§. CLXXII.

Spiritus phlogist. & abstractitii.

Ingredientibus suis spiritus inflammabiles
atque abstractitii satis saturati, & moderato
igne præparati sint; ne partibus aquosis vel
empy-

empyreumaticis justo debiliores vel nauseo-
si fiant.

Spiritus angelicæ.

Anisi.

* Aurantium corticum.

* Carminativus Sylvii.

* Citri corticum.

Cochleariæ.

* Fœniculi.

* Hyssopi.

* Juniperi e baccis.

Lanvendulæ.

Liliorum convallium

* Lumbricorum terrestrium vinosus
vel simplex.

Mastichinus.

Matricalis, pellucidus manet.

* Melissæ.

* Menthæ.

* Rosarum.

* Sambuci e floribus.

Serpilli.

Theriacalis.

Vini rectificatus.

Rectificatissimus, alcohol vini;
in quo saturtari ficcus meneat.

Camphoratus.

Crocatus.

M S

§. CLXXIII.

§. CLXXIII.

Spiritus acidi & acido phlogistici.

Spiritus nitri vulgaris, non justo debili-
lior sit.

Concentratus seu fumans.
Dulcatus; acidum non fa-
piat.

Naphtha nitri, servatu diffi-
cilis.

Salis, non justo debilior sit.

Dulcatus; phlogiston non ante tener.

Sulphuris per campanam.

* Tartari rectificatus, acido empyreu-
maticus est, vitriolatus, aperitivus
Penoti.

Carminativus de tribus, ex spiritu
vini, acido nitri & tartari, sine al-
cali fixo parandus.

Formicarum, ex spiritu vini atque
acido volatili constat.

Vitrioli vid. sub salibus stypticis
§. CXXXI.

dulcis. Ibid.

§. CLXXIV.

Spiritus urinosi.

Spiritus urinosi rite saturati, atque ab
empyreumate sufficienter liberati sint.

Spi-

Spiritus cornu cervi rectificatus.

Fuliginis.

Salis ammoniaci anisatus.

Cum calce viva paratus.

Vinosus

Bezoardicus Buffii spirituosus ammoniacalis est.

§. CLXXV.

Liquores.

Liquor cornu cervi succinatus, melius digestionem præparatur. Color albicans, & odor non adeo empyreumaticus fit.

Nitri fixi, vel alcahest Glauberi,

Salis tartari, vel oleum tartari per deliquium.

Terræ foliatæ tartari, albus, rite saturatus fit, & syrupi violarum colorem non mutat.

§. CLXXVI.

Julepi.

Julepi ex aqua quadam odorata & saccharo confecti, lenissima evaporatione ad syrupi consistentiam redacti sint.

Julepus rosarum.

* Sambucinus.

Violarum.

M 5

§. CLXXVII.

§. CLXXVII.

Syrupi.

Cum saccharum partes gumoso - resinosas, aromaticas, & salinas vegetabilium solvat & fervet; syropi efficacibus pharmacis accensendi sunt. Ad justam autem consistentiam coquendi sunt, ne justo humidiores, loco humido asservati, & raro in usum adhibiti, humiditatem ex aëre attrahentes, corrumpantur, vel ex fructibus dulcibus facti fermentationem subeant, aut coctione plus justo spissati, veteris mellis instar, æstate crystallos saccharinas formant. Ingredientium vegetabilium atque sacchari proportio in dispensatoriis proposita v. c. ut x. ad xvi. &c. tam accurate observari nequit; sed pro illorum qualitate hujus quantitati modo aliquid addendum, modo demendum est.

* Syrupus absinthii compositus.

Acetositis citri, haud corrumpitur.

De althæa Fernelii.

De ammoniaco.

Aurantiorum corticum, iusto siccior crystallos saccharinas format.

Berberum, conservatu facilis.

* Bryoniæ

Capillorum veneris simplex, corruptionem non subit.

Car-

Cardui benedicti.

Ceraforum acidorum, iusto liquidior
fermentescit.

Chamomillæ.

Chermes, ex æquis succi chermes,
& sacchari portionibus parandus.

De cichorio cum rhabarbaro.

Cinnamomi.

E toto citro, servabilis.

Citri corticum.

Cochleariæ, cum dupla sacchari por-
tione conficiendus.

Contrayervæ.

Corraliorum.

Corticis chinæ, de china, Peruviani,
cum dupla sacchari portione confi-
ciendus.

Cydoniorum.

Diacodion, de capitibus papaveris.

Enulæ, helenii.

De eryfimo Lobelii.

Farfaræ.

Fragorum.

De fumaria.

Glycyrrhizæ.

Granatorum,

De iuiubis, iusto liquidior, fermen-
tationem subit.

De manna laxativus.

De mentha.

- Mororum, haud corrumpitur.
- * Myrtillorum, æque fervabilis.
- * Nucistæ.
- Papaveris albi.
- erratici, servatu facilis.
- * Pœoniæ Florum.
- De Vradicibus aperientibus.
- Ribium, fervabilis.
- * Rosarum rubrarum, per infusionem.
- pallidarum, vel solutivus;
justo spissior crystallos sac-
charinas deponit,
- Rubi idæi, servatu facilis.
- * Scelotyrbicus Foresti.
- De scilla.
- * De stoechade.
- Scordii.
- * De symphyto Fernelii.
- * Tunicarum florum.
- Violarum, fervabilis est.

§. CLXXVIII.

Rob.

Rob vel rohob sunt succi diuturniore co-
ctione inspissati, conservatu faciles. Sed
vegetabilium ingredientium colores in ob-
scuriores mutantur.

Rob

Rob acaciae nostratis.

- * Berberum.
- Ceraforum.
- * Cydoniorum.
- Ebuli,
- * Juniperi.
- Loch sanum & expertum, facile cor-
rumpitur.
- Mororum.
- * Nucum.
- Prunorum Damascenorum.
- * Ribium.
- Rubi idæi,
- Sambuci.
- * De spina cervina. Cavendum, ne
ad usus internos ille rhamni cathar-
tici succus inspissatus adhibeatur,
qui, in pictorum gratiam, in va-
sis cupreis diutius relictus fuit
(Safegrün) & ærugine inquina-
tus est.

§. CLXXIX.

Electuaria.

Electuaria mediae inter bolos atque syru-
pos consistentiae sint, ut spatula, sine de-
fluxionis metu, ex vase promi queant. Ob
spissiore consistentiam servatu facilia sunt;
si a loch, quod sanum & expertum nomi-
nant, recesseris.

Electua-

Electuarium diascordion Fracastorii.

De manna.

Mithridatium Damocratis.

Tamarindorum.

Theriaca Andromachi.

Cœlestis.

§. CLXXX.

Unguenta.

Unguentum album cum camphora.
simplex.

- * Aegyptiacum.
- Alabastrinum.
- Apostolorum.
- Basilicum.
- Dialthææ.
- Digestivum.
- De linaria.
- De lithargyrio,
- Majoranæ, butyrum majoranæ.
- De minio cum camphora.
- Nervinum.
- Pomatum.
- Populeum.
- Purpureum F. Wurtzii.
- Rubrum potabile, butyrum rubrum
potabile viride potabile, butyrum
viride potabile.
- Uvarum.

§. CLXXXI.

§. CLXXXI.

Succi inspissati.

* Succus acaciæ, sapor ex subdulci austerrus, baud ingratus.

Aloë hepatica, gummoso resinosa, ex fusco flavescent, amarissima, fragrans.

Soccotrina, lucida ex fusco nigricans, peramara fragrans.

Catechu, vel terra Japonica, resinoso gummosa, dura, ex rubro nigricans, ex amaro austera.

Cucumeris agrestis, elaterium nigrum, ex dulci amarescent.

hypocistidis, niger, ex acido austerrus.

Liquiritiæ, ex amaricante dulcis.

Manna, est succus natura concretus, dulcis, Calabrina duriuscula & translucens.

Flecta.

Papaveris orientalis, opium, nigrum, sapore ex acri amaricante, odore gravi, narcotico. Turcicum fuscum, purius atque odoratius est.

§. CLXXXII.

Extracta.

Extracta conveniente menstruo, non alcalino, lenique evaporatione, præparata atque ad debitam consistentiam reducta, nec vitiosa præparatione, vetustate aut mala asservatione, inprimis aquosa, corrupta sint.

Extractum absinthii.

Aloës aquosum.
 Chinæ de china, corticis Peruviani,
 Cardui benedicti.
 Cascarillæ.
 Centaurii minoris.
 De cicuta, conii maculati
 * Colocynthidis.
 Cochleariæ.
 * Castorei.
 Catholicum.
 Croci orientalis.
 Fumariæ.
 Gentianæ rubræ radicum.
 Hellebori nigri radicum.
 * Nicotianæ.
 Opii aquosum.
 Panchymagogum Crollii.
 * Scordii.
 Tormentillæ.
 Trifolii Fibrini.

§. CLXXXIII.

Emplastra.

Emplastra recta consistentia gaudeant, eorumque ingredientia, inprimis gummae ac resinæ, inter se probe mixta sint, ut discissa massæ homogenæ speciem præ se ferant.

Emplastrum album coctum.

* De betonica, ex obscuro viride.
 Cephalicum Schroederi, nigrescens, fragile.

De cicuta, ex nigro virens, odor
specificus.

Citrinum, ceræ flavæ speciem præ
se fert.

De crusta panis, fuscum, odore grato.

Defensivum rubrum.

De galbano crocatum Mynsichti, ob-
scure fuscum, molliusculum; in
justo duriore galbanum, ob preti-
um, male omissum est.

Diachylon compositum, cum gum-
matibus, flavo colore præditum,
simplex albidum.

Diaphoreticum Mynsichti, flavescent,
odor balsamicus, gratus.

* Diapompholygos, griseum.

* Ad fonticulos, rubrum.

De hyoscyamo, obscure virens.

Ad hernias, obscure rubrum, odor
gratus.

* De lauri baccis, obscure fuscum.

* Malacticum cum gummi, flavum,
odorem gratum spargens.

* Mammillare, fuscum, molliusculum.

De minio rubrum.

* Opodeldoch, fuscum & durum.

Oxicroceum, ex fusco rubescens; in
rubro orleana croco male substituta est.

De ranis cum mercurio.

sine mercurio, griseum &
durum est; eique empla-
strum diapalmæ substitui solet

Diapalmæ, diachalciteos, durum & pallide flavum

Saponatum Barbette, rubescens

De spermate ceti, durum subflavum, ranarum, album.

* Saturninum Mynsichti, obscure fuscum.

Stomachicum, subflavum, grato odore præditum.

Stypticum Crollii, obscure rubrum.

Diafulphuris Rulandi, durum, ex nigro fuscum.

Vesicatorium.

CLXXXIV.

Sapones.

Sapones puri sint, legitima consistentia gaudeant, nec ad aërem liberum madeſcant.

* Sapo tartareus, corrector Starkeyanus, venetus, albus & purus sit.

§. CLXXXV.

Pilule officinales.

Pilulas, pro connexis, recentes conficere, utique præstat. Cæteroquin tamen quædam earum compositiones in usus adeo frequentes tractæ sunt; ut earum masses officinæ vix supersedere possint; quo sequentes referimus.

Pilulæ de ammonico.

Balsamicæ Becheri. Harum variæ admodum formulæ sunt, in officinis
igi-

igitur, ad quamnam præparentur,
sciscitandum est; ut, re exigente,
emendetur, atque ad normam desi-
deratam redigatur.

De cynoglossa.

Pestilentialia Ruffi.

Polychrestæ balsamica.

* Starekeyanæ.

* Spleneticæ.

De styrace

De succino Cratonis.

§. CLXXXVI.

Condita, confectiones, conservæ.

Ne præparatis ex saccharo officinæ phar-
maceuticæ nimis graventur; cupedinariis
plurimas confectiones siccas, radices ac fru-
ctus conditos, relinquendos esse, censeo.
Conservæ verustate non justo sicciores sint.

Conditi cortices aurantiorum

* citri, ejusque caro.

* Fructus berberum.

Ceras. acid.

Cydoniorum, horumque panis.

Nuc. jugland.

Ribes.

* Rubi idæi.

Conditæ radices calami aromatici.

* Cichorei.

* Enulæ.

Zingiberis.

Confectio alkermes incompleta.

De hyacintho incompleta.

Con-

Conserva cochleariæ.

*

Millepedum.

Rosarum pallidarum.

Rubrarum.

*

Tunicæ florum.

§. CLXXXVII.

Rotulæ.

Rotulæ sunt medicamentum siccum, orbiculare, ex variis speciebus & saccharo, aqua stillatitia soluto, coctione factum; non præparatione, sed forma, a morsulis differunt. Aromata aliaque, quorum vis in volatili residet, saccharo ad debitam consistentiam cocto, non super ignem, admiscenda sunt.

Rotulæ berberum ex succo
diaireos

*

De rhabarbaro.

Contra vermes.

§. CLXXXVIII.

Morsuli.

In morsulis aromata aliaque, quorum vis in volatili residet, saccharo ad rectam consistentiam cocto, non super ignem, addenda sunt.

Morsuli Antimoniales, vel restaurantes, Kunckelii. In horum præparatione Antimonium cum saccharo non super ignem misceatur; ne emetici fiant, & loco amygdalarum vel pinearum facile rancescentium, cortices conditi melius sumuntur.

Im-

Imperatoris.

Purgantes.

§. CLXXXIX.

Pastæ.

Pasta althææ { pâte de guimauve. }
 Liquiritiæ { pâte de réglisse. }

Pastilli pro fumo communes.

§. CLXXX.

Trochisci.

Trochisci sunt pastilli ex pharmacis pulveratis & mucilagine v. c. tragacanthæ facti, variisque virtutibus, pro ingredientium natura, gaudent.

Trochisci alhandal

anthelmintici; omiffis C. C. philof. præp. & conserva ros. rubr.

* Becchici albi.

nigri.

* De cremor. tartari.

§. CXCI.

Farinæ.

Farinæ officinales non adulteratæ, aut vetustate malaque asservatione, corruptæ sint.

Farina, amyllum.

Fabarum.

Fœnu Græci.

§. CXCII.

Pulveres officinales.

Pulveres, volatilia v. c. ambram, moschum, camphoram, olea essentialia, herbas & flores

res nervinas, atque semina oleosa in mix-
tione sua habentes, melius recentes præpa-
rantur. Ceteroquin in usitatorum nume-
rum sequentes veniunt.

Pulvis absorbens Wedelii

antispasmodicus Stahlii, ex æquali-
bus nitri antimoniali & nitri depura-
ti partibus & duodecima cinnabaris
præparatæ paratur

* Bezoardicus Wedelii major.

* minor.

* Sennerti.

* Cachectius Quercetani.

Contra casum.

Epilepticus Marchionis.

Pannonicus ruber.

* Squillæ compositus.

Stomachalis Birckmanni.

* Contra vermes.

§. CXCIII.

Species.

Species, in quarum mixtionem aromata
atque vegetabilia nervina veniunt, melius
recentes parantur.

Species pro cataplasmate.

Cephalicæ pro cucuphis.

Pro gargarismate adstringente.
emolliente.

De hyacintho.

Specificum cephalicum Michaëlis.

I N D E X.

*Rerum, cuius numeri paginas
denotant.*

A abortus procuratio impedienda.	101
Aceta officinalia.	172
Aëris puritati prospiciendum.	75
Aetiologiæ in brutorum morbis ratio habenda.	118
Aethyops mineralis.	134
Agyrtarum conamina cohibenda.	93
— — remuneratio non exigenda.	13
Alimentorum mala præparatio.	58
— — — asservatio.	58
Alumen.	127
Ambra.	126
Anatomia corporum mortuorum.	109
Anatomiae comparativæ utilitas.	221
Animalia nocentia.	84
— — officinalia.	169
— — eorum partes.	169
— — producta.	171

) (

Anno-

I N D E X.

Annonæ caræ damna.	50
— — cura.	51
Antimonium eiusque præparata.	132
Apparatus instrum. chirurgicorum.	74
— — remedium pharmaceutic.	61
Aquæ stillatitiæ simplices.	173
— — — compositæ.	184
Aquarum inundatio arcenda.	79
— — puritas.	78
— — stagnantium ablatio.	77
Aromatariorum officia.	31
Arsenicum.	127
Asphaltum.	126
Autochirorum sepultura.	113
Auripigmentum.	128
Baccæ officinales.	162
Balneatores.	37
eorum praxis medica illicita.	37
Balsama officinalia.	167
Brutorum morbi.	115
Cadaverum incisio.	108
— — putrida effluvia arcenda.	76
Catalogus pharmacorum officin.	125
Cæsarea sectio.	105
Camphora.	166
Canes rabidi necandi.	84
Causæ morborum in brutis investigandæ.	188
— — nocentes particulares removendæ.	83
Carnium putridarum noxa.	55
Cerealium puritas.	52
Cerevisiæ bonæ conditio.	56

I N D E X.

Chirurgi operationes discant.	33
in his servandæ cautelæ.	34
eorum remuneratio.	36
— — scientia augenda.	33
tyronum institutio.	30
illorum vita.	30
Cinnabaris.	134
Collegium medicum.	14
eius iura.	14
—— vsus.	15
Collusio Medicorum cum pharmacopocis prohibita.	64
Condita.	197
Confectiones.	197
Coniugia promovenda.	97
Conservæ.	197
Constitutio personarum medicinal.	6
Cortices officinales.	159
Diætetica civium institutio.	75
Dispensatio medicorum privata.	65
Doctorum medic. officia.	19
Drasticorum venditio pharmacopoeis prohibenda.	28
Duella prohibenda ac punienda.	83
Effluvia cadaverum arcenda.	76
Electuaria officinalia.	191
Elixiria officinalia.	183
Empirici cohibendi.	93
Emplastra officinalia.	194
Epidemiæ contagiosæ.	89
Essentiæ officinales.	180

I N D E X.

Examen personarum medicinal.	8
Extracta officinalia.	193
Famuli ægrotorum.	44
Farinæ officinales.	199
Flores officinales.	150
Folia officinalia.	161
Frigore extincti.	113
Fructuum horæorum recta conditio.	55
Fructus officinales.	162
Fulmine tacti.	112
Fungi officinales.	143
Gallæ Turcicæ.	171
Graduum acad. in medicina collatio.	19
Gravidarum cura.	98
— — meretricum observatio	99
Gummata officinalia.	163
Gummi - Resinæ.	164
Herbæ officinales.	140
Honor personis medicinal. habendus.	10
Incendiorum pericula avertenda.	80
Infantum cura.	102
— nothorum cura.	100
Inscititia mulierorum.	116
Infitio variolarum.	90
Institutio obstetricum.	38
personarum medicinal.	6
studioforum medicinæ.	17
tironum chirurgiæ.	32
— — pharmaciæ.	29
Instrumentorum chirurgicorum appa- ratus.	74

I N E E X.

Inundatio aquarum arcenda.	79
Iulepi officinales.	187
Laboratoria chymica.	81
Lapides officinales.	131
Laqueo suffocati.	112
Latrocinia impedienda ac punienda.	83
Legum medicinalium necessitas.	45
— — emendatio.	48
— — rogatio.	2
— — tenor.	46
Ligna officinalia.	158
Liquamen Myrrhæ.	165
Liquor miner. anod. Hoffm.	127
Liquores officinales.	187
Liquor vini adulter. docimasticus.	57
Litium de pharmacorum pretio decisio.	73
Lues venerea.	89
Magistri artis obstetricandi.	42
Magistratum inferior. incuria.	49
Manna.	130
Medendi methodus in brutorum morbis.	119
Medicamentorum taxa.	72
Medicorum indecora.	24
— officium circa brutorum morbos.	120
— — — — politiam medicam.	4
— — — — privata dispensatio.	65
— — — — salaria.	25
Mercurius, eiusque præparata.	134
Metallica officinalia.	131
Mixturæ officinales.	182

I N D E X.

Morbi brutorum.	115
— — contagiosi epidemici.	88
— — — — in brutis.	118
— — pestilenciales.	86
Morsuli officinales.	198
Mortuorum ostentatio inutilis.	107
— — — incisio	108
— — — sepultura honesta.	107
Muliatrorum infcitia.	116
Musti fermentantis noxa.	112
Naphtha terræ.	126
— — vitrioli.	127
Nocentes causæ particulares.	82
Nocentia animalia.	84
Nosocomia.	48
Nothorum cura.	100
Nuclei officinales.	162
Nundinatio pharmacorum nociva.	70
Obligatio personarum medicinal.	8
pharmacopoeorum.	27
Obstetricum institutio.	38
— — — officium.	40
Obstetricum responsiones de graviditatis suspectis.	42
— — — praxis clinica prohibenda.	42
— — — remuneratio.	42
Oculi populi arboris.	161
Officia aromatariorum.	31
— — Doctorum medic.	19
— — personarum medicinal.	9
— — Professorum medicinæ.	16

Offi-

I N D E X.

Officinæ fusoriæ.	81
— — vitriariæ.	18
Olea cocta officinalia.	179
— expressa officinalia.	178
— stillatitia empyreumatica.	177
— essentialia.	175
Olerum puritas.	54
Pastæ officinales.	199
Pauperum cura.	47
Pecuariæ utilitas.	114
Personarum medicinal. constitutio.	5
— — — examen.	8
— — — institutio.	6
— — — obligatio.	8
— — — officia.	9
— — — remuneratio.	11
Pestilenciales morbi.	86
Pharmacopoeorum dexteritas.	26
— — discipuli.	29
— — dispensatio illicita.	29
— — obligatio.	27
— — praxis clinica.	30
Pharmacopoeorum focii.	29
— — venditio aromatum.	32
— — — — nocivorum prohi- bita.	28
— — vita.	27
Pharmacorum nundinatio.	70
Physicorum officia circa brutorum morbos.	121
Pilulæ officinales.	196

I N D E X.

Plantæ venentæ.	60
Pœna contra leges med. peccantium.	49
Politia medica.	3
eius differentia a medic. forensi.	3
Potulentorum puritas.	56
Praxis clinica prohibita balneatorum.	37
— — — — — chirurgorum.	37
— — — — — obstetricum.	42
— — — — — pharmacop.	30
Præparatio alimentorum mala.	58
Professorum medic. officia.	16
Prunarum noxa.	112
Pulpæ officinales.	163
Pulveres officinales.	199
Pulveris pyrii asservatio.	81
Puritas aëris.	75
— — — aquarum.	78
— — — cerealium.	52
Putridarum carniū noxa.	55
Radices officinales.	135
Remedia contra brutorum morbos manca.	117
Remediorum procuratio.	50
Remuneratio chirurgorum.	36
— — — — — personarum medicinal.	11
— — — — — agyrtarum illicita.	13
Resinæ officinales.	190
Rotulæ officinales.	198
Sacchara.	130
Salaria Medicorum.	25

I N D E X.

Sales alcalici fixi.	129
—— ——— volatiles.	129
—— ——— essentielles.	128
—— ——— medii.	129
—— ——— styptici.	127
Sapones officinales.	196
Scholæ veterinariæ.	124
Secale corniculatum.	53
Sectio cæsarea.	105
Semimetallica officinalia.	156
Semina officinalia.	154
Sepultura avtochirorum.	113
—— ——— brutorum lue extinctorum.	123
—— ——— mortuorum.	108
eius tempus.	109
Sobolis incarcerationum cura.	103
—— ——— legitimæ.	102
—— ——— nothæ.	100
—— ——— pauperis.	104
Species officinales.	200
Spiritus acidi.	186
—— ——— acido - philogiftici.	186
—— ——— inflammabiles.	185
—— ——— vitrioli.	127
—— ——— urinosi.	186
Stagnantium aquarum ablatio.	81
Studioforum Medicinæ officium.	17
illi iuvandi sunt.	18
Submersorum refuscitatio tentanda.	111
Succi inspissati officinales.	193

I N D E X.

Succinum.	158
Sulphur.	128
Suspenſorum reſuſcitatio.	112
Syrupi officinales.	188
Taxa medicamentorum.	75
Terræ officinales.	130
Tincturæ officinales.	182
Tirones chirurgorum.	33
— — pharmacopœorum.	29
Trochiſci officinales.	199
Variolarum inſitio.	90
Vaſorum metallicorum noxa.	62
Venæſectionis nociva adminiſtratio.	37
Venenorum interdicens venditio,	28
Venenatæ plantæ.	60
Venerea lues.	89
Veterinariæ ſcholæ.	124
Vinorum puritas.	56
Viſitatio pharmacopoliorum.	62
Vita chirurgorum.	35
— Medicorum.	23
— Pharmacopœorum.	28
Vitriolum.	127
Vnguenta officinalia.	192
Vulcani officinæ.	81
— — promptuaria.	81
Xenodochia.	25

ERRORES TYPOGRAPHICI,

*Sensum turbantes, ob autoris absentiam
admissi; quos ut B. L. corrigat, rogatur.*

*Numerus primus paginam, alter
lineam denotat.*

Pag. 5. linea 20. lege medicinalium. 6. 20. terra-
rum. 6. 24. inevitabiles. 9. 24. exerant. 13.
8. futili. 20. 7. fungantur. 20. 26. taceam.
22. 14. ante. 22. 16. præmenda. 23. 6. si. 23.
10. medicas. 28. 8. dispensationum. 29. 17.
testor. 35. 7. Medicum. 35. 24. motus. 37.
19. luxata. 37. 28. inhiantes. 38. 7. cuniun-
cta. 38. 18. ruditas. 38. 26. sola 39. 20. vel.
40. 29. enitendum. 41. 20. puerperæ. 41.
30. referimus. 42. 23. scelera. 43. 25. viri.
45. 27. medicarum. 46. 9. cohibendæ. 46. 9.
notionibus. 46. 23. sint. 48. 5. observavi. 50.
20. deleatur que. 52. 24. tormel. 52. 25. treste.
54. 25. cicuta. 59. 13. demonstr. anatomicis.
67. 30. ἀφίλοσόφω 76. 16. cerdonum. 83. 13.
viatorio. 84. 17. quemcunque. 88. 21. dele
morbi indolem. 92. 14. insititiis. 98. 9. affi-
ciantur. 108. 27. eruere. 109. 23. cataleptici.
112. 18. iusto. 113. 16. alferant. 120. 8. ponant.
123. 14. probe. 128. 25. succini. 128. 28.
adulterari. 132. 7. dilute. 135. 2. hæmostati-
cus. 138. 23. subamara. 138. 31. ovato. 140.
17. papposo. 141. 5. eupatorii. 141. 9. in-
pari. 41. 22. caule. 142. 28. scandicis. 144.
5. origani. 145. 2. ferratis. 145. 14. aquati-
cum. 148. 1. radicalibus. 148. 19. scolopen-
dri. 151. 23. adulterata 151. 25. splendens.
169. 5. millepedes. 174. 3. aromaticorum.
101. 22. vulneraria. 182. 28. continet. 185.
26. sal. 186. 11. arête. 188. 9. humidi-
tatem.

ERRATA

25th June 1891
The Editor of the
Lancet
London

1891. 25th June. To the Editor of the Lancet.
I have the honor to acknowledge the receipt of your
letter of the 21st inst. in relation to the
report of the Committee on the
subject of the
Lancet
and in reply to inform you that the
Committee have considered the same
and have decided to
publish the same in the
Lancet
of the 25th inst.
I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,
J. B. [Signature]
[Name]
[Address]

Baumer, Johann Wilhelm,

Fundamenta politiae medicae cum annexo catalogo commodae pharmacopolorum
visitationi inserviente in usum auditorum posita

Francofurti u.a. 1777

Bamberg, Staatsbibliothek -- .52 D 5
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11410612-5
VD18 12081973-005